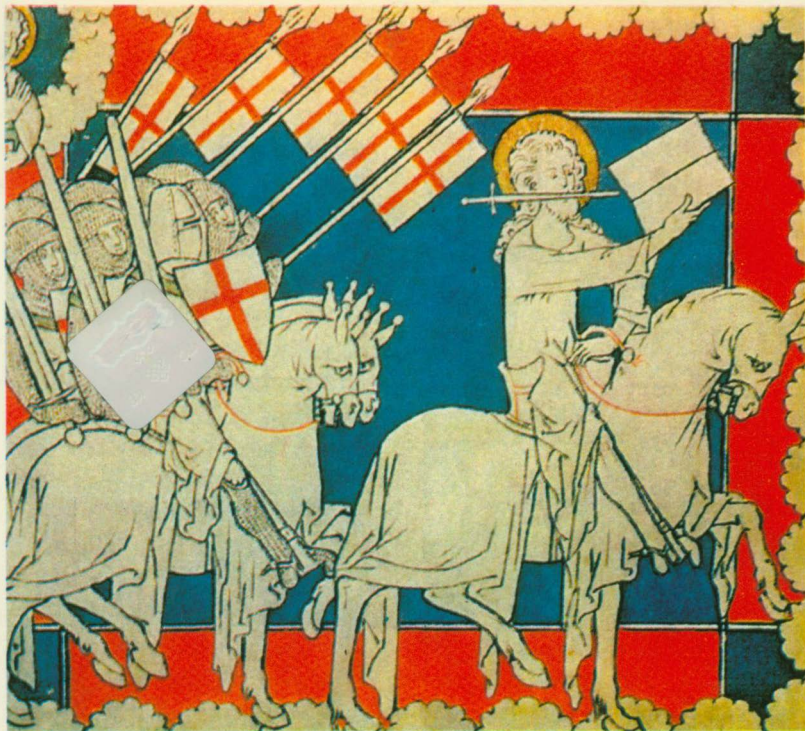

HAÇLI SEFERLER VE KRUVAZADLAR

FUAD CARIM

UFUK

FUAD CARIM

HAÇLI SEFERLER

FUAD CARIM

TARİH'İN TÜRK'E YÜKLEDİĞİ ÇETİN
GÖREV

(Müslümanlığı ve Müslümanları koruma)

HAÇLI SEFERLER

KATALANLARIN SALDIRIŞI

TÜRKLER VE TÜRKÖPLER

UFUK YAYINLARI
4137755

Nemir Çeviri Yayıncılık ve Dağıtım Ltd.Şti
Rıhtım Cad. Şevket Bey İş hanı 12/3
Kadıköy - İstanbul
Tel - 02163300797

Baskı, Cilt:
Bayrak Mat. Ltd. Şti.
İstanbul, Nisan 1999

*Değerli üstadımızın
aziz hatırasına..*

Ö N S Ö Z

Haçlı Seferleriyle Katalanlar'ın Anadolu Seferi, Türkleri ve Türk Tarihini derinden derine ilgilendirdikleri halde, her iki konu da, bizde, yeter derecede işlenmemiştir. Hele, Tarihin örneğini kaydetmediği korkunç bir taassubun yarattığı Haçlı Seferlerinin korkunç saldırılarını, tam bir yenilgiye ve tam bir kısırlığa uğratanlar, “Büyük Selçuklular” devletinin çözülmesi üzerine yerine geçen Anadolu Türk Beyleri ile Mısır'ın Türk Kölemenleri, yani Türkler olduğu halde, konu, her nedense işlenmemiştir. İşte biz, o eksiklikleri doldurmağa genç yazarlarımızı dürtmek için, bu denemeyi kaleme almış bulunuyoruz.

F.C

KRUVAZAD NEDİR?

“Ehli Salib” veya “Salibiyyun” ve yahut “Salibiyye” Muharebeleri denilen Haçlı Seferleri, yani “Croisadlar”ı, bu günün Frenk lügatleri şöyle tarif eder: “Filistin’i ele geçirmek için, Hıristiyanların Müslümanlara karşı giriştikleri silahlı seferlerdir.”

Bu anlatışta bir noksan vardır. Noksan vardır, çünkü bir seferin kruvazad olması için, Papa tarafından tertiplenmiş bulunması ve hiç değilse, Papalıkça benimsenmesi de gerekir. Gerçi, son zamanlarda, tam manasıyla kruvazad olan bir çok seferleri ve mesela Niğbolu’yu, artık kruvazad diye, anmamağa ve Müslümanlıkla, Hıristiyanlıkla ve kruvazadlıkla hiçbir ilgisi bulunmayan bir çok seferlere, mesela, eski İranlılarla eski Yunanlılar arasında Milattan beş yüz yıl önce geçen, “Medik Savaşlar”a kruvazad demeye koyulmuşlarsa da, hep maksatlıdır. Maksat, Filistin kruvazadlarının taşıdıkları kötülüğü örtmektir.

Evet, tarihi olayları sosyal bilgilerin yardımıyla incelemeye girişen bir takım modern yazarlar, sözde, Filistin kruvazadlarını doğuran fikirlerini araştırmamağa koyulmuşlar ve sözde, bir takım sonuçlara varmışlardır. Neden sözde? Çünkü, araştırmaların ve varılan sonuçların çoğu, kruvazadları doğuran asıl fikri örtmek kaygısı taşır. Örtmek kaygısı neden? Çünkü, asıl fikir ve fikri yürütmek için yapılan şeyler, çok ağırdır da ondan.

Not: Yabancı şahıs ve memleket adlarını, ilgileneceklerin araştırmalarını kolaylaştırmak için, genel olarak, Fransızca belirttik.

Kıyası, güdülen maksat, bir takım benzetişlerle, Filistin kruvazadlarını doğuran kötü ve pek korkunç taassup duygusunu örtmektir.

Çok ağır olan fikir nedir? Koskoca bir dini ve bu dini güdenleri yok etmek. Nereden anlaşılıyor? Dava, gizli kapaklı değil, apaçık; örtmek gayreti, nispeten, pek yenidir. “Müslümanların, Ahiret’te ancak cehennemini ebedi ateşini parlatmak üzere, sapan sapı olarak idirileceklerini” bildiren Birinci Haçlı Sefer’in (1096-1099) düzücüsü Paya 2 nci Urbain’le, İkinci Haçlı Sefer’in (1147-1149) peygamberliğini yapan SaintBernard’ın dediklerinden birkaç sözü açıklayalım da görün.

2 nci Urbain’in şövalyelere yönelttiği sözlerden:

“Allah, İsa’ya tapanların yardımına koşmağa ve topraklarımızdan uzaklarda, o menhus ırkı kökünden kazımağa, ister şövalye, ister halktan olsun, ister zengin, ister yoksul olsun, herkesi sık sık davet etmeniz için, İsa’nın bayrağını taşıyan sizleri, benim ağızımdan teşvik eylemektedir.”

Saint Bernard’ın dediklerinden:

“Mevla’nın kendisini savunmağa sizleri davet edişi, gücünün eksilmiş olmasından ötürü değildir. Dileseydi, on iki alay melek yollar ve düşmanlarını toz haline getirirdi. Fakat, Allah, Ademoğulları ile ilgilendi ve kendilerine bir yarlıgama yolu açmak istedi. Bu lütfu ve inayeti, sizleri af gününe erdirmiştir. Evet, öcünü almak için, vasıta olarak, Allah sizi seçmiştir. Ve düşmanlarının yok edilmesini sizden beklemektedir.”

Her iki dürtüştürücü de, yaptıklarını ettiklerini bilmeyen meczuplardan değildir. Bütün Batı Alemi’ni ayaklandırabilen 2 nci Urbain’le, zamanının en üstün ilahiyatçısı, “asrının güneşi”

ve o vakitler, “Avrupa’nın en ulu manevi kuvveti” sayılan Saint Bernard, cin gibi kimselerdir.

İster Allah olsun, ister Allah’ın oğlu olsun, ister Peygamber olsun, ister efsane mahsulü olsun, İsa’nın iyilik, yumuşaklık ve barışseverlik yönünden taşıdığı tarihi vasıfları altüst ederek, kendisini bayağı bir Harp İlahı’na çeviren Urbain’in, 1095 yılı, Fransa’ya geçip yaptığı kıskırtıcı vaizlerden de bir iki parça sunalım:

“Galebe çalan küfür, Asya’nın en zengin illerine, karanlıklarını bastırmıştır. Antakya, Efes (Selçuk), İznik, birer Müslüman kasabası haline gelmiştir. Barbar Türk sürüleri, sancaklarını Çanakkale Boğazı’nı kıyılarına dikmişlerdir. Oralardan, bütün Hıristiyan memleketlerini tehdit etmektedirler. Eğer muzafferane yürüyüşlerini bizzat Allah, kendi evlatlarını silahlandırarak karşılayıp durdurmazsa, bundan sonra hangi millet, hangi devlet durdurabilir:”

“Artık dava, insanların değil, Uluhiyet’in uğradığı hakaretlerin öcünü almaktır. Artık bahis konusu, bir kasabaya veya şatoya saldırmak değil, Mukaddes İller’in fethidir. Muzaffer olursanız, kısmetinize düşecek olan, Allah’ın rahmeti ve üstelik, Asya devletlerinin kapladıkları ülkelerdir.”

“Hiçbir mülkünüz, hiçbir malınız ve ne de aile gailelerinden doğan kaygılarınız, sizleri alıkoymasın. Çünkü, her yanı denizle ve yüksek dağlarla çevrili bulunan bugünkü memleketiniz, çoğalan nüfusunuza artık dar gelmekte ve ancak ekincilerinizi, o da zar zor, besleyebilmektedir. Doğru, İsa’nın mezarının yolunu tutunuz ve o memleketi, kötü bir ırkın ellerinden koparıp sıyrarak, kendi hükmünüz altına alınız. Verimlilik yönünden,

bütün memleketlerden üstün olan Kudüs, bir refah ve saadet cennetidir.”

“Urbain’in Antakya’yı, Efes’i ve İznik’i özellikle anması, bu kasabaların, Roma Kilisesinin “eresiarquelar’a karşı galebesini sağlayan, bir çok ruhani toplantılara sahne oluşlarından ötürüdür. Hristiyanlığın “Mutezile”i demek olan “eresiarquelar” ki, inan yönünden düşünceleri, akıldan daha uzaktır.)

“Aziz”liğine, yani cennetlik olduğuna Papalık’ça hükmolunan, Saint Bernard’ın da vaizlerinden ,iki parça sunalım:

“Kendisini düşmanlarına karşı savunmayanları cezalandıracağını sizlere bildirmeğe, Ulu Tanrı beni görevlendirmiştir. Hemen, silaha sarılın. Savaşta hepinizde, mukaddes bir hıncı canlandırın ve Hıristiyanlık alemi, peygamberin, “Vay! Kılıcını kana batırmayana”, sözleriyle çınlasın.”

“Eğer kimse önlemezse, kafirler Hayyul Kayyum’un yurduna saldıracaklar ve kurtuluşumuzu hatırlatan anıtları yıkacaklardır. Buna karşılık, ey yiğit kişiler, ey Mukaddes Haç’ın kulları, ne yapmaktasınız? Mukaddes şeyleri köpeklere ve incileri domuz yavrularına mı bırakacaksınız?”

(Saint Bernard’ın andığı peygamber, Beni İsrail enbiyasından Yeremyadır. İkinci parçadaki son cümle, havarilerden, fransızcası Mattiheu olan, Matta’nın İncil’inde geçer. İkinci Haçlı Sefer’in başlıca öğütçüsü olan Frenklerin düştükleri sıkışık durum dolayısıyla hatırlatır.)

TAASSUP YARATMAK İÇİN UYDURULANLAR

Kruvazadların dürtüştürücüleri, Hıristiyanlığın ana esaslarına aykırı olarak, yeni bir tefsir yolu ile, kruvazadın lüzumunu, işaretlerini ve hatta, gelip çattığını, Tevrat'tan ve İncil'lerden çıkarırlar. Ve bu suretle, Hıristiyan dinine yeni bir mezhep eklemiş olurlar. Evet, itiraf ve ikrariyle, teolojisi, yani ilahiyatıyla ve kanunlarıyla, yeni bir mezhep. Hakikatte ana Hıristiyanlığın prensiplerine aykırı olan, fakat Kilise'ce gene, sünni ve pek makbul sayılan bir mezhep. Şüphesiz, kendi icadı olduğu için.

Vaizlerindeki kışkırtıcı ve ayaklandırıcı sözlere kapılıp heyecana kapılan halkın, "Allah buyuruyor! Allah buyuruyor!" avazesini tutturması üzerine, Birinci Haçlı Sefer'in düzücüsü Papa 2 nci Urbain, havari Matta'nın İncil'inde geçen meşhur bir ayeti, akla hayale sığmayacak şekilde, yeni baştan tefsire girişerek, "Allah'ın vaadinin yerine geldiğini görüyorsunuz; müritleri kendi namına toplandıkları vakit, İsa el-Mesih, kendisinin de aralarında bulunacağını bildirmişti; işte dünyanın Kurtarıcısı, şimdi aramızda bulunuyor; bu duyduğum sözleri sizlere iletip sindiren, doğrudan doğruya Kendisidir" demiştir.

Kilise'ce Hıristiyanlığın en yüksek simalarından sayılan Saint Bernard da, Papalığın bankerliğini yapan savaşçı ve dini tarikatlardan "Tampplierler'e, yani Heykelciler'e, yazdığı bir mektupta, "Mukaddes Savaşta bir kafiri öldürmekle, ululanır; çünkü, o öldürüş dolayısıyla, İsa tebcil edilmiş olur" der.

Saint Bernard, Heyekciler'e, kafalarını kazıtmalarını ve pek seyrek yıkanmalarını da öğütlemiştir. Bunu, Müslümanların

abdest aldıkları ve gusül ettiklerini görüp bir takdir duygusuna kapılırlar endişesiyle yaptığını, söyleyenler vardır.

En büyük Papalardan bilinen 2 nci Urbain'in, kruvazad aşk ve cezbesiyle, İncil'ci Yuhanna'nın "Apocalypse"ini, yani Rüya Kitabı'nı, tefsir edişi de pek tuhaftır. Tutturduğu tefsiriyle, edebiyat diline dahi muğlak müradifi olarak giren "Apocalypse"i, aydınlatmak şöyle dursun, büsbütün karanlıklaştırıldığını görmemek imkansızdır. Urbain'in bu yönden dediklerinin kısaltılmışı, şudur: "Zuhur ettiği vakit Decaal'in, musevi ve müşriklerle değil, Hıristiyanlarla savaşacağı, adı olan "Antechrist", yani Mesih düşmanı, lafından anlaşılır. Deccal, Filistin'de, bugün bulunanlardan üstün sayıda Hıristiyana rast gelmezse, kendisine karşı duracak ve üzerlerine saldıracak kimseleri bulamaz. Bu sebepten ötürü, Allah'ın buyurdıklarının yerine gelmesi için, o yerleri zaptedip oralarda Hıristiyanlığı kurmanız gerekir."

"(Deccal'a dair sözlere az buçuk bir mana verebilmek için, o devirde, kıyametin yaklaştığı fikrinin yaydınıldığını ve yayıldığını, göz önünde bulundurmak gerekir.)

Birinci Haçlı Sefer'e katılanların sayısı, aşağı yukarı bir milyon kişidir. Bu ayaklanma ve yürüyüş, istila amacı ile girişilen toptan bir göç olduğuna göre, tarihte örneğine rastlanmayan bir hadisedir. Haçlı Seferler'e dair tarihinde, Voltaire der ki: "Eski çağlar, hiçbir vakit, dünyanın bir ucundan bir ucuna, dinin verdiği heyecanla yapılan, buna benzer bir göç görmemiştir."

"Dünyanın bir ucundan bir ucuna" sözü, o vakitler için, söylenebilir. Ama, "dinin verdiği heyecanlı" sözünü, biraz incelemek gerekir. Çünkü, sade taassup şıngasıyla, bir milyon insa-

nı yurdundan barkından ayırıp pir aşkına yollara düzmenin mümkün olamayacağı pek tabiidir. Arada, maddi ve manevi kazançlar da göstermek ve zarar ihtimallerini, hiç olmazsa, azaltmak gerekir.

Urbain, Müslümanların ve Hıristiyanların başına iş açarken, bu ciheti de açıkta bırakmamış ve kıskırttığı insanlara, maddi ve manevi bir sürü kazanç göstermiştir. Hatta, vaad ettiği vurgunların ne biçim hesaplanacağını bile tespit etmiştir.

Haçlı Seferler'e katılanlara sağlanan manevi kazanç, topyekun bir "indulgence"tır. "İndulgence", hatırı sayılır bir farkla, müslümanların "gufran" ve Türklerin "yarlıgama" dedikleridir. Fark şu noktadadır: Müslümanlarda yarlıgama, yani günahların affı, sade ve sade, Allah'a aittir; Katoliklerde ise, Papa'ya ve Papa'ya izafeten, papazlara da aittir.

Sonraları Hıristiyanlık alemini depreten ve Katolik mezhebinde karar kılan "indulgence"ın, Katolikliğin kesin inanları arasına girişi, kruvazadlardan beridir. Kruvazadlar ters gitmeğe başlayınca, gönüllü toplayabilmek için, "indulgence"ın bütün günahları silen, sefere katılanların analarını ve babalarını da kapsamıştır.

Haçlandıkları, yani sefere katılmağa giriştikleri halde, sonradan cayanları Papa, resmen aforoz edecek kadar ileri gitmiştir. O devirde aforoz, kuru bir laftan ibaret değildi. Aforoz etmek, adamı cemiyetin arasında yaşayamayacak bir duruma sokmak demektir. Papa'lığın bu denli gayretle işe sarıldığını görünce, Kilise'nin çömezleri büsbütün çığırından çıkarak, onlar da paçaları sıvayıp, girişmedikleri tefsir, başvurmadıkları masal uydurmadıkları mucize bırakmamışlardır.

Akıldan, mantıktan kruvazad edebiyatı kadar uzaklaşan bir şeye rastlamak mümkün değildir. Ne inanlar, ne tefsirler, ne mucizeler, ne uydurmalar? Kazlar ordusu bile var. Basbayağı kaz, ördeğin büyüğü. Evet, Kudüs'ü kurtarmağa yollananlar arasında, bir de kazlar ordusu var!

Şüphesiz bunlar, taassubun doğurduğu şeylerdir. Ama, zorla aşılana bir taassup. O zamanın cehalet çevrelerinden bu gibi şeyler beklenebilirdi, denecek. Değil o zamanlar, mağara devrinden yaşayan insanlar dahi, kendi düşüncelerine bırakılınca, bu çeşit sapıtamazlar. Esasen sapıtma, doğrudan doğruya halktan gelmiyor ki. Bu psikozu, bile bile ve her vasıtaya başvurarak yaratanlar var. Davanın hazin, hem pek hazin yönü, bu.

KRUVAZADLAR HÜRMETİNE MUCİZELER SALGINI

Kruvazadlara, son sınırına ulaşmış, daha doğrusu ulaştırılmış, bir fanatizmin belirtisidir demek, yanlış olmaz. Ancak, belirenin genişliğine ve kesinliğine bakılınca, bunun bir de uygun şartlar tarafından desteklenmiş bulunması gerekir. Gerekir, çünkü olay mevzii ve geçici değildir; çok geniş ve süreklidir. Başlar-ken bir milyonu ve sonraki seferlere girişenleri de katınca, iki milyonu aşan insanı, korkutarak ve umdurarak, yurtlarından söküüp karanlık bir sonuca sürükleyebilmek için, uygun şartların da bulunması gerekeceği, şüphe götürmez. İşte bu şartlar, o zaman, varmış, Evet, rejim , sağlık, huy, sosyal ve ekonomik durum bakımından gereken şartlar varmış.

Rejim, 11 nci ve 12 nci asırlarda son noktasına ermiş bulunan, “feodalite” yani derebeylik rejimi. Tabii, sosyal durum da, rejime göre. Cemiyetin, işleri güçleri dalaş ve savaş olan, bir sürü beyin nüfuzu altında bulunduğu; beylerin, “chateau-fortlar”ına, yani hisarlarına, dayanarak başlarına buyruk kesildiği; bu başına buyrukluğun, gerek köy ve gerek kasaba halkı üzerinde çok ağır bastığı ve yoksulluk içinde kıvranan halkın da, fırsat kollayarak, bağlardan ve baskıdan kurtulmağa can attığı devir.

O zamanın Fransa’sı için, Voltaire der ki: “Bu memleket, tek durmayan, başıboş, zevke sefaya düşkün, çoğu sefahatin sürüklediği cinayetlere dalmış ve sefihliklerinden de utandırıcı bir cehalete batmış, yeni yeni senyörlerle doluydu. Papa bunlara, suçlarını affedip cennet kapılarını açmak için, kefarete olarak, en çok düşkün oldukları şeyi yapmayı,yani talana atılmayı, teklif ediyordu.”

Daha yumuşak konuşan Montesquieu ise, aynı durumu, şu sözlerle açıklar: “Çoğu, alışık oldukları vurgunların doğurduğu suçlardan arınıp affedilmeyi, Doğu illerinde yapacakları ve huylarına pek uygun gelen, yeni vurgunlara karşılık elde ettiler.”

Ekonomik durumla sağlık durumunu da, anlattıklarını bizzat yaşamış yazarlardan pek kısaca, dinleyelim.

Batı illerinin halkını kandırmanın güç olmadığını söyleyen Alman papazı Ekkehard d’Aura, o iller için, iç savaşırlara dalmış, kıtlığa tutulmuş ve yumurcak salgınına uğramıştı” der.

Fransız papazı Guibert de Nogent, “o vakitler, büyük bir kıtlık vardı; yoksullar kırlardan topladıkları otları yiyordu” der.

Normandiyalı İngiliz papazı Orderic Vital, “bulaşıcı salgınlar, yumurcak, kıtlık, Tanrının gazabını açıklıyor ve bir sürü semavi hadiseler, intikam anının eriştiğini bildiriyordu” der.

Konuyu aydınlatmak için, günümüzün seçkin tarihçisi Amerikalı Will Durant’ın, “Medeniyet Tarihi”nden çıkardığımız bir parçayı da sunalım:

“Gösterilen olağanüstü menfaatler, sürülerle insanı, sancağın altına toplamıştır. Savaşta düşeceklere, bütün suçlarını yarlıgayıcı, topyekun bir “indulgence” sağlanmıştır. İşledikleri topraklardan ayrılmaya yetkili olmayan “serf”ler, yani yarı-köleler, çakılı buldukları yerleri bırakabilmek serbestliğine ermişlerdir. Kasabalılar, vergilerinden affedilmiştir. Borçlular, bir moratoryumdan faydalandırılmışlardır. Tutuklular salıverilmiş ve papalığın otoritesi büyük bir cüretle genişletilerek, idam giymiş kişilerin cezası, ölünceye değin Filistin’de askerlik etmek görevine çevrilmiştir.

Binlerce serseri, bu mukaddes sefere katılmıştır. Ümitsiz bir hayat sürmekten bıkmış olanlar, her şeyi göze aldırmaya teşne maceracılar, Doğu illerinde kendilerine bir zeamet edinmeyi tasarlayan mirastan mahrum kişizadeler, “serf”leri kruvazad’a katıldıklarından ötürü toprakları işleyicisiz kalan şövalyeler ve korkaklıkla itham edilmekten çekinenler, İsa’nın doğup öldüğü memleketi kurtaracaklarına içten iman eden kimselere katılmışlardır.

“Bütün harplerde yayınlananlara benzeyen bir propaganda, halkın dikkatini, Hıristiyanların Filistin’de çektikleri mihnet ve meşakkatler, Müslümanların ettikleri zulümler ve İslamiyet’in taşıdığı küfürler üzerine çekiyordu. Müslümanlar, Muhammed’in bir heykeline tapıyormuş gibi gösteriliyor ve bir takım dindar kimseler, Peygamber’in bir tutarlık krizi esnasında, dilim dilim edilerek, diri diri yendiğini anlatıyordu.

“Mükafat olarak yiğitlerin eline düşecek Doğu illerinin zenginlikleri ve esmer güzelleri hakkında da, masallar anlatılıyordu.”

Will Durant’ın dediklerine göre, yolluk edinmek veya silahlanmak için satılan mülklerin çoğunu, Kilise’nin veya Kilise mensuplarının satın aldığını da katmalı.

KRUVAZADLARA DAİR ANSİKLOPEDİNİN DEDİKLERİ

Kilise'nin beyinleri dilediği gibi yoğurduğu devirlerde, ki asırlar sürmüştür, Batı alemi kruvazadları açıktan açığa, İsa'nın yer yüzüne inişi olayından sonra, insanlığın en ulu, en parlak ve en gerekli hadisesi, diye, incelemiştir. Ve kruvazadları, bugün dahi, çapraşık yollardan çapraşık düşüncelerle, ululamak fikri ortadan kalkmış değildir.

Aslı ve esası olmayan gelenekleri ve bunların yarattığı kötü taassubu incelemek ve uluorta didiklemek devri açılınca, 18 nci yüzyılın filozofları, bahusus Ansiklopedistler, kruvazadlara ve kruvazad fikrine adamakıllı yüklenmişlerdir. 18 nci asır bilginlerinin ve filozoflarının düşüncelerini yayan Diderot ile d'Alembert'in meşhur ansiklopedisinde (1751-1772), kruvazadlara dair, aynen, şu sözler vardır:

“Üzerinde İbn ül-Beşer'in can verdiği haçın bulunuşundan sonra, Hıristiyanların Arzı Mukaddes'e sık sık yaptıkları ziyaretler, kanlı savaşlar doğurmuştur. (İncil'lerde İsa, kendini İbn ül-Beşer, yani İnsan Oğlu, diye anar. İsa'nın, sözde, üzerine gerildiği haçın sözde, 326 tarihinde bulunuşunu kilise ve masallar, Roma imparatoru I nci Kostantin'in annesi Sainte Helene'in arattırmalarına dayatırlar.)

“Doğudaki din kardeşlerinin ağrına giden ve buyruğu altında kaldıkları için, sızılıtlara sebep olan hakimiyeti gören hacılar, dönüşlerinde, gördüklerini dokunaklı dokunaklı anlatarak, İsa el-Mesih'in kanı ile sulanmış yerleri, mezhebine ve adına düşman olanların hükmü altında bırakıp korkaklık ve gevşeklik gösteren Batı milletlerini, ayıplamaktan geri kalmıyorlardı.

“Karanlıklara bürülü ve şaşkınlıklarla örtülü bir günün gelip çatacağı ve milletlerle hükümdarların, hakiki menfaatlerine aykırı olarak, bir kara parçasını zaptetmek ve halkını boğazlamak için, ufacık ve bedbaht bir kıtacığa sürükleneceği, akla hayale gelir şeylerden değildi. Bir damla kana değmeyen, yakından olduğu kadar uzaktan da ululanması mümkün olan ve ele geçirilmesi dinin şeref ve haysiyetini asla ilgilendirmeyen, bir kaya parçası. (Kudüs’ü ziyaret eden Hıristiyanlara da hacı denir.)

Ama o gün gelip çatmış ve bir hacının kafasından doğan şaşkınlık, hırslı ve politikacı bir Papa ile başkalarını da sarmıştır.

“Bu olağanüstü olayı, bir çok sebeplerin hazırladığına şüphe yoktur. Bunların arasında, Papaların ve bazı Avrupa hükümdarlarının menfaatlerini, Hıristiyanların Müslümanlara karşı kinini, laiklerin bilgisizliğini, Kilise’nin otoritesini, manastırların tamahkarlığını, savaşa karşı düşkünlüğünü ve özellikle, uzun zamandan beri süren kargaşalıkları durdurmak için bir sapıtma yolu bulmak lüzumunu sayabiliriz.

Laiklerden suçlara batmış olanlar, kafirlerin kanlarına bulanarak, arınacaklarını sandılar. Bu yanlışlığa düşmemelerini kendilerine anlatabilecek durumda bulunanların bir kısmı, aptallıklarından; bir takımı, sahte bir taassuba büründüklerinden; bazıları da, menfaat sağlayıcı bir politika güttüklerinden; adamların kapıldıkları sakat düşünceleri, tersine öğütlerle perçinlediler. Ve hep birden, Picardie’li keşişin Doğu’da iken uğradığı, ve yüreğinde yer eden, kötü muamelenin öcünü almak için, birleştiler. (O zamanlar, ruhaniler sınıfına dahil olmayan herkese, laik denirdi. Picardie’li keşiş Pierre l’Ermite’tir.)

“Keşiş, papa 2 nci Urbain’e başvuruyor, eyaletleri dolaşılıyor ve ortalığı heyecana veriyordu.

“Kafirlerle karşı savaş, Clermont Meclisinde ilan ediliyor. Savaşa katılan senyörlerin bıraktıkları topraklara, manastırların keşişleri konuyor. İndulgence, tayın ve maaş yerine geçiyor. Kuşanıp haçlanıyorlar ve Kutsal Topraklara doğru yollanıyorlar. (Haçlanmak, kruvazada katılmak demektir.)

“Abbe Fleury, kruvazad, borca batmış olanlara, borçlarını ödememek için; canilere, cezadan kurtulmak için; disiplinden kaçınan ruhanilere sıfatları gereğince bağlı buldukları boyunduruktan sıyrılmak için; serkeş keşişlere,-manastırlardan fırlamak için; yeynibaşlı kadınlara, daha kolaylıkla uygunsuzluk edebilmek için, bahane teşkil etmiştir, der. (Rahip Fleury, dini konular yönünden, önemli bir tarihçi sayılır.)

“Anlattıklarımızdan, haçlananların sayısının ne kadarlara varacağı, artık kolayca anlaşılabilir.”

Ansiklopedi'nin yazarlarından olan Voltaire'nin, “Kruvazadlar Tarihi” adıyla yayınladığı eserinden çıkardığımız bir parçayı sunalım. Voltaire, Yedinci ve Sekizinci Haçlı Seferlere girişen ve “aziz”liğe eren Fransa Kralı 9 ncu Louis'nin, içten iyi bir insan olduğunu belirttikten sonra, kruvazadlara girişini şu sözlerle kınar:

“Eğer kruvazadlar salgını ve havadan ant içmek mezhebi, Kral'ın için için beslediği fazilet duygularına yetki verseydi, Louis, sade memleketine ettiği kötülüğü değil, üstelik , kendisine haklı görünen savaşın ne kadar haksız bir iş olduğunu anlardı.

“Bütün tasarladığı, Filistin'e gidip Fransızları Kudüs'teki toprak parça is kılmaktan ibaret olsaydı bile, bunu yapmaya gene bir hakkı yoktu. Halbuki, bununla yetinmeyerek,

Fransa ile hiçbir alıp vereceği bulunmayan, Mısır Sultanı Melik el – Salih’e karşı yürümüştür. Mısır Sultanı’na savaş açmasına tek bahane Müslüman oluşudur. Ve bu gün, Konfiçyüs’ün moraline, yani adap ve ahlak kanunların bağlı olduğundan ötürü Çin’e savaş açmak ne kadar haksızlık ise, Muhammet’in buyruklarına tutunduğundan dolayı Mısır’ı yıkmaya kalkışmak, o denli haksızlıktır.”

Haçlı Seferlerin sonunu Voltaire, şu yolda anlatır:

“Sonunda, Suriye kıyılarına çekilmiş olan bir avuç mezleşmiş Hıristiyan, ya yok edilmiş veya tutsak edilmiştir. Cina-yetleriyle ün salmış bir sürü haydutun sığınağı olan Akka, Mısır Sultanı Melik el-Eşref’in saldırılarına dayanamamış ve 1291 yılında düşmüştür. Sur ve Sayda da teslim olmuşlardır. Bu suretle, 13 ncü yüzyılın sonlarında, açıktan açığa hiçbir iz kalmamıştır.”

KRUVAZADLARI TEMİZE ÇIKARMAK GAYRETİ

18 nci Yüzyılda “Ansiklopedistler’in dini taassuba karşı giriştikleri fikir hareketine rağmen, Kilise, bütün nüfuzu ile dipdiri dururken, Frenkler için bile, kruvazadları kötölemek kolay değildir. Görülen, girişilen ve işitilenlerden sonra, açıktan açığa savunmak ta kolay değildir. Böyle olunca, dine karşı cephe almış gibi bir duruma düşmek istemeyen Batılı yazarlara, bir saptırma yolu araştırmak gerekir. Buldukları yol nedir? Kruvazadın, tıpkı öbür savaşlar gibi, normal bir olay olduğunu, çapraşık yollara saparak söylemek.

Neden doğrudan doğruya söyleyemiyorlar? Kruvazad, İncil’in buyruklarına ve ana Hıristiyanlığın esaslarına aykırı olduğu için, bir. İkincisi, görülmemiş ve işitilmemiş ölçüde ve Avrupa’nın göbeğinde, zorla yaratılan bir fanatizmin uğruna girişilen savaşlara, normal hadise diyerek, savaş felsefesi güdüyor görünmek için. Bahis konusu yazarlar, doğrudan yana gözükmek isteyenlerdir. Yoksa, kruvazadçılık çok doğru ve yerinde bir hareketti diyenler de, pek eksik olmasalar gerek.

Çapraşık yollardan, nasıl izaha girişirler? İnce mugalatalara şaparak. Ne gibi? Kruvazadı, her nedense tabii sayılan, başka bir hadisenin prosesüsü veya tekemmülü, yani gelişe gelişe devamı, diye, gösterirler. Tabii hadise, neymiş? En parlak belirtisi, “Medik Savaşlar”da yani Yunanlılarla İranlılar arasındaki tarihi savaşlarda görülen, Doğu ile Batının veya Asya ile Avrupa’nın oldu olası kavgası!

Bu izaha şaşmamak çok güçtür. Bir kere, Doğu ve Batı diye, felsefi bir esas, felsefi bir mefhum yoktur ki, bir de tabii kavgası olsun. Doğu ve Batı, birer fiksiyondur, yani insanların

uydurdukları şeyler. Felsefi bakımdan, Doğu ile Batı arasında tabii kavga yoktur; kısaca yeryüzünde kavga vardır.

Nitekim, "Medik Savaşlar"daki İran orduları, çokluk yönünden, Batılıların Yunanlılar zümresine soktukları milletlerden kurulu idi; yani Batılı sözüne verilen manaya göre, onlar da Batılı idi. Nitekim; "Medik Savaşlar"ın doğurduğu "Pelepones Savaşı"ndan sonra, Isparta, Atina'ya karşı, İran'la birlik olmuştur. Hangi Batı ve Doğu, hangi Doğu ve Batı?

Kruvazadlar için de, tıpkısını söyleyebiliriz. "Batı" sayılan kruvazadlar, "Doğu"ya saldırırken, Hıristiyan oldukları inancıyla, Asya'nın ortalarındaki Moğollar'la Türkler'i ve aslı faslı bulunmayan uydurma "Rahip Yuvan" devletini, birlikte hareket etmek için, araştırmışlardır. Demek ki, dava, Batı ile Doğu arasında değilmiş.

Hep, kruvazad başlı başına bir fenomendir, dememek için, işi safsataya dökmek. Başlı başına bir fenomendir deseler, ne çıkar? O vakit, hadisenin dayanağını da belirtmeler, ne çıkar? O vakit, hadisenin dayanağını da belirtmek gerekir ki, dayanağı korkunç bir fanatizmden başka bir şey değildir. Dayanağı olan fanatizmi, zamanına göre normal sayarsalar, ne çıkar? O vakit, Müslümanların da fanatizmini normal saymak gerekir ki, duygularına uygun gelmez.

Kruvazadlar'ı, Müslümanların Hıristiyanlara karşı giriştikleri savaşların bir karşılığı ve devamı olarak ta, izah ederler. Yani Bizans'la yapılan savaşların, Endülüs savaşlarının, Akdeniz savaşlarının, Bizans ve Endülüs savaşları malum. Akdeniz savaşlarından maksat, Araplar'la Berberiler'in, İspan-

ya'dan başka, Akdeniz adalarına ve Avrupa kıyılarına saldırılarıyla ilgili karşılıklı savaşlardır.

İlk bakışta, akla yakın görünen bu izah, hakikatten uzaktır. Çünkü, o savaşların taşıdıkları amaçla kruvazadların taşıdığı amaç ayrıdır. Müslümanların giriştikleri savaşlar, o zamanların devlet, millet ve politika mefhumlarına uyan hareketlerdi. Amaç, devletin sınırlarını genişletmek veya korumak. Karşı tarafınki de , tıpkısı. Mesela, Bizanslılar'ın ve İspanyollar'ın amacı, kaybettikleri yerleri geri almaktı ki, bu da, sınırları genişletmek demektir. Şüphesiz, her iki taraf ta, körükleyici ve sürükleyici eleman olarak, Allah'tan ve dinden dem vurmıştır. Ama, bundan dolayı davanın mahiyeti değişmez.

Kruvazad'ın davası ise, bambaşkadır. Devlet mefhumuna bağlı daha önceki davalar gibi, "sınırlanmış" değildir. Türkler'e dair araştırmaları ile tanınan ve kruvazadlara dair de muazzam bir eser yayınlayan Fransız yazarı Rene Grousset'nin dediği gibi, önceki davalardan, "serapa dini ve başlangıçta, garazsız ve tamamiyle enternasyonal oluşu ile ayrılır". Ve, gene Grousset'nin dediği gibi, "Papa'nın İslam alemine karşı davet ettiği, bütün Hıristiyanlıktır." (Grousset, başlangıçta der, çünkü kruvazadlara sonraları alelade politika da karışmıştır.)

Kruvazadlar için, Doğu ile Batı'nın çarpışması demekle, kapalı bir tarzda, başka bir imada da bulunmak isterler. Batı, yani pek parlak Yunan düşüncesinin temsilcisi; Doğu, yani düşüncesizliğin veya geri bir düşüncenin temsilcisi. Bu da zoraki bir buluş ve uydurma bir iddia. Çünkü, Kruvazadlar devrinde , Yunan düşüncesinin, Doğu sayılan İslam aleminden Batı'ya geçtiği de, bilinmeyen şey değildir.

UYDURMA SEBEPLER

Dünya ilerledikçe, ağırlığı meydana çıkıp ortaya dökülen kruvazad fikrini ve olayını haklı göstermek veya hiç olmazsa, hafifletebilmek için, Doğu'da da benzeri bulunduğunu ve kruvazadın, bu benzerine karşılık, bir reaksiyon olduğunu ileri sürmeğe koyulmuşlardır. Neymiş benzeri? "Mukaddes Cihad" ın tercümesi değildir; ikincisi, birincisinin cevriyişidir. ve, "Guerre Sainte", Orta Çağ'da frenklerin, Filistin'i ele geçirmek ve Müslümanlığı ve Müslümanları yok etmek için, açtıkları savaşa kendilerinin taktıkları addır.

Müslümanlıkta "Cihad" yok mudur? Vardır, hem çok vardır. Amma, kısaca "cihad", "mukaddes"siz. Ne demektir? "Din düşmanları ile savaşmak ve vuruşmak". Düşman kimler? Tarihi inkişaf neticesi, yayılmakta ve genişlemekte bulunan Müslümanlığa ve Müslümanlara, tabiatıyla, karşı olanlar.

İslam aleminde, savaş yönünden, ağır ve kötü şeyler olmamış mıdır? Olmuştur, hem çok olmuştur. Bizim belirtmek istediğimiz, Müslümanlık aleminde, ister iyi, ister kötü olsun, kruvazadın karşılığı bulunmadığıdır.

Evet, kasaba, köy dolaşım vaizler ve nutuklar çekerek; bir uçtan bir uca, bütün Müslümanları toplayarak; bir takım ayinlerle, "takdis" edip silahlandırarak; günah işlemişleri, Tanrı namına ve hesabına affederek; sefere katılanların, Cennet'teki yerlerini göstererek; vurgunların paylarını, tespit ederek ve binlerce kilometrelik uzaklara sürerek; gidip filan dini ve bu dini güdenleri, kökünden kazıyın, diye, girişilmiş bir hareket var mıdır? Yoktur. Ve sayı ile anılan kruvazadlardan önce ve sonra, Hıristiyanlık aleminde de yoktur.

Bir yavi daha. Kruvazadları gerektiren, sözde, Kudüs'ün Türkler'in eline geçmesi imiş. Geçmişte ne olmuş? Ziyaret güçleşmişmiş.

Kruvazadlar başlarken, Anadolu'nun, Suriye'nin ve Filistin'in, sona ermeden önce de Mısır'ın, genel olarak, Türk beyleri ile sultanlarının elinde bulunduğu veya eline geçtiği bir gerçektir. Ziyaret güçlüğüne gelince, o, gerçek değil... Çünkü Kudüs'ü ziyaret, Müslümanların Mekke'yi ziyaretleri gibi, Hıristiyanlığın şartlarından değildir, bir Saniyen, yabancı ülkeleri ziyaret, değil bin yıl önce, bugün dahi güç olan şeylerdendir. Hacca gidenlerin ne çektiklerini, Müslümanlardan bir sormalı. Çoğu aşüfte veya cezbeli birkaç hacının Kudüs'ü ziyaret ederken güçlük çektiğinden ötürü, bütün dünyayı ayaklandırıp kana boğmağa girişmeyi tabii ve haklı göstermek için, büyük cüret ister.

Mamafih, ziyaret edemeyiş te uydurma. Abbasi İmparatorluğu'nun göçmesi üzerine kalkınır gibi olan Bisanslılar'ın, kaybettikleri yerleri geri almak için, Haleb'e saldırdıkları tarih olan 962 yılı ile, ilk kruvazadın hazırlandığı tarih olan 1095 yılı arasında geçen 133 yıl zarfında, Suriye'nin ve Filistin'in uğradığı savaşlar malumdur. Akşit Oğullarının Hamedaniler'in, Fatımiler'in, Bizanslılar'ın Tulun Oğullarının, Ukayliler'in, Selçuk Beyleri'nin, Şit Oğulları'nın, birbirleriyle boğuştuıkları bir devir. O kadar kısa bir zamanda, o kadar savaşa alan olan, o kadar dar bir ülkeyi, tarih kaydetmez. Böyle bir durumda, eşi dostu da, akraba ve taallükatı da, kiliseyi mezarı da ziyaret, tabii pek güç olur. Bir avuç firenk hacısının bu durumdan dolayı uğradığı güçlüğü, kruvazad gibi muazzam bir olaya sebep göstermek için, yüz ister. Tekrar ediyoruz, ziyaret edemeyiş te uydurma. Kışkırtanlar, daha doğrusu kışkırtıcı vasita olarak kullanılanlar, ardi arkası kesilmeden, Kudüs ziyaretinden döne gelenler.

Esasen gösterilen sebepler, laftan ibaret. Selçuk Oğulları daha Yakın Doğu'ya ayak atmamış ve adları dahi duyulmamışken, 999 dan 1005 yılına kadar papalık eden 2 nci Sylvestre, bir kruvazad düzmek için çabalayıp durmuştur. Önemli Papalardan sayılan bu zatın, 1001 yılında desteklediği bir ön seferin, Suriye kıyılarında akamete uğradığını, bazı tarihler yazar.

Selçuk Türklerinin, Filistin'e, Suriye'ye ve Batı Anadolu'ya henüz geçmedikleri bir devirde, 1058 den 1061 yılına kadar papalık eden 2 nci Nicholas, bir kruvazad düzebilme için uğraşıp durmuştur.

En büyük papalardan sayılan ve "aziz"liğe erdirilen 7 nci Gregoire'ın da (1073-185), daha papalığa geçmeden önce, başlıca düşüncesinin bir kruvazad kurmak olduğunu unutmamak gerekir.

Ünlü bir papazın, konumuzla ilgili olarak dediklerini de açıklamadan geçmeyelim. Birinci Haçlı Sefer'e katılanlardan keşiş Robert le Moine, yazdığı tarihte, Antakya muhasarası sırasında, kruvazad ordusunu görmeğe Mısır'dan gelen bir heyetin, Allah'ın mezarını, hacı sıfatıyla ziyarete giden kimselerin, bu işe elde kılıç girişmek istediklerine şaşa kalarak, şunları söylediklerini anlatır:

"Eğer Kudüs'e asa elde, heybe sırtta giderseniz, çok itibar görür, her şeyi bol bol bulur ve mukaddes şehrin her yanını serbestçe gezebilirsiniz. Şayet, zorla girmekte ısrar ederseniz, o vakit, Babil'in ve Acem kralının dehşetli kuvvetlerine çatarsınız. (O zamanlar, Batı'da, Kahire'ye Babil ve İran yönlerinden ini topluluklara da, Acem denirmiş. Babil krallığından mak-

sat, Mısır Fatimler'i ve Acem Krallığından maksat, Suriye Selçukileridir.)

Kruvazad'ın, öyle ziyaret gibi ufak tefek sebeplerden değil, koyu bir taassup duygusundan doğduğu bu işi yaratanların bütün söylediklerinden ve bütün yaptıklarından anlaşılır. Arada, pek açığa vurmadıkları bir maksat daha vardır ki, onu da Bizans tarihçileri belirtir. 12 nci Yüzyılın ilk yarısında yetişen ve işinden ve bağlığından ötürü, politika oyunları ile derinden ilgili olan, tarihçi Kinnamos, der ki:

“Celteler, Germainler, Gauloislar. Bretonlar ve Batı'nın bütün kuvvetleri ayaklandılar. Giriştikleri sefere amaç, diye, öne sürdükleri bahane, Acemlere karşı savaşmak ve Filistin'e gidip Hazreti İsa'nın mezarını kurtarmaktı. Fakat, kruvazadın asıl maksadı, Grek İmparatorluğunu yıkıp yok etmektir. Batılıların ordusu sayısızdı”. (Kabatıslak bir fikir verebilmek için, saydığı milletlere, bugün, İtalyanlar, Almanlar, Fransızlar ve İngilizler diyebiliriz. Kruvazad edebiyatında Acem, Türk anlamına gelir. Bisans'lı tarihçiler, kruvazadların başı olan Latın Kilisesinden 1054 yılında ayrılan Rum Kilisesi'ni, tekrar papalığa bağlamak amacını da taşıdıkları kanaatindeydi.)

CAMİ DÜŞMANLIĞI

Aslı faslı olmayan ziyaret güçlüğü bir yana, Haçlıların, Suriye'ye ve Filistin'e ayak bastıkları zaman, kiliseleri ve sözde İsa'nın üzerine gerildiği çarmanın bulunduğu yere yapılan Kumame Kilisesi'ni, ayakta bulmalarına şaşmak gerekir. Nedenini anlatalım:

Bağdat'taki Abbasiler'in zayıf düşmesi üzerine, bir ara kalkınır gibi olan Bisans'ın kumandanlarından, İslam tarihlerine "Nekfur ibn el-Fakkas" adıyla geçen Nicephore Phocas, Hamdaniler'in Halep'te hükümet kurdukları devre rastlayan 962 yılında, Kilikya'yı ve Hatay'ı yakıp yıktıktan ve kesip biçtikten sonra, Suriye'ye geçip Haleb'e girdiği zaman, ahalisinden on beş bin kişiyi kılıçtan geçirmiş, kız ve erkek on bin çocuğu esir alıp götürmüş ve Haleb'in meşhur camiini, önce ahıra çevirerek, yakmıştır.

Nicephore Phocas'ın yaktığı Halep camii için, Kemalüddin İbn el-Adim, "Zübdet ül-Haleb min Tarih Haleb" başlığı altında yazdığı meşhur kroniklerde, "Allah lanet etsin, Dımüstik'in yaktığı Halep camii, işleme, mermer ve mozaik yönünden, Şam camii ile eşitti", der. (Arapçalaştırılmışı **Dımüstik** olan **Domestikus**, bir zamanlar, **Bir zamanlar Bizans kumandanlarının taşıdıkları ünvanıdır.**)

963 tarihinde tahta geçen Nicephone'un, imparator olduktan sonra, 969 yılında, gene kesip biçerek ve camileri yapıyı yıkarak giriştiği Lazkiye seferinden dönüşünü anlatırken, İbn el-Adim der ki: "Beraberinde, tutsak olarak, yüz bin kişi vardı. Götürdükleri kızlar ve erkekler, hep çocuk ve genç idi. Yetişmiş kimseleri, ihtiyar erleri ve kocakarıları, ya öldürmüş veya salıvermiştir."

Nicephore'un kumandanlarından, İslam tarihlerine "Turbazi" adıyla geçen Pierre Phocas ta, 969 yılı Antakya'yı aldığı zaman, ahalisinin çoğunu ve bhusus Hıristiyanlığı kabule yanaşmayan müdafilerini öldürmüş ve camiî domuz ahırına çevirmiştir. İslam tarihleri, camiî arsasının, patrik tarafından sonraları, bostana çevrildiğini de kaydederler.

Nicephore'un, imparator olmadan önce ve olduktan sonra yaptığı seferlerde elde ettiği başarılarından böbürlenerek, Bağdat'taki Abbasi Halifesi El-Muti Lillah'a yolladığı açık mesajda kullandığı şu sözler çok enteresandır: "Arkamdan gözleri kamaştıracak sayıda asker alarak, doğru Mekke üzerine yürüyeceğim. İsa'ya bir arş kurmak için, o şehri zaptedeceğim. Sonra, Kudüs'e yıllanacağım. Ve Doğu ile Batı'yı fethedip, her yere, Salib'in dinini yayacağım."

Silah arkadaşı Nicephore Phocas'ı öldürerek yerine tahta çıkan ve İslam tarihlerine "Yanis bir Şemşakik" adıyla geçen Bizans imparatoru Jean Tsimisces de, 975 yılında, geçtiği yerleri kana boğarak ve üç yüze yakın kasabayı yakıp yıkararak, Kudüs'ün yanlarına kadar yaptığı korkunç seferin tafsilatını, kendi anlatır.

Bunları, ne diye belirtiyoruz? Şunu anlamak için: Yedinci asırda Müslümanların eline geçip İslamiyetin merkezlerinden biri durumuna gelmiş ve ilk kruvazada değin, on beş göbek Müslüman olarak yaşamış bir yerin halkından, Hıristiyanlık namına yapılan bu gibi muamelelere uğrayınca, kiliseleri kuru-

mak ve kilise ziyaretçilerini ağırlamak gibi kaygılar beklemek, akla sığar mı?

Bu anlattıklarımıza rağmen, Haçlı'lar İslam ülkelerine saldırdıkları zaman, sayısız Hıristiyan ve Kumame kilisesi de dahil, ayakta dünya kadar kilise bulmuşlardır. Hele Kumame kilisesini ayakta buluşları, Hıristiyanlara nazaran, Müslümanların taşıdıkları toleransa, yani dini müsamahaya, açıkça birdelik teşkil eder. Sebebini belirtelim:

Tarihlerin deli dedikleri, fakat tam deli mi, veya aynı zamanda, nev'i şahsına münhasır orijinal bir kişi mi olduğu, iyice kestirilemeyen, Fatimi halifelerden El-Hakim bi Emrillah, 1010 yılında, Kumame kilisesini kökünden kazıtmıştır. El-Hakim'in bu hareketi Müslümanların çok ağırına gitmiş ve ne yapıp edip çok geçmeden, kilisenin yeniden inşasını sağlamışlardır. Olay, bütün şartlar önünde tutularak incelenirse, bunda geniş bir tolerans duygusu sezmemek imkansızdır.

Konumuzla ilgili olduğu için, kruvazadları temize çıkarmak amacını güden bir takım modern yazarların, İbn Cübeyr'in meşhur seyahatnamesinde geçen bir fıkraya dayanarak vardıkları bir hükme dokundurmadan, geçmeyelim. Birkaç defa hac'ca giden Endülüs'lü İbn Cübeyr, 1184 tarihinde, Hicaz'dan dönerken, 1104 yılı Frenklerin eline düşmüş olan Akka'ya uğramıştır. Seyyah, Akka'dan geçen yabancı Müslümanların, namazlarını kiliseye çevrilen bir caminin namazgah haline getirilen bir tarafında kıldıklarını, "Rihle"sinde anlatır. Dayanılan fıkra, işte budur ve varılan hüküm de, Haçlılar'ın büyük bir tolerans sahibi olduklarıdır! Halbuki yazar bunu, bütün camilerin kiliseye, bütün minarelerin çan kulesine çevrildiğini ve sokakların domuz -sürülerine seyrangah olduğunu yanıla

yakıla anlatarak, Müslümanların cemaatle namazlarını kılabilmek yönünden uğradıkları güçlüğü belirtmek için söyler.

Ele aldığımız konu ile ilgileneceklerin pek tabii olarak akıllarına getirecekleri bir soru: Hıristiyan dininin yularını ele geçirip tutanlar, neden İslam dinini ve Müslümanları, akla hayale sığmayacak uydurma inançlar ve suçlarla ithama koyulmuşlardır? Neden? Kanaatimizce, bir kompleksten ötürü; İslam dininin aksine, Hıristiyan dininin zor kullanmadan kabul ettirilemeyeşinden doğan, her çeşit gerilik kompleksi. Filhakika, Hristiyan dini, genel olarak, zorla, yani cebir kullanılarak, kabul ettirilmiştir; İslam dini ise, genel olarak, kolayca yayılmıştır. Nitekim İslam alemi, Muhammet'in vefat ettiği 632 tarihinden daha beş on yıl bile geçmeden, dünyanın en geniş imparatorluklarından biri haline gelmiştir.

Mamafih felsefi mütalaalara girişmeyi erbabına bırakıp biz, bu yönden lafi, İncil'lere başvurup keselim. İncil'e göre İsa, der ki: "Neden, kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de, kendi gözündeki merteği görmezsin?"

NEDEN “AZIZ”LIĞE ERİŞEMEDİ?

Merkezi Roma olan Latin veya Katolik Kilisesi'nin, dünyadaki bütün Hıristiyanların başı olduğu iddiasında bulunduğu, bilinen şeydir. Esasen, etimoloji yani türeme bakımından, Yunanca'dan gelen “Katolik”, umumu kapsayan demektir.

Kilisenin bu sanısını, 1058 yılından 1061 yılına kadar papalık eden 2 nci Nicolas, şu sözlerle açıklar: “Yeryüzünde, Allah'ın temsilcisi olan Papa'nın, ister uyruk, ister buyruk olsunlar, bütün Hıristiyanlara hükümran olması gerekir.”

1073 Yılından 1085 yılına kadar papalık etmiş ve bir Hıristiyan ordusunun başına geçerek Arzı Mukaddes'i Müslümanlardan geri almayı tasarlamış bulunan 7 nci Gregoira da, Papa'nın bütün devletlerce, umum Hıristiyan cumhurunun büyük şef olarak tanınması gerektiğini, durmadan söylemiştir.

Seçkin Amerika'lı tarihçi Will Durant, Birinci Haçlı Sefer'in babası olan Papa 2 nci Urbain için, “Hıristiyanlığın, feodalitenin, şövalyeliğin ve emperyalizmin bir terkibi olan kruvazad hareketinde, dünyanın kralları ve zadesanı, 2 nci Urbain'i Avrupa'nın şefi olarak tanımışlardır.”der.

Papaların ve yahut papalığın bu düşüncelerinde akla getirilemeyecek, bir fevkaladelik yoktur. Bu gibi istekler, ellerine kuvvet geçirenlerin bir çoğunda görülmüştür. Ve bir imparatorluk kurmak isteyenler ve kuranlar çoktur. Asıl fevkaledelik, düşüncede veya arzuda değil, isteği yerine getirebilmek için yapılandır. Evet, amaca erişmek için, o kadar kıyasıya atılgnalık

görülmemiştir. Tıpkı semirtmek istenilen ibliği zorla yem tıkıldığı gibi, insanlara, akla hayale sığmayacak ölçüde taassup aşılacak!

Karanlıklar çağı sayılan bir devirde, bu gibi şeyler olabilir, deniyor. Diyenler der, fakat, sırf umumi bir fikir verebilmek ve anlatışı kolaylaştırmak için edebi bir tabir olarak kullanılan, “karanlıklar çağı”, bu vesileyle gösterilmek istendiği kadar karanlık olamaz. Evet, tarihi Paris Üniversitesi’nin doğmakta ve kurulmakta bulunduğu yıllar, her halde, mutlak bir karanlıklar çağı olamaz. Esasen, davayı körükleyen asıl başlar, hakikatte, öyle görünmek istedikleri gibi, cezbeyle tutulmuş bilgisiz bir takım kimseler değildir.

Korkunç teşebbüsü körükleyenler, ne yaptığını bilen, başlıca iki simadır: Papa 2 nci Urbain ve rahip Bernard de Cîteaux. Bu iki mürşidin, cezbeli edalar ve haletlerle, verdikleri ateşleyici vaizlerin tesirine kapılarak, translara yani belinlemelere tutulan ve ümitlere düşen halk, kendilerinden, önlerine geçip kılavuzluk etmelerini dileyince, her ikisi de yan çizmiştir. Bu davranışları, cezbelilerinin ne derecede samimi olduğunu belirtmeğe yeter. Huyu gereği, hicve kaçmaktan kendini alamayan Voltaire, Sanit Bernard için, “generallik ödevini ret ederek, peygamberlik ödeviyle yetindi”, der.

Girişilen teşebbüsler başarı ile bitseydi, belki tefsirlere ve tevellere lüzum görülmezdi. Fakat öyle bitmemiş ve tam başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Birinci Haçlı Sefer’e katılanların sayısı olan bir milyon kişiden, topu topu altmış yetmiş bin kişi ve İkinci Haçlı Sefer’e katılanların sayısı olan üç yüz bin kişiden, pek az kimse kalmıştır. Başarı, diye, gösterilmek istenen şeyler, hakikatte, başarı olmaktan çok uzaktır. Aşağılarda anlatacağız.

İkinci Kruvazad'ın felaketli sonu Avrupa'da derin bir sarsıntı doğurunca, umumi efkar, rahip Bernard'a, yani öndere, adamakıllı yüklenmiştir. Bernard, Allah'ın maksadına insanlar akıl erdiremez, uğranılan felaket, Hıristiyanların işledikleri suçların cezası olsa gerek, diyip başlangıçta volkanlar gibi alevler saçan imanına çok su katarak, sesini kısmıştır.

Kilise, rahip Bernard'a "saint"lik, yani evliyalık mertebesi, tevcih ederek, hatırasını kurtarmıştır. 2 nci Urbain, her nedense, "saint"liğe erdirilmemiştir. Mamafih, bu mertebeye ulaşmak, zamanla mukayyet olmadığından, bir gün o da erişebilir.

Kruvazad'ları tam bir bozgunlukla sona erince, ortada görünür, ne kalmıştır? Sade, korkunç bir fanatizm ve bu fanatizmin doğurduğu işitilmemiş bir barbarlık.

Bu durum karşısında, Kilise ile bozuşmak istemeyen tarihçiler ve bilhassa modern yazarlar, ne yapar? Yaptıkları, bir takım sapmalarla, kruvazadların taşıdığı fanatizmi örtbas etmek. Mesela, 19 uncu yüzyıl yazarlarından Fransız Michaud, meşhur "Kruvazadlar Tarihi"nde, Fransa Kralı Saint Louis'nin yönettiği Yedinci ve Sekizinci Kruvazadlar için, der ki:

"Sanit Louis'in amacı, yalnız Suriye'nin Hıristiyan beyliklerini korumak ve din düşmanlarına karşı savaşları değildir. İsteddiği mahsullerin ve bilgilerin mutlu bir mübadelesiyle, Doğu'yu Batı'ya birleştirecek bir sömürge kurmaktır." Dikkat buyuruluyor mu, Michaud da, fanatizmi örtmek için, sömürgeciliği övüyor! (Hıristiyan beyliklerinden maksat, Haçlılar'ın, ilk

saldırılarında, Suriye’de kurdukları, Kudüs Krallığı ile bir takım “perens”likler ve “Kontluklar”dır. Michaud’nun, 9 ncu Louis gibi zavallı bir “mystique”e, dini taassup dışında amaçlar isnat etmesine, şaşmamak mümkün değildir.)

LAHUTİ MANZARA – İNSAN ETİ

Kapılan taassubun nerelere kadar vardığını, Birinci Haçlı, Sefer'e katılan ve eli adamakıllı kalem tutan, Fransız papazı Raymond d'Agiles'in meşhur tarihinden çıkardığımız şu parça gösterir. Raymond d'Agiles, 1099 yılında Kudüs'ü zapteden Haçlıların, çocuk, kadın ve erkek, yetmiş bin Müslüman'ı kılıçtan geçirilerini, "Lahudi manzara" diye vasıflandırarak, aynen şöyle anlatır:

"Övülmeğe değer şeyler görüldü. Müslümanların bir kısmının kafaları kesilmişti, ki bu, başa gelenlerin en hafıfıydı. Oklanmış olan bir kısım, kendilerini kulelerden aşağıya atmak zorunda kalıyordu; bir kısmı da, çok çektikten sonra, ateşe salınıyor ve kül oluyordu. Sokaklarda ve şehrin meydanlarında, kafalar ve el ayak parçaları görülüyordu. Yayalar ve atlılar, cesetlerin aralarından kendilerine yol açıyorlardı. Bunlar, gene bir şey değildi. Bir de, Müslümanların dini ayinlerini icra ettikleri yer olan Mescidi Süleyman'a geçelim. Burada olup bitenleri saymakla, inanılması mümkün olanın son sınırını bile aşmış bulunuruz. Mescid'te ve Revak'ta, atların gemlerine ve atlıların dizlerine değin, kana batmış olarak yürünüyordu. Allah, kendisine karşı küfure bulunanlar tarafından uzun müddet kirletilen bu yerin, küfredenlerin kanını emmesini istemesiyle, parlak ve adilane hükmünü vermiştir." (Mescidi Süleyman diye, Mescidi Aksa'yı kasteder.)

Birinci Kruvazad yönünden eseri başlıca kaynaklardan sayılan ve Antakya muhasarasında Haçlıların ellerine geçen eşya arasındaki Arap harfli kitaplar için "mekruh karakter"li diyen

Lorrain’li Albert d’Aix, Kudüs’ün zaptı sırasında bizzat gördüklerini, şöyle anlatır:

“Haçlılar, kuleye sığınanları kılıçlarının ucu ile deştiler ve memedeki çocukları analarının kolları arasından çekip kafalarını; duvarlara veya kapı eşiklerine çarparak ezdiler. Mevki ve yaş gözetmeksizin, ahalinin bir kısmını silahla ve bir kısmını da taşla öldürdüler.”

Gene Birinci Kruvazad’a katılanlardan keşiş Robert le Moine, Haçlılar’ın Kudüs üzerine yürürken Antakya’dan sonra zapt ettikleri Maarrat el-Numan’a girişlerini, “olağanüstü olay” ve “fevkalade güzel” diye, şöyle anlatır:

“Bizimkiler, bulduklarını hep kapışıyor ve ölülerin karnlarını deşip Bizans altınlarını çıkarıyordu. Hey gidi altın hırsı hey! Bütün sokaklarda derler gibi kanlar akıyor ve her yeri cesetler kaplıyordu. Gözleri kapanan bu ölüme namzet kalabalık kafirlerden, tek bir kişi Hıristiyan dinine girmeyi kabul etmedi. Sonunda Bohemmond, sarayın kulesine götürülmesini emrettiği bütün kimseleri getirterek, ihtiyar kadınları, yaşlı erkekleri ve çelimsizliklerinden ötürü bir işe yaramayacakları kılıçtan geçirtti. Buluğa ermiş gençlerle sağlam erkeklerin, satılmak üzere Antakya’ya yollanmalarını emretti. Türklerin katliam edildikleri tarih, Pazar 12 Aralıktır (1098). Mamafih girilen iş, o gün tamam olmadı. Kimler kaldıysa, bizimkiler ertesi gün, onları öldürdüler.” (Birinci Haçlı Sefer’in başlarında olan Bohemmond, 1098 yılından 1268 yılına değin süren Antakya firenk beyliğinin kurucusudur ve ilk prensidir.)

Robert le Moine, Haçlıların insan eti yediklerinden bahsederken, şunu söyler:

“Allah uğruna açlık çektikleri için, bu yaptıkları günah sayılmaz. Esasen, bunu yaparken, düşmana karşı el ile giriştikleri savaşa, diliyle de devam ediyorlardı, demektir.”

O da ilk sefere katılan tarihçi papaz Foucher de Chartres, firenlerin Maarra’yı muhasara ettikleri zaman, çektikleri yiyecek sıkıntısını belirtmek için, şunu söyler:

“Ölen bir Müslüman’ın butlarından bir iki parça kesip kopardılar v yetecek kadar kızartmadan, dişleye dişleye yediler.”

Birinci Haçlı Sefer’e katılanlardan adı kaybolan birinin bıraktığı eserde, Haçlılar’ın, Maarra muhasarası sırasında ölen Müslümanların cesetlerini parçalayıp pişirerek, meydanlarda sattıkları yazılıdır.

Sefer’e katılan tarihçi Raoul de Caen, karakter bakımından öbür Fransızlardan ayırdığı Provençalılar’ın, tavşan eti diye köpek eti oğlak diye, eşek eti sattıklarını anlattığı gibi, Haçlılar’ın, genç Müslümanları kaynatarak ve çocukları şişlere geçirip kızartarak yediklerini anlatır.

İlk kruvazad zamanındaki Bizans İmparatoru Birinci Alexi’nin pek enteresan bir şahsiyet olan kızı Anne Commene, babasının devrini anlatan meşhur “Alexiade”nda, bir takım Haçlılar’ın Anadolu’ya ayak atar atmaz yaptıkları kötülükleri belirtirken, “memedeki çocukları yakalayıp kızarttıklarını ve etlerini henüz seyirmekte iken tıkındıklarını”, yazar.

Kruvazadlar tarihini üstünkörü inceleyen bir kimse bile, yapılan kötülöklere pek fazla şaşmaz. Şaşmaz, çünkü Hazlılar

arasında ahlak gevşekliği, her bakımdan kendini gösterir. Vurgunculuk, sarhoşluk, kumar, adi zendostluk, alabildiğine. Yedinci Kruvazad'a girişen ve fazilet örneği sayılan, firenk Evliyasından Fransa Kralı 9 nu Louis'nin, Mısır'a indiği zaman, çadırının yanı başında bazı Haçlıların bir babelhane açtıklarını, en yakın arkadaşı ve en yiğit kumandanlarından Jean de Joinville, meşhur tarihinde, yana yakıla anlatır.

Bazı modern tarihçiler, bu çirkin hareketi nasıl örtmek veya hafifletmek isterler, dersiniz? Babelhanedeki kadınların, Müslüman olduklarını söyleyerek. Evet İngiliz şövalyelerinden kon Guilaumme de Salisbury'nin, İskenderiye yolu üzerinde bastığı bir hisarda tutsak edip karargaha getirdiği Müslüman kadınları olduklarını söyleyerek!

ÇOCUKLARIN KRUVAZADI

Sayı ile anılan kruvazadlar ki, sekize kadar çıkar, iki asra yakın sürmüştür (1096-1291).

Birinci ve İkinci Kruvazadlar'ın verdikleri kötü sonuçlar üzerine, Allah nam ve hesabına kışkırtanların ve zaferler vaad edenlerin yandııkları ortaya çıkınca gözleri açılan halk, kışkırtıcıları sıkıştırmağa koyulmuştur.

İlk Kruvazad, Kudüs'ün güç bela alınması ile sonuçlanmışsa da (1099), bir milyon Haçlı'nın hayatına mal olmuştur. Tertipçi 2 nci Urbain de o yıl öldüğü için, bu korkunç telefattan ötürü halk, ilk Kruvazad'ın dümdarı, kumaz, cahil ve maskara keşiş Pierre l'Ermite'e, daha doğrusu hatırasına yüklenmiştir. Allah'ın elçisiyim, diye, vaizlere çıkan; bindiği katırın kılları, mukaddes ve koruyucu bir yadigar olarak, yollarda birer birer yolunan; Antakya muhasarasında iken, iki kere kaçan; birincisinde, yakalanarak geri çevrilen ve ikincisinde, artık, büsbütün ortadan kaybolan Pierr l'Ermite.

Suriye'nin ve Filistin'in birkaç yerinde zar zor tutunan ilk kruvazadçılara yardım için girişilen İkinci Kruvazad'ın felaketli sonucu dolayısıyla de, Hıristiyanları mezbahaya yolluyor-sun diye, rahip Bernard'a yüklenmişlerdir. Kruvazadın peygamberliğini yapan ve önümüze düş denince, yan çizen bilgin ve usta rahip, "benim namıma, kendi namınıza ve Allah namına, siz karşılık verin", diyerek, Papa 3 ncü Eguen'e sığınmıştır.

Ayırsız sekiz kruvazadın da uğradıkları aykırı haberler eriştikçe, Avrupa çalkalanmış ve halkta, kruvazadlara karşı bir

cereyan uyanmıştır. Hatta, aldatıldıklarından dolayı, imanlarından ayrılıp Müslüman olan Haçlılar bile çoktur. Ama, gözleri kararan kruvazad tertipçileri de, her çareye baş vurarak, uyanan cereyanı söndürmeğe çalışmışlardır.

En çok güvenildiği halde, kesin bir felaketle biten, Yedinci Kruvazaddan kurtulanların gördüklerini anlatmalarına engel olabilmek için, Mısır'da Mansura Muharebesinde esir düşen Fransa Kralı 9 ncü Louis'ye vekillik eden annesi, Blanche de Castille'in adamlar astırdığını, 13 ncü yüzyılın değerli tarihçisi papaz Matthieu Paris, şöyle anlatır: "Kraliçe Blanche ile krallığın ileri gelen ricali, Doğu'dan dönenlerin raporlarına inanmak istemediklerinden, bu kimseleri astırmışlardır."

Kruvazad aşkı ile geliştirilen ve gelişen fanatizmin, yer yüzünde bir eşi bulunmasa gerek. Yukarılarda, Kudüs'ü kurtarmağa çıkan "Kazlar Ordusu"ndan bahsetmiştik. Hayale sınır olmaz; Mitolojide de, neler vardır veya neler yoktur. Fakat, hiçbir yerde örneğine rastlanmayan ve önüne geçilmeğe de çalışılmamış olan, "Çocuklar Kruvazad"ına, ne demeli?

Tarihte, "Büyük Barbar İstilaları" denilen silahlı göçlerin, çoluklu çocuklu oldukları, bilinen şeydir. Birinci Haçlı Sefer'e de, uygunsuz veya sonra uygunsuz hale sokulan, bir sürü kadının katıldığı ve beşikteki çocukların bile sürüklendiği, keza bilinen şeydir. Ama, "Çocuklar Kruvazadı" denilen, başka, bambaşka bir şey. Bu pek acıklı hadise, ellerde dolaşan tarih kitaplarına düşmemiş, daha doğrusu, düşürülmemiştir.

Konuyu en iyi inceleyenlerden oryantalist Amable Jourdain, "Çocuklar Kruvazadı"nı anlatırken "kötülüğü dürtüştüren duygunun ve fanatizmin, tabiatın çocuğa verdiği acz ve

çekingenlik hislerini söndürerek, kendisini desteklerinden koparıp ayırabilecek derecede güçlü oluşuna zor akıl erdirilebilir”, der. Olup bitenleri, kısaca anlatalım:

1099 Tarihinde, bir milyon Haçlının canı pahasına alınan ve mezbubane gayretlerle güç bela seksen sekiz yıl tutulduktan sonra, tekrar Müslümanların eline geçen Kudüs’ü, geri almak için giriştikleri Üçüncü (1189-1192) ve Dördüncü (1202-1204) Seferler netice vermeyince, Avrupa’nın kruvazadlarla en çok ilgilenen ülkeleri olan Almanya’da ve Fransa’da, tuhaf bir kanaat türüyor. Kanaatin kısaca ifadesi, bu: “başarısızlığa sebep, hep, işe girişenlerin suçlu kimseler oluşudur; dolayısıyla bu işi, ancak masum insanlar başarabilir”.

Masum kimler olabilir? Tabiatıyla, suçlu olmayanlar. Tabiatıyla, kimler suçlu olmayabilir? Çocuklar. Haydee aralarında kızlar da bulunan ve çoğu, ortalama on iki yaşlarında olan, çocuklar ayaklanıyor. Akılları başlarında kimseler, çekine çekine, yapmayın etmeyin, diyor. Diyor ama, söz sahibi sayılmadıklarından, kimse dinlemiyor ve yerlerinde öğütlerini, fanatik zümrerin vaizleri bastırıyor.

Joseph-François Michaud, kruvazadları savunan büyük meşhur tarihinde, “yanlış ve aşırı gayretin tesiriyle gözleri körlenen bir takım kilise adamlarının, bu garip kruvazad lehinde vaizlerde” bulduklarını ve “yaşayışları düzgün olmayan kadınlarla, bir sürü ahlak düşkünü erkeğin, çocukları baştan çıkarmak için, Salib’in bu yeni askeri arasına” katıldıklarını, açıklar.

Çocuklar kruvazadının, başları Nicolas adındaki çocuk olan, otuz bin kişilik Alman kolu, döküle döküle, Adriyatik kıyılarına kadar ulaşmıştır. Zavallı çocuklar, kendilerini götürecek gemi bulamayınca, ya geri dönmüşler veya dağılmışlardır. Pek

azı, tekrar yurduna kavuşabilmiştir. Bu yürekler acısı olayın tarihi 1212'dir.

Başları Etienne adını taşıyan yirmi bin kişilik Fransız kolu, Marsilya'ya kadar inmiştir. Burada, birinin adı "Domuz Guilaunme" olan, iki madrabaz armatör, zavallı çocukları, sizi sevabına taşıyacağız, diye kandırarak, yedi parça gemiye yüklemişlerdir. Gemilerden ikisi, Sardunya adasının yakınlarındaki San Pietro adacığının önlerinde batmıştır. İçlerinden tek bir kişi bile kurtulamamıştır. Öbür gemiler de kısmen Cezayir'in Buji limanında; kısmen İskenderiye'de esircilere satılmışlardır. Bu yürekler acısı olayın tarihi de 1213'tür.

"Çocuklar kruvazadları, kruvazatçı Papalardan 3 ncü İnnocent'in zamanına rastlar. "Mukaddes sıfatını taşıyan korkunç "Engisizyon"un başlıca kurucularından bulunan ve yolda iken Filistin'den vazgeçilerek, İstanbul'un alınmasıyla sonuçlanan Dördüncü Kruvazadın da tertipleycisi olan İnnocent'in, bu yürekler acısı olayları, "Mukaddes Toprakları savunmağa koşmakla, bu çocuklar, bizlerin uykuya dalmış olmamızı yüzümüze vuruyorlar", sözleriyle pek sudan karşıladığı, tarihlere geçmiştir.

KRUVAZADLARIN HAYIRLI SONUÇLARI (?)

Kruvazad fikrinin, fikre destek olarak görülen ideolojinin ve fikri yürürlüğe sokmak için yapılan şeylerin ağırlığı üzerinde, ne kadar durulsa azdır. Teşebbüs başarı ile bitseydi, fikirde, çürük ideoloji de, girişilen barbarlıklar da, belki, o da belki unutulabilirdi. Ama, öyle bitmemiş ve dava tam bir fiyaskoyla sona ermiştir. Onun için, bu sefer de, sömürgecilik devrinin yazarları, boyuna, kötülükleri örtücü ve unutturucu sapmalar araştırırlar. Ve, bulduk sanırlar. Nasıl? Kruvazadlar, hiç değilse, hayırlı sonuçlar doğurmuştur yolunda. Evet, ticareti geliştirmek gibi ekonomik sonuçlar; feodaliteye son verdirmek gibi, politik ve sosyal sonuçlar; Doğu'nun medeniyetini Batı'ya sokmak gibi, kültürel bir sonuç.

Fesühbanallah, bunları elde etmek için, milyonlarca insanı mezbahaya mı sürmek gerekiyordu? Kruvazadlar olmasaydı, bu sonuçlar er geç veya araya kin de girmiş olmayınca daha kolaylıkla, gerçekleşmez miydi? Doğu ile Batı arasında Çin Seddi mi vardı? Ve sık sık ve sıkı sıkı münasebetler yok muydu, sanki? Yolculuk zorluğu vardı. Yolculuk ne vakit kolay olmuş? Bu gün bilé, bavulunu sırtlanan, Paris'e, Londra'ya veya bilmem nereye, sualsiz sorgusuz gidebiliyor mu? Ve gidebilen sayılı kimseler, kayıtsız şartsız kalabiliyorlar mı? Sonuç mu araştırılıyor? İşte, hakiki sonuç: Kruvazadlar, Doğu ile Batının arasını öyle açmıştır ki, yarattıkları uçurum, hala yetesiye doldurulamıyor.

Aşlı astarı olmayan önermelerden tutturunca, mazur ve hayırlı gösterilemeyecek şey yoktur. Bununla beraber, kötülükleri örtmek için girişilen tevellere, bir sıkılmayı olsun belirttiklerinden ötürü, gene şükretmeli.

Tam sırası gelmişken, Türkle'e dair bir çok eserle üç ciltlik koskocaman bir "Kruvazadlar Tarihi" bırakan ve geçenlerde ölen Fransız yazarı Rene Grousset'nin, genel bir fikir vermek için, yayınladığı ufak bir kitaptan çıkardığımız bir parçayı da sunalım. Grousset, kruvazadların başladığı tarih ile 14 ncü yüzyıl arasında, bir müddet, Fransızlar'la İtalyanlar'ın, Filistin'i, Suriye'nin kıyılarını, Kıbrıs'ı, İstanbul'u, Atina'yı Mora'yı ve Yunan Adalarını ele geçişlerinden tutturarak, şu muhakemeyi yürütür:

"Bu Batı'nın ilk "clonial" ları sömürgecilik, yayılıştır. Buna, başlangıçta sebep ve sonra da bahane teşkil eden, kruvazadların manevi ve dini hamlesidir. Yayılış devresini sürdüren de, Fransız "Baron"larının toprak edinmek arzusu ve denizci İtalyan Cumhuriyetlerinin ticari menfaatleridir."

"İsa'nın Merkadi'ni kurtarmak ve Rum "schisme"ine, yani itizaline, son vermek gibi, işlek halde bulunan fikirlere dayanan bu kolonizasyon amacı; Fransa'nın siyasi ve Venedik'le Cenova'nın ekonomik emperyalizmlerini ayaklandırmıştır."

"Bu yolda desteklenen teşebbüs, başlangıçta muvaffak olmuştur. Akka'da, Lefkoşe'de, Atina'da, Fransızca yürürlüğe girmiştir. Girit'ten, Kırım'a değin de, İtalyanca konuşulmuştur. Bu manevi yayılışın, Sanit Louis'nin bir muasırına kati görüneceği ve ekonomik el atışın da, Marco Polo'nun bir muasırına sarsılmaz gözükeceği şüphesizdir."

"Buna rağmen, Batı'nın bu parlak yayılışından, ortada bir şey kalmamıştır. Müslümanlık veya Elenlik, hepsini örtmüş veya geri almıştır. İstanbul, 1261'de tekrar Rumların ve Filistin de Franklar'ın son merkezi olan, Akka da 1291 de tekrar Müslümanların eline geçmiştir. Franklaşmış Mora'nın son döküntüle-

rine gelince, 1406 yılında Türkler'in eline düşmeden önce, bunlar da, 1430 yılı Rumlar'a geçmiştir.”

“Hiçbir vakit, bu derece kökünden silinip süpürülen bir kolonizasyon görülmemiştir.”

Bahis konusu kruvazadlar 674 yıl ve Adalar'la Yunanistan'daki kalıntıları da 535 yıl önce sona erdikleri halde, kruvazad hatırası firenklerin ve özellikle Katolik aleminin o derece iliklerine işlemiştir ki, bundan kolay kolay sıyrılamazlar. Ve kruvazad sözünü, bir takdir ifade etmek için, mecazi manada, hala kullanıp dururlar. Bir reform yapmak veya bir kötülüğü gidermek yönünden girişilen hayırlı bir teşebbüs anlamında.

Daha on yıl önce, bir türlü unutulamayan bu hatırayı sembolik bir şekilde diriltmek amacı ile, tuhaf bir jeste de girilmiştir. Ve bu jesti, bir çok memleket onamıştır. Kruvazadlardan doğma dini ve savaççı tarikatlardan “Malta Şövalyeleri”, adayı kaybettikten sonra, bir hayır cemiyeti şeklinde devam ede gelirken, birden bire, bir çok devletler nezdine, resmen elçiler atamağa başlamıştır. Sakın bu elçileri, her hangi bir şirketin veya kurumun delegeleri gibi bir şey sanmayın. İngiltere, Fransa, Amerika veya bilmen ne elçileri gibi, itimatnameli, sancaklı, muafiyetli, katipli ve kordiplomatiğe dahil, tam elçi.

Ve gene sakın, bunları son günlerde bağımsızlığa kavuşmak üzere bulunan Malta Adalarının halkından sanmayın. Soy yönünden de, ikametgah yönünden de, uyrukluk yönünden de, Malta ile hiçbir ilgileri bulunmayan kimseler. Aralarında Fransa uyruğu olanı da, Polonya uyruğu olanı da, daha başka devlet uyruğu olanı da var.

DÜŞMAN KİM ?

Bu yazıyı ne diye kaleme aldık? Merak uyandırarak, tarih bakımından bir eksikimizi doldurmaya ve üzerimize yüklenen uydurma ithamları silkip atmaya genç tarihçelerimizi teşvik etmek için.

Konu, Türkleri derinden derine ilgilendirdiği halde, her nedense, ya yeter derecede işlenmemiş, ya hiç işlenmemiştir.

Frenklerin ithamlarına koyulmalarının sebebini izah mümkün: dini ve siyasi yayılma ve istila amaçlarına, Türkler engel olmuştur.

Buna karşılık, bugünkü varlıkları Türklerin istilaya engel oluşlarına dayanan bir takım grupların takındıkları tavrı izah güçtür. Güçtür, çünkü yerinde ve haklı bir izahı yoktur.

Araplığın, hem sekiz asır süren, en parlak merkezlerinden biri Endülüs idi. Ne kalmıştır, şimdi? İki buçuk yüzyıl süren, parlak bir merkezi de Sicilya" idi. Şimdi, ne kalmıştır? Halbuki, Türklerin eline geçen bütün ülkelerdeki Araplar ve Araplık, Tarihin Türklere yüklediği çetin savunma rolü yüzünden, dipdiri duruyor.

Bu sözlerimizi, kendilerine karşı daima kardeşlik duyguları beslediğimiz Araplar yanlış tefsir ederek, alınmasın. Tarihte rollerin Ahmet'ten Mehmet'e, Mehmet'ten Ali'ye, Ali'den Veli'ye geçtiği çok görülmüştür. Bunu, Roma İmparatorluğunun, İran İmparatorluğunun, Osmanlı İmparatorluğu"un tarihleri ve sonuçları da gösterir. Bundan, filanın falandan yüksek veya falanın filandan düşkün olduğu manası çıkmaz.

Orta Çağ kruvazadlar tarihi pek geniştir. Yazarların hemen hepsi papazdır. Aralarında, seferlere bizzat katılmış olanlar çoktur. Neden böyle olduğu bellidir: o devirde, okur yazar takımının çoğu, papaz olduğu için. Üstelik, dava da, kilise ile derinden derine ilgilidir.

Ayırdsız, yazarların hepsinin de, Hıristiyan ordularını karşılayan düşman olarak gösterdikleri, Türklerdir. Türkler, Türkler, ve Türkler. Yazılanlarda “Arap” sözü, hemen hemen geçmez; pek nadirdir. “Müslüman” ve “Sarrasin” sözleri, sıkça geçer. “Sarrasin”, Ortaçağ’da, Frenklerin, tahsisen, Afrika ve Suriye Müslümanlarına ve umumiyetle, Müslümanlara verdikleri addır. Ama kruvazad tarihlerinde, doğrudan doğruya Müslüman karşılığı olarak kullanılır.

Karşı gelenler, genel olarak, Anadolu’da yüzde yüz; Suriye’de, yüzde doksan beş; Filistin’de, yüzde doksan ve Mısır’da, yüzde seksen beş Türk’tür, denebilir. Yukarı aşağı bir fikir verebilmek için gösterdiğimiz nispetlerden, Anadolu dışındakileri belirtenlere, belki gık mık diyenler çıkar. Ama, nerede olursa olsun, ana orduların ve kumandanların, hep, Türk olduklarına kimse ses çıkaramaz. Çıkarırlarsa temelsiz kafa tutulmuş olur.

Evet, kruvazadla ilgilenen Avrupalı tarihçilerin söylediklerine göre, okçuluktan yana, Frenkleri bastıran; atlı savaşlarda, Frenklerden üstün çıkan; savaştan çekilirken bile, tehlikeli olan ve açlığa, susuzluğa dayanıklılıklarından ötürü, yenilmeyen Türkler.

Haçlılar, ne olursa olsun, Türk'ü kötölemeye ant içmişler ve boyuna, Türkler aleyhinde akla hayale sığmayan masallar uydurmuşlardır. Buna rağmen, Türklerin yiğitliğinin o kadar tesiri altında kalmışlar ki, bu yönden hiç dil uzatamamışlar. Ve arada kazandıkları başarıları bile, insan gücünü aşan gayretlerle elde ettiklerini açıklamışlardır.

Bu münasebetle, ilk sefere katılan, kardeşlerin ikisi de vurulan, kruvazadlar tarihini inceleyenler için yazdıkları önemli kaynaklardan sayılan, Pierre Tudebode'un dediklerini sunalım:

“Bilgisi yerinde olan kimselerden bile, hangi kişi, Türklerin zeyrekliklerini, savaşçılık hasletlerini ve yiğitliklerini layıkıyla belirtmeyi başarabilir? Okçuluklarıyla Arapları, Sararasinler'i, Ermeniler'i, Suriyeliler'i ve Rumlar'ı ürküttükleri gibi, bizleri de ürkütebileceklerini sandılar. Fakat, Allah'ın izniyle, bizimkilere yetişemeyeceklerdir. Böyle bir şey, ne olacak, ne görülecek, ne söylenecek v ne de, akla gelecektir. Bununla beraber, onlar da Frenk ırkındanız, diye, övünürler. Ve Frenklerle kendilerinden başkasının şövalyeliğe hakkı olmadığını iddia ederler.”

Tudebode, Birinci Haçlı Sefer tarihini yazanlardan pek çoğunun tekrarladıkları, manasız fakat tuhaf, bir şeyi daha söyler: “Eğer, Türkler Hıristiyan olsaydı, hiçbir vakit, savaşçılıkta onlardan üstün, onlardan güçlü ve onlardan usta bir millet bulunamazdı.”

SELÇUK OĞULLARI KİMLERDİR ?

Sayı ile anılan ve 1096 yılında başlayan Haçlı Seferlerin, 1291 yılında sona erdiğine; Osmanlı Türk İmparatorluğu'nu tarihçilerin, 1300 yılında başlattığına ve Suriye ile Filistin'in ve Mısır'ın, Osmanlı Türklerinin eline daha sonraları geçtiğine göre, yazımızı okuyanların bir çoğu, Haçlılarla savaşan Türkler nereden çıktı, diye, belki şaşar? Şaşar veya şaşırabilir, çünkü Türk Tarihi, yakın yıllara kadar, zannınızca, çapraşık yollardan gidilerek, eksik okutulmaktadır. Gerçi bu eksiklik, son zamanlarda, düzeltilmiştir. Fakat, girilen yeni yol ve tutulan yeni metot, bizce gene yetersizdir veya biz öyle sanıyoruz.

Bugün, Türk Tarihi'ni, daha ziyade, antropoloji, arkeoloji, eskilik ve tarih önceleri yönünden inceliyoruz. Ve tarihimizin, daha çok Osmanlı Türk İmparatorluğu dışındaki kısımları ile ilgileniyoruz. İncelenmesin mi, denecek. İncelensin, adanıklı incelensin, ama iki kısım da birbirine sıkı sıkı bağlansın. Bizce, bu günün Türkiye'si Oğuz İmparatorluğunun, Uygur İmparatorluğunun, Karahan İmparatorluğunun, Selçuk İmparatorluğunun, Cengiz İmparatorluğunun, Osmanlı İmparatorluğunun bir bir devamıdır.

Mesela, Fransızlarla Almanların yaptıklarına bir göz atalım. Fransızlar, kendi hesaplarına, Fransa'yı, "Çarlemagne İmparatorluğu"nun devamı sayarlar. Bizans ta, öyle değil mi? Kendini Roma İmparatorluğunun bir devamı sayar. Türkiye'nin yukarıda saydığımız Türk imparatorlukları ile olan bağları, nispeten, daha da sıkıdır.

Her ne hal ise, bu yönden söz söylemeyi erbabına bırakarak, biz burada, Haçlılar'ı karşılayıp atan Türklerin Küçük Asya'ya ne vakit yayıldıklarını birkaç satırla, sadece belirtelim.

11 nci yüzyılın ortalarında, yani kruvazadlar başlamadan yarım asır önce, merkezi Bağdat olan Abbasi İmparatorluğu, kargaşalık ve çöküntü halinde. Bütün idare, “Emir ül-Ümera” ünvanı taşıyarak, Halifeyi duble eden, yani onun namına hareket eden, İranlı “Buye” veya “Buveyh Oğulları”ndan birinin elinde. Anadolu’nun bir çok yanı, kalkınır gibi olan, Bizans İmparatorluğunun elinde. Muşul, bir Arap beyliği olan, “Ukaylı”lerin elinde. Diyarbakır, bir Kürt beyliği olan, “Mervaniler”in elinde. Şam şehri de dahil, Suriye’nin güneyi ile Filistin ve Mısır, merkezi Kahire olan, Fatımi Halifeliği’nin elinde.

Selçuk Oğulları’nın Küçük Asya tarihini ilgilendiren olağanüstü rolleri, bu sıralarda başlar. Eski çağlardan beri, zaman zaman, Anadolu’ya gelip yerleşen Türklerle halhamur olan ve Osmanlı Devleti doğunca, Osmanlı Türkü veya kısaca Türk, diye anılan Selçuk Oğulları.

Selçuk Oğulları, Oğuz çatılıdır. Oğuzlar, orta Asya’da, yeryüzünün en geniş imparatorluklarından birini kuran, büyük bir Türk koludur. Çin tarihçilerinin, kendi lehçe ve gramerlerine uydurarak “Tukeyu”lar diye andıkları bu Türklerin 6 ncı asırda kurdukları imparatorluk, iki devletten teşekkül etmiş bir çifte imparatorluktur: Doğu Türk Hakanlığı ve Batı Türk Hakanlığı.

8 nci asırda, Tukeyular veya Oğuzlar İmparatorluğu yıkılıp yerine, gene büyük Türk kollarından olan, Uygurlar’ın kurdukları imparatorluk geçince, Oğuzlar yenişli ve yenilişli savaşlara tutuşarak boy boy, İran’a ve Hazar Denizi’nin üstlerinden de Avrupa’ya doğru sarkmaya başlamışlardır. İran’a doğru a-

kanlar, o devirde oralara yerleşmiş bulunan Müslümanlığın tesirine tutularak, İslamiyeti kabul etmişlerdir. Onlar da birkaç kola ayrılmış bulunan Selçuk Oğulları, işte bu Oğuz boylarından biridir.

Selçuk Oğulları'nın Müslümanlığı kabul edişleri, Buhara illeri, daha önce gelerek Müslümanlığı kabul etmiş ve önemli bir devlet kurmuş bulunan, kardeş milletlerden Karahan Oğulları'nın elinde imiş, Selçuklular, Karahanlılar delaletiyle Müslüman olmuşlar ve başlangıçta, onlarla işbirliği yapmışlardır. Fakat, çok geçmeden, çıkan kargaşalıklar üzerine, kendi hesaplarına savaşlara atılmışlardır.

Klanına, yani boyuna, kendi adını verdiren büyük Türk kahramanı Dukak oğlu Selçuk'un torunu olan, Mikail Bey oğlu Büyük Tuğrul Bey, 1038'de Nişabur'u zaptettikten ve 1040'ta, Merv'in yakınlarında Gazneliler'i yendikten sonra, Horasan'ı buyruğu altına alarak, "Büyük Selçuklular" veya "Horasan Selçukluları" denilen, ilk Selçuk devletini kurmuştur. Alp Tekin adında bir başbuğun 962 yılında, kurduğu ve Sebük Tekin adında başka bir başbuğun, 977 yıllarında, parlattığı Gazne devleti de, önemli bir Türk devletidir.

Fütuhatı devam edip 1051 tarihinde İsfahan'ı da zapt ederek payitaht edinen Tuğrul Bey, Abbasi halifesi "El-Kaim bi Emrillah"ın isteği üzerine, bir kere 1055'te, bir kere de 1060'ta Bağdat'a girerek, Halife'yi duble eden İranlı Buye veya Buveyhler'in idaresine son vermiş ve o rolü, "Sultan" unvanıyla, kendi üstüne almıştır. Büyük Tuğrul Bey, İslam tarihlerine, "Rükniddin Muhammed Ebu Talib" adlarıyla geçmiştir.

SELÇUK OĞULLARININ ADADOLUYA DALIŞLARI

Selçuk Oğullarının Anadolu'ya geçişleri, 1045 yılından başlar. Büyük Tuğrul Beyin amcası İsrail Beyin oğlu Kutalmış Beyin, 1045'te; dayısı İnal veya amcası Yusuf Beyin oğlu İbrahim Beyin 1049'da ve kendisinin, 1055'te, Anadolu'nun doğusuna ve Kafkasya'nın güneyine yaptıkları akınlar meşhurdur.

Selçuk Oğulları'nın Anadolu'ya girişlerini, daha öncelerden başlatan Tarihlerde vardır. Mesela, 1021 yılında Anadolu'ya dehşet salan bir akından bahsedilir. Ancak, bu akına girişen Oğuz Türkleri'nin, Selçuk Oğulları'ndan olup olmadıkları belli değildir. Ve şayet, Selçuk boyundan idiyse bile, o tarihlerde, bir Selçuk devleti henüz kurulmamış olduğundan, bunlara bir devlet ordusu denemez.

Kutalmış Bey, 1045 yılı, batıya doğru giriştiği akında, Musul'da bir emaret kurmuş bulunan Ukayliler'in diretmeleriyle karşılaşınca, kuzeye doğru dönerek, Van Gölünün üst kıyılarından Erciş'e kadar gelmiş ve İran'a dönmek üzere, Van muntikasının Bizans kumandanı Stefanos Lihudes'ten geçiş müsaadesi istemiştir. Kumandan, müsaade vermeyerek, Selçuk beyinin yolunu kesmeğe kalkışmışsa da, tuttuğu savaşta yenilmiş ve tutsak düşmüştür. Tebriz'e yollanan Lihudes, kul olarak satılmıştır. (Değerli tarihçimiz Mükrimin Halil beyefendi, bu olayda, bir anakronizm yani tarihleme yanlışlığı görür.)

Yusuf veya İnal Bey'in oğlu İbrahim Bey, 1049 yılı yaptığı büyük akında, Kars, Oltu, İspir, Tercan ve Kiğılara değin ulaşmış ve dönerken, 19 Eylül tarihinde Erzurum'un yakınlarında tutuştuğu savaşta, Bizans ordusuna yardıma gelen ve bütün kumandayı üzerine alan Gürcü prensi Stepan Libarid'i esir ederek İran'a götürüp Toğrul Beye armağan etmiştir. Tuğrul bey, Libarid'i, Bizans İmparatoru Konstantin Monomok ile yapılan görüşmeler sonunda, salıvermiştir.

İbrahim Bey, 1055 yılı giriştiği büyük akında, Kars'ı dahi almışsa da, o sıralarda araları açık olan Tuğrul Bey'in de harekete geçtiğini duyar duymaz, şehri bırakıp savuşmuştur.

Büyük Tuğrul Beyin, 1055'te, bizzat giriştiği hareket, bambaşka mahiyet taşır. Buna, yerleşmeyi hazırlayan, geniş çapta ve pek parlak, bir keşif taarruzu denebilir.

Tuğrul Bey, Van Gölünün ucundaki Muradiye ile Erciş'i aldıktan sonra, Malazgirt'e de saldırmışsa da, muhasara materiyalinin eksikliğinden ötürü, kaleyi alamamıştır. Mamafih, bu başarısızlığın, giriştiği hareketin umumi gidişi üzerine en ufak bir tesiri dokunmamıştır. Malazgirt ile uğraşırken, kuzeye, batıya ve güneye doğru kollar salmıştır. Kolların üçü de, İbrahim Beyin evvelce ulaştığı yerleri aşmıştır. Hatta ilk kol, Kafkasya'ya dalmıştır. Harekate üs olarak karargah kurduğu Hınıs'tan ayrılırken, Adilceviz'a da girmiştir. Fakat, arkada kuvvetli gözcü kollar bırakarak, zaptettiği kasabaların hiç birini tutmadan dönmüştür.

Tuğrul Beyin dönerken Kars taraflarında tutuştuğu bir savaşta geçtiği hikaye edilen bir anekdotu da anlatalım: Selçuk beylerinden birinin oğlunu yaralayın yiğit bir Ermeni başbuğu

esir edip Tuğrul Beye getirmişler. Tuğrul Bey, tutsağa, “delikanlı iyileşirse seni salıveririm, ölüürse sana kıyarım”, demiş. Tutsak, “yaralayan ben isem kurtulmaz”, karşılığını vermiş. Yaralı ölmüş. Tuğrul Bey, adamı idan ettirerek kolunu kestirmiş ve kolu ölenin babasına şu mesajıyla yollamış: “Üzülme, oğlunu öldüren bu kol, bir ödleğın değıl, bir yiğidin koludur!”

Bizans'ın Muş valisi Teodoros, 1056 yılı, Tuğrul Beyin Van havalisinde gözcü olarak bıraktığı Samuk veya Sabuk Beyin adamlarından bazılarını ayartarak, merkezleri Diyarbakır olan, Mervaniler'in elindeki Ahlat'ta bir akın yaptırmıştır. Ayartılan adamlarının teslimini vali reddedince, Samuk Bey saldırarak Teodoros'u yok etmiştir.

Bizanslılar'la arası açılın Gürcü Prensi İvan Liparid, 1057 yılında Erzurum'u çevirmiş ve alamayınca, Selçuk Oğulları'ndan yardım dilemişse de,, şimşek gibi yetişen kuvvetleri görünce ürkerek, şehri almaktan vazgeçmiştir. Fakat, gelenler buna karşı direttiklerinden, ister istemez ve bizzat kılavuzluk yaparak, kendilerine Bayburt taraflarına doğru bir akın ettirmiş ve işin içinden ancak öyle çıkabilmiştir.

Aynı yıl, Tuğrul Beyin gözcü olarak bıraktığı bir kol, ikiye bölünerek, biri Erzincan'ı ve Erzurum'un yanı başındaki Karaz'ı vurmuşbiri de Tunceli'e kadar şarkmıştır.

Bir Türk kuvveti, 1057 yılının Ekim ayında, bir solukta Kemah'a varmıştır. Kemah'ta ikiye ayrılarak, bir kol Koyulhisar'a, bir kol da Malatya'ya yürümüştür. Malatya'nın akli garnizonu kaçtığından, şehre kolayca girilip talan edilmiştir. Dönerken, Muş yakınlarında ansızın dağlıların hücumuna uğrayan bu kuvvet, epey hırpalanmıştır.

Aralarında Samuk Beyin de bulunduğu ve üç beyin kumanda ettiği bir ordu, 1059 yılında, Sivas üzerine yürümüş ve çetin bir çarpışmadan sonra şehre girip talan etmiştir.

Üç beyin kumandasındaki bir ordu da, 1062 yılında, Ergani illerine doğru büyük bir baskına girişmiştir. Bunu öğrenen Bizans imparatoru Konstantin Dukas, karşlarına, asıl adı Herve olan ve Frenkliğinden kinaye Frankopulos lakabını taşıyan birinin kumandasında, bir ordu yollamıştır. Urfa kumandanı Davatanos'ta kendi kuvvetiyle, Frankapulos'a katılmıştır. Bizans ordusu Ergani mntıkasına, Türkler ayrıldıktan sonra ulaşmıştır. Hiçbir iş görmemiş ve boş dönmüş olmamak için, o sıralarda Mervaniler arasında çıkan bir çekişmeden faydalanmak ümidiyle, Diyarbakır'a saldırmıştır. Ama, yenilmiş ve Davatanos vurulmuştur.

SELÇUK OĞULLARI'NIN ANADOLUYA YERLEŞMESİ

Büyük Tuğrul Beyin 1055 tarihinde, bizzat yaptığı geniş taarruz keşfi sırasında, gözcüler bırakarak hazırladığı Anadolu'ya yerleşme hareketi, Alp Arslan ve Melikşah zamanlarında, gerçekleşmeğe başlar.

1963 Yılında ölen Tuğrul Beyin yerine geçen Alp Aslan, Davut Çağrı Beyin oğludur. Davut Çağrı Bey, mensup olduğu klanı kendi adını verdirten Türk kahramanı Selçuk'un oğludur; Selçuk, Dukak Bey'in oğludur. Melikşah ta, Alp Aslan'ın oğludur.

Malazgirt kahramanı Alp Arslan, İslam tarihlerine şu ad ve lakablarla geçmiştir: "El-Sultan el-Adil, Adid el-Devle, Ebu Şucağ, Muhammed alb Arslan", "Adid", destek veya yardımcı ve "Şucağ" yiğit demektir. Büyük tarihçi İbn Hallikan, meşhur "Vefiyat ül-Ayan"ında, kahramanın hicri 424, yani 1033 yılında, doğduğunu gösterir. Bazı tarihler de, 1046 da doğduğunu yazar.

1072 yılında ölen babası Alp Aslan'ın yerine geçen ve Selçuklu Devleti'ni en büyük imparatorluklardan biri haline getiren Melikşah, İslam tarihlerinde şu ad ve lakaplarla geçmiştir. "El-Sultan el-Adil, Celal el-Devle, Muiz el-Din, Eba el-Feth Melikşah".

Sultan Alp Aslan, 1064 yılında, Aras nehrini Nahçıvan'dan aşır ordusunu ayırmış, kendi kumanda ettiği kol Gürcistan'a girmiş ve yetiştirmekte olduğu on yaşlarındaki oğlu,

Melikşah'ın sembolik ve ünlü veziri Nizam ül-Mülk'ün gerçek kumandanlığı altındaki kol da Ermenistan'a dalmıştır.

Bu iki akından sonra, iki kol birleşerek, "Ani"ye saldırmışlardır. "Ani", Kars'ın doğusunda ve Arpaçay üzerinde bir kaledir. Bu yeri savunmağa yetkili iki Bizans kumandanı, sur dışı verdikleri savaşta yenilerek şehre kapanmışlarsa da, kaleyi kurtaramamışlardır. Alp Aslan, 16 Ağustos 1046 tarihinde, "Ani"yi ve az sonrada, Kars'ı almıştır.

O zamanlar, Kars, Haçik Abas adında bir Ermeni beyinin elindeymiş, Alp Aslan, Ermeni beyini, gelip kendisine yüğünmeğe davet etmiş. Yakasını kurtarmak için bir yol araştıran Haçik Abas, Sultanın elçisini karalara bürünmüş ve siyah bir şilte üzerine çöküp eğleşmiş bir halde kabul etmiş, Elçi, bu kılık nedir, diye sorunca, "dostum Tuğrul Beyin yasını tutuyorum", karşılığını vermiş. Bu olayı anlatan kruvazadlara dair eseri en önemli kaynaklardan sayılan tarihçi Ermeni Ürfalı Matteos, Alparslan'ın pek duygulandığını; Haçik'i ziyaret ederek, gönlünü aldığını ve kendisine bir kaftan armağan ettiğini, yazar.

Fakat üzüntüsünü yenemeyen Haçik Abbas, Sultan ayrılır ayrılmaz, bütün beyliğini Bizanslılar'a bağışlıyor ve İmparator Konstantin Dukas ta, karşılık olarak kendisine zeamet olarak, "Tsamandos" valiliğini veriyor. Bunun üzerine, hücumu geçen Alparslan, Bizanslılar'ın elinden Kars'ı da almıştır. (Kayseri ile Malatya arasına düşen Tsamandos, bugün, Zamanti adında bir köydür.)

Kars'ı aldıktan sonra Alparslan, arkasından çıkar bir kargaşalığı bastırmak için İran'a dönmüşse de, kumandanları harekete devam etmişlerdir.

Tarihçi Urfa'lı Matteos'un "Horasansalar" dediği Türk kumandanı, 1065 yılında, Urfa'ya kadar birbiri üstüne üç kere akın etmiş ve ilk akında, "Nişemik" kalesini zaptetmiştir. 1031 yılından beri Bizanslılar'ın elinde bulunan, Urfa'nın valisi Nisestas Pegonistes ile, 969 yılından beri keza Bizanslılar'ın elinde bulunan Antakya'nın valisi Anili Haçatur, "Nişemik"i geri almak için savaşmışlarsa da, bir başarı elde edememişlerdir. Urfa'daki Bizans garnizonu, "Horasansalar"ın akınlarını durdurmak için bir teşebbüse daha girişmişlerse de, kumandanını da kaybederek, perişan olmuştur. (Urfa'nın yakınlarına düşen Nişeni'in, yerini ve bugünkü karşılığını bulamadık. Horasansalar adı, belki bahis konusu beyin Horasan'da kumandanlık etmiş bulunmasından kinayedir. Mükrimin Halil beyefendi, adının Altuntak olması muhtemel bulunduğunu söyler.)

Gümüştekin Bey, 1066 yılında, Urfa taraflarına saldırmıştır. Selçuk beyini durdurmak isteyen "Nisibin" kumandanı Arvandos, yenilik tutsak düşmüştür. (Bugün Siverek ile Kahta arasında bir köy olan Nisibin'i Nusaybin ile karıştırmamalıdır.)

Selçuklular, 1068 yılında Kayseri'yi vurmuşlardır.

Aynı yıl, Afşin Bey, Gaziantep'in üstüne ve yakınlarına düşen "Dülük" kalesini vurduktan sonra, Hatay'a bir akın yapmıştır. Bu akını anlatırken Halep'li İbn el-Adim, "örneği işitilmemiştir" ve "Rumlar, kalelere, dağlara ve mağaralara sığındı",

der. İbn el-Adim, “Afşin bin Bekçi” dediği bu Türk Kumandanına, Alparrslan’ın önceleri kızgın olduğunu, fakat sonra kendisini affettiğini de , yazar.

Askeri sınıfın 1067 tarihinde tahta geçirdiği yiğit ve enerjik Romain Diogene, imparatorluğu kurtarmak amacıyla, 1068 yılında, büyük ölçüde bir karşı harekete girişmiştir. Bugünkü Sivas vilayetinin bütün doğusunu kavrayan geniş bir çember çevirerek, Kayseri’ye ve Kayseri’den, Maraş’a ulaşmıştır. Aynı yılın sonlarına doğru, önce Suriye’ye girip Arap beylerinin elinde bulunan Münbic’i zapt, sonra, Hatay’a geçip Reyhanlı’nın yanı başındaki “Artah” işgal ederek, bu kaleye bir garnizon yerleştirmiştir.

İmparator Sume ve Hatay hareketiyle uğraşırken, Türkler de boş kalmayarak, bir yandan Niksar’ı, bir yandan da “Amorium”u vurmuşlardır. (İlk ve Ortaçağın meşhur kasabalarından “Amorium”, Afyonkarahisar ile Sivrihisar’ın arasına düşen ve bugün bir nahiye merkezi olan, Urumiye veya Batık olsa gerek.)

Bizans İmparatoru, İstanbul’a dönerken, Türkleri Kayseri illerinden püskürtür gibi olmuşsa da, kumandanlarından Filaretos’un Malatya önünde büyük bir yengiyeye uğraması üzerine, Türkler, batıya doğru akınlarına tekrar koyularak, 1069 yılında, Konya’yı vurmuşlardır.

Türk kumandanı Afşin Bey, 1070 tarihinde yaptığı pek meşhur akınında, Denizli’nin yanı başındaki Hozan’a kadar varmıştır.

EMİR KETRİÇ KİMDİR?

Kars'ı aldıktan sonra İran'a dönen Sultan Alp Aslan, 1070 yılında, Anadolu'ya ikinci defa geçmiştir. Tarihçi Urfa'lı Matteos, bu geçişi şu sebebe dayatır:

Sultanın eniştesi, yaptığı bir hareketten korktuğu için, 1070 yılında, Bizanslılar'a sığınmak üzere, adamları ile Sivas'ın yakınlarına gelmiş. Sivas kumandanı Manuel Komnen, sığınağı durdurtup püskürtmek istemişse de, tutuştuğu savaşta yenilerek geri atamamış. Tam bu sıralarda, Alparslan, İmparator'dan eniştesinin teslimini istemiş. İmparator bu isteği reddetmiş ve kaçanı korumayı üzerine almış. Bundan öfkelenen Alparslan, kumandanlarından Afşin Bey'e bir akın yaptırarak, kendide ardından Anadolu'ya geçmiş. (Yukarıda belirttiğimiz Afşin Beyin meşhur akını budur. Alparslanın, "Arisyağı" ve "Emil Ketrîç" adları ile anılan, eniştesinin hakiki adını çıkaramadık; Emil İsa veya İsa Bey olması ihtimali vardır.)

Alparslan, 1070 yılı, Malazgirt kalesini ve büyük Tuğrul Beyin daha önce alıp bıraktığı Erciş'i zaptettikten sonra, Urfa üzerine yürüyerek, 1071 yılında, kasabayı bir ay kadar çevirmişti. Fakat, muhasara materyalinin noksanından ötürü, alamamıştır. Hendekleri doldurup kaleye saldırıyı kolaylaştırmak için, etraftaki bağlarla bahçelerin ağaçları söküldüğünü ve bundan ötürü, Urfa'nın kalkınmasının yıllar sürdüğünü, zamanın tarihçileri yazar.

Sultan, Urfa'dan Suriye'ye geçmiştir. Kumandanlarının, daha önce, hatta 1065 yılından itibaren, Suriye'ye geçerek oralarda yerleşmek faaliyetine giriştiklerini belirtmek gerekir. Nite-

kim, Halep'te hutbede, Abbasi Halifesi El-Kaim bi Emrillah'tan sonra, Halep Emiri Mirdasilordun Mahmud bin Nasır'ın değil de, daha önce, Muhanuned Alparslan'ın adının okunmasını, 1069 yılında sağlamışlardır. (Bu yolda hareket etmeyi sağlayan Türk kumandanının adına İbn el-Adim, "El-Emir ibn Hakan el-Türki" ve büyük tarihçi İbn el-Esir, "El-Emir ibn Han el-Türki", der. Kumandanın, her halde, Alparslan'ın yakın bir akrabası olduğu anlaşılır.)

Sultan Alparslan'ın, düşünür bir devlet adamı olduğunu açıklaya, Suriye'deki tutumu hayli enteresandır. Daha Urfa'yı çevirmekte iken, Halep Emiri Mahmut'a, gelip görsün, diye haber salmış. Kuşatma materyali yönünden yardım sağlamak için olsa gerek. Esasen karışık bir adam olan Emir Mahmut, korkmuş ve gelmemiş. Bunun üzerine, Alparslan, Birecik'ten Fırat'ı aşarak Suriye'ye girmiş ve Haleb'in güneyine kadar ilerleyerek, Funeydik'ta karargahını kurmuştur. (Funeydik, o günden beri, "Tel el-Sultan" yani Sultan Tepesi adını taşır.)

Telaşlanan Emir bir elçi gönderip, hutbelerde Sultana verdiği öyünden dem vurarak, lafla kurtulmayı denemiştir. Alparslan, elçiye çok iltifat etmekle beraber, lafın sırası geçti, bağlılığını kendi gelip önümde eğilerek ispat etmeli, demiştir. Ürken Emir Mahmut, gene gelmeyerek, Haleb'i berkitmeğe koyulmuş. Ahaliyi bir korku sarmış. Ama, başlarına geleceğinden ürktüklerinin hiç biri gerçekleşmemiştir.

Alparslan, Funeydik'ta iki ay bekledikten sonra, Haleb'in üzerine yürüyüp şehri sarmıştır. Fakat, birayı aşan kuşatma süresince, "sınırı koruyan bu kaleyi savaşla almaktan çekinirim, çünkü bu yeri yıkmak Rumların ekmeğine yağ sürmek olur", diye, çarpışmaya yetki vermemiştir. Ehemmiyetsiz bir

olaydan ötürü, tek bir gün, bir çatışma olmuştur. Başlangıçta çok kızan Alparslan, savaşa kendi kumanda etmiş ve atı da vurulmuştur. Ama, akşam olunca öfkesi geçmiş ve ertesi gün savaşı durdurtmuştur.

Hücuma kalkması, çekinmekten değil. Çekinmek için hiçbir sebep yok. Esasen Emir Mahmut, dayanabilecek durumda bulunmaktan uzak. Üstelik, kabilesi olan “Benü Kılâb”ın büyük kısmı, kendi aleyhinde. Zaten emirliğe, Türklerin yardımıyla geçebilmiş.

Sonunda, Alparslan, bir türlü söz dinlemediğini görünce, çöle haber salarak, “Benü Kılâb” reislerini çağırılmış ve aldığı haberlerden dolayı, artık fazla eğlenemeyeceğini söyleyerek, Mahmut’un hakkından gelmeyi onlara bırakmıştır.

Bu sefer kurtuluş olmadığını anlayan Mahmut, Haleb’in anahtarlarını da alarak, geceleyin, annesiyle birlikte gelip Alparslan’a sığınmıştır. Adı “Aleviyye” olan ve “Seyyide” lakabıyla anılan annesini yanına katması, sebepsiz değildir. Her bakımdan yüksek bir kadınmış. İbn el-Esir, Sultanın huzuruna çıktıkları zaman Seyyide’nin, “işte oğlum budur, kendisine ne dilerse yap”, dediğini, yazar. İbn el-Adim de, Sultan, “Seyyide sen misin?”, diye sorunca, “ancak kendi kavmimin seyyidesiyim”, karşılığını verdiğini söyler. Sultan Alparslan, her ikisine de çok iltifat etmiş ve bir “tevkîğ” yani buyrultu ile Mahmut’u yerinde bırakmıştır.

Suriye’de geçirdiği üç ay zarfında Alparslan, bir kadına yan bakılmasına, bir kimseye bir fiske atılmasına veya herhangi bir haksızlık yapılmasına meydan vermemiştir. İbn el-Adim, “askeri, bir ölçek samanı dahi köylüden parasız almamıştır” der.

TÜRKLERİN KLASİK TABYESİ

İmparator Romain Diogene, Hatay'a kadar yaptığı seferden, 1070 yılı İstanbul'a döndükten sonra, daha geniş hazırlıklara koyulmuş ve seçme askerlerden kurduğu bir ordunun başına geçerek, 1071 yılında, Anadolu'nun doğusuna doğru, bir harekete girişmiştir.

Romain, ilkönce, Erzurum'u tutmuş ve bu yerde, müttefik ve dost memleketlerden de yardımlar alarak, ordusunun ikmallerini tamamlamıştır. Askerinin arasında, Rumlardan başka, Ruslar, Alenler, Gürcüler, Franklar, Ermeniler ve Karadeniz'in kuzeyindeki illerden gelme, Türkler de varmış. Bu Türkler, Müslüman olmayan Türklerdir. Toplanan askerin sayısını, dört yüz bine kadar çıkararak tarihler vardır. İki yüz Binden aşağı olmadığında hepsi birliktir.

Sultan Alparslan, Bizanslıların giriştiği geniş hareketi Haleb'i çevirmekte iken haber almış ve kuvvetlerinin çoğunu Suriye'de bırakıp sade hassa askerini yanına alarak, çarçabuk, Urfa ve Musul yolu üzerinden İran'a doğru yollanmıştır. Amacı, İran'da bir ordu derleyip İmparatoru karşılamak. Musul'a vardığında, yardım dilemek için Malazgirt'ten kaçan kadı ve daha bazı kimselerle buluşmuştur. Bu görüşme, Sultana planını değiştirtmiştir.

Bizans İmparatoru, Erzurum'da iken, ordusundan ayırdığı bir kolu, Roussel de Baileul adında Firenk bir sergerdenin kumandasında, Ahlat'ı zapta memur etmiş ve arkasından, gecikmeden, Gürcü Yosip Trahanyotes'in kumandasında otuz bin kişilik yardımcı bir kol daha yollamıştır. Ahlat, o vakitler, mer-

kezleri Diyarbakır olan Mervan Oğulları'na bağlı, bir Müslüman emirliği. (Roussel de Bailleul, 11 nci asrın ortalarında, Sicilya ve Güney İtalya'da bir devlet kurmuş Normanlar'dan mace-
ra ardında koşan bir sergerdedir.)

İmparatorun kendisi, Malazgirt'e saldırmış ve kaleyi zaptetmiştir. Garnizon kaçabilmişse de, Müslüman ahali kılıçtan geçirilmiştir.

Artık hazırlıkla vakit geçirmeğe zaman kalmadığını gören Alparslan, Rumiye Gölünün kuzeyindeki Hoy'a varır varmaz, harekete geçmeğe karar vermiş ve topu topu on beş bin kişiyle, Basileus'u karşılamağa çıkmıştır. Evet, on beş bin kişi, fakat hepsi de hassa askeri.

Van Gölünün güneyini çevreleyen yolu seçerek, gecikmeden yola düzülen kahraman, her şeyden önce, Müslüman ülkesi olan Ahlat'ı kurtarmağa, öncüsüne kumanda eden seçkin asker Sundak Beyi görevlendirmiştir. Sundak Bey, şehre saldırmağa hazırlanan Trahanyotes'in kuvvetini, 16 Ağustos 1071 günü, darmadağın ederek, Ahlat'ı kurtarmıştır. Bizans kumandanı, Malatya'ya doğru kaçmıştır.

Ahlat'tan sonra Alp Aslan, durmadan, Malazgirt üzerine yürümüştür. Ve, 19 Ağustos 1071 ünü, Malazgirt'in yakınlarında, o da Ahlat'a doğru yürüyüşe başlayan, Romain Digene'le çatışmıştır. Askerlik bakımından en önemli ve politik yönden en sonuçlu meydan muharebelerinden sayılan bu çetin çarpışmada, Bizans ordusu yok edilmiştir. Tarih kitapları, vurulan, yaralanan ve kaçan kumandanların adlarını da verir. Yiğit bir kumandan olan ve iyi savaştan İmparator Romain Diogene, esir düşmüştür.

Aşağıda uzunca anlattığımız Malazgirt Meydan Muharebesi'ni inceleyen Frenk yazarlarının çoğu, yenilgiyi izah için iki türlü laf kullanırlar. Biri, Bizans ordusundaki Türkleri kast ederek, “kanın sesine uyup, belki, Selçuk Oğullarının tarafına geçtiler”, lafıdır. Bunu söylerken, devrin hangi devir olduğunu ve o devirde, milliyetin dine bağlı bulunduğunu unutmaktan yana gelirler. Öbürü, bu partinin şu partiye, şu kişinin bu kişiye hiyaneti sebep oldu gibi sözlerdir ki, bir iş bozuk gitti mi, daima ortaya atılan laflardandır.

İkisi de tevil. Tevil, çünkü Türklerin yeğnisini sağlayan başlıca iki sebep açık, apaçık. Birincisi, Türk ordusunun birdenbire ortaya çıkışıdır. O devirlerde Türklerin, hep, sıkı gece yürüyüşlerine girip düşmana hiç beklemediği bir anda saldırdıkları, bilinen şeylerdendir. Nitekim, Romen Diogene'in, karşısına çıktığı zaman Alparslan'ı daha bilmem nerelerde sandığını, tarihler belirtir. İkincisi, Alparslan'ın Malazgirt savaşında Türklerin klasik tabiyesini yüzde yüz tatbik edebilmiş olmasıdır; çekiliyor veya kaçıyor gözükerek, umulmayan bir anda ve yerde durup saldırmak ve arkadan çevirmek.

MALAZGİRT MEYDAN MUHAREBESİ

Müslümanlığı ve Müslümanları korumak yönünden müspet ve kesin sonuçlar vermiş olan Malazgirt Meydan Muharebesi'ne dair, 13 ncü yüzyılın tanınmış yazarlarından Halep'li Kemal el/Din el—Adim'in, "Zübdet ül-Haleb min Tarih Haleb" adındaki kıymetli eserinde yazdıklarını tıptı tıpına çevirerek sunalım:

"Sultan, oğlu ile bir kısım askerini Halep illerinde bırakarak, Rum İmparatoru'nu karşılamak üzere yola koyuldu. İmparatorun sayısız bir ordu ile çıkıp Erzurum'a ulaştığını haber aldığı için, yürüyüşünü hız verdi. Azerbaycan'a vardığında, Rum İmparatorunun Ahlat taraflarını tuttuğunu öğrendi. Sultanın beraberinde, sade hassa bölükleri vardı. Askerinin çoğu uzaklarda bulunuyordu. Bu sebepten, memleketine değin uzanmayı uygun bulmadı. Haremi "Hatun"u ve yükünü eşyasını, veziri Nizam al-Mülk ile Tebriz'e yolladı.

Yanındaki askeri, on beş bin kişi kadardı. Hepsi atlı hepsi yedek beygirliydi. Yaya ve atlı olarak, üç yüz bin kişiyi aşan Rum ordusunda, Ruslar, Hazarlar, Alanlar, Guzlar, Kıpçaklar, Gürcüler, Abhazlar, Frenkler ve Ermeniler de vardı. Beş bin kişileri, mancınıkçı erdi. Otuz bin kadarı, duks, kums ve batirik idi. (Duc, comte ve asil demek olan, patrice.)

"Asker toplamak kaygısına düşüp gecikmeyi zararlı görmüş olan Sultan, en seçkin bineğine atlayarak, dedi ki: "Ben, hesabımı vermek için, Allah'ın huzuruna ya şehid, ya üstün olarak çıkacağım; "Tanrı, dinini koruyana yardım eder". Ve düzenli askerinin başına geçip Rum ordularını karşılamak üzere yürüdü. (Kalınyazı ile belirttiğimiz, Hac Suresinin 40'ncü Ayetinden bir kısımdır.)

“Kum imparatoru, emrine en yiğit askerlerinden yirmi bin zırlı savaşçı vererek, kumandanlarından biri Ahlat üzerine yollamıştı. Büyük haçları da, beraberlerinde idi. Bu kumandan, Ahlat’a kadar yaklaşıp yağmaya ve esir almağa başlamıştı. Ahlat askeri, başlarında Sundak el-Türki olduğu halde, karşılına çıktı. Sundak el-Türki’nin, 462 yılı, Halep illerine giden kumandan olduğunu yukarılarda belirtmiştik. Sundak, Rum askerini darmadağın ederek, kumandanlarını yakaladı. O sıralarda, Sultan da yetiştirdi ve kumandanın burnunun kesilmesini emretti.

“Sultan, savaşta ele geçen haçı, zaferin müjdecisi olarak, gecikmeksizin Bağdat’a gönderilmesi talimatıyla, Nizam ül-Mülk’e yolladı. Rum orduları, Ahlat’ı çevirmeye girişmek için birleştiler ve İmparator da, Malazgirt’in kapılarına dayandı. Ahali, askerin savaşla şehre girse yapacağı kötülüklerden ürkütü. Bunun için, canlarına kıyılmamak şartıyla, şehri savaşız teslim ettiler. Bu olayın tarihi, Salı 7 Zilkade 463 tür. (1071).

“Çarşamba yani ertesi gün, İmparator, ordusunun başında olduğu halde, Malazgirt ahalisini dışarıya çağırıp birlikte yola düzdü. Sultanın da askeri, tam o sıralarda vardı. Göz göze gelinde. Müslümanlar, tek bir kişi gibi, saldırdılar ve Rumları gerisin geri ettiler.

“Bunun üzerine, Malazgirt halkı, sıyrılıp kurtulmağa çabaladı. Rumlar bir kısmını öldürdü, bir kısmı kurtuldu. İmparator, tuttuğu yolu artık bırakarak, dönüp Ahlat ile Malazgirt arasındaki yerlerde mevzi aldı. Ve askeri, geceyi uykusuz ve büyük bir heyecan içinde geçirdi.

“Perşembe sabahı olunca, Sultan Alparslan da erişerek, suyun kenarında mevki tuttu. Rum İmparatoru’nun mevzi aldığı yerin adına Zohra denir. İmparator’un maiyetinde yüz bin atlı ve

Sultan'ın on beş bin atlı vardı. Sultan bir elçi yolladı. Elçiye verdiği ödev, bir şey sormak ve bir teklifte bulunmaktı. Maksudı, düşmanın amacını anlamak ve durumunu öğrenmekti. İmparatora söylenecek şey, şu idi: “Barış istersen, bizim dileğimiz de odur; yok, barışa yanaşmıyorsan, Allah ne dilerse, o olur.”

“Rum, Sultanın elçiyi sıkıştığundan ötürü yolladığını sandığı için, teklifi reddetti ve böbürlenerek, sorunun cevabını Rey’de vereceğini, söyledi. Bu karşılık, Sultanı kızdırdı ve haberleşme sona erdi. (Alparslan’ın payitahtı olan Rey, Tahran yakınlarına düşen meşhur tarihi şehirdir.)

“O gün, savaş için, iki taraf ta askerini dizmeğe başladı. Sultanın hocası ve imamı, Ebu Nasr Muhammet bin Abdülmelik el-Buhari el-Hanefi dedi ki; “Sen Allah’ın, bütün dinlere üstün geleceğini bildirdiği, dini uğruna döğüşüyorsun. Düşmanı, Cuma günü, öğleden sonra kesip biçmeğe giriş. Bu suretle, bütün Müslümanların, bütün minberlerde sana yönelttikleri, dualarına da ermiş olursun.”

“Cuma sabahı olunca, Sultan da, Rumlar da, birbirleriyle baş etmek için ayaklandılar. Öğle vakti, Sultan bineğinden indi, kendi elleriyle atının kelepserini takıp kolanını sıktı ve Allah’ü Teala’ya tazarruda bulunduktan sonra, askerini kollara ayırarak, her kolu, bir pusuya yerleştirdi. Ve düşmana karşı dikilip savaşı bekledi.

“Rum imparatoru, askeriyeye saldırdı. Müslümanlar, kurdukları pusuların yerleri Rumların arkalarına düşünceye değin, gerilediler. Derken, pusulardan fırlayarak, arkadan ve önden saldırdılar. Allah, başarı bahşetti. Rumlar yenildi ve imparator esir düştü. Rum askerini darmadağın eden Müslümanların eline, sayısız ganimetler ve malzeme geçti.

“Sultanın önüne esir olarak getirilen imparatorun eline bir doğan ve bir de zağar verdirterek, kendisini doğancularına teslim etti.

“Ağırlıkları ve mancınıkları taşımak için, Rumlarda üç bin kağnı vardı. Yüz kağnının taşıyabileceği ve sekiz mermi atan bir de mancınıkları vardı. Bunu, bin yüz kişi kullanıyordu. Gülesinin taşı. Bin kantar çekiyordu.

“Asker, Rumların mallarından yüklenebildiği kadarını yüklendi. Eşyanın, silahın ve davarın fiyatları düştü. Rum askerinden, ancak Ahlat'ı kuşatmağa yetkilendirilenler kurtuldu. Yenilgi haberini alınca, bunlar da korku içinde ve karmakarışık halde kaçtılar. Müslümanlar arkalarına düşerek, kancalayabildiklerinin cins atlarını kapıştılar. Önde kaçanlar, dönüp gerilerinde olup bitenlere bakmadılar bile.

“Bu savaş esnasında geçtiği söylenen, tuhaf bir olayı anlatırlar. Bir zamanlar, Buye Devletinin vezirlerinden Sadüddüve Gevherayin, pek te överek, Nizam ül-Mülk'e bir köle armağan etmiş. Nizam ül-Mülk, alay olarak, anlaşılan bu köle bize Rum İmparatoru'nu esir alıp sunacak, demiş. Olay da, alay da, İmparatorun bu kölenin eliyle tutsak düştüğü dakikaya kadar unutulmuş. Sultan, İmparatoru yakalayan bu köleyi çok ağırlamış, bir hil'at giydirip dile dilediğini demiş ve adam Gazne'ye yollanmasını isteyince, kendisini oraya atamış. (Nizam ül-Mülk, Alpaslan'la Melikşah'ın pek meşhur vezirleri ve Bağdat'taki Medrese-i Nizamiyenin kurucusudur.)

“Sultan, Azerbaycan'a döndükten sonra, İmparatoru huzuruna getirtti ve neden ve niçin havalanıp gerek nefesine, gerek askerini bu işe soktuğunu sordu. İmparator, ancak Haleb'i almak istediğini ve bütün uğradıklarına sebep Mahmut olduğunu söyledi. Beni yenseydin, bana ne yapmayı tasarladıydın sorusu-

na, köpeklerle birlikte boynuna bir halka geçirtcektim, karşılığını verdi.

“Ve Sultanın, ben sana ne yapayım, neyi seçersin, sorusuna karşılık ta, benim tasarladığının kötülüğünü göz önüne getir de kendin seç, dedi. Sultan acıdı ve bir daha Müslüman ülkelerine saldırmamak ve bütün Müslüman tutsakları salıvermek şartıyla, kendisini affedip serbest bırakarak, ağırladı, saygıladı ve yerine ulaştırısın diye, yanına bir kıta katarak, yolcu etti.

“Diogenez, Kostantiniye’ye dönünce, tahttan indirildi. Gözlerine mil çekildikten az sonra öldü, derler. Bir Rum hükümdarının, ondan önce, Müslümanlar tarafından esir edildiği, duyulmamıştır. (Daha İstanbul’a varmadan gözlerine mil çekirilip tahttan indirilen İmparator, 1072 yılında ölmüştür.)

WILL DURAND'IN DEDİKLERİ

Günümüzün pek seçkin tarihçisi Amerika'lı Will Durand'ın, Malazgirt Meydan Muharebesi'ne dair, meşhur İngiliz Seyyah'ı Browne ile büyük İngiliz tarihçisi Gibbon'un dediklerini kabullenerek, yazdığını da, aynen sunalım:

“Tuğrul Bey 1063 yılında ölünce, Selçuk Padişah olarak yerine, yirmi altı yaşındaki yeğeni Alpaslan geçmiştir. İyi niyet besleyen Müslüman bir tarihçi, Alpaslan'ın portresini şöyle çiziyor:”İriydi ve bıyıkları o kadar uzundu ki, ok atmak istediği vakit uçlarını düğümlemek adetiydi. Attığı okun, hedefi bulmadığı görülmemiştir. Çok yüksek bir kavuk giydiğinden, kavuğunun tepesiyle bıyığının arası –söylenenlere göre iki metreye yaklaşırdı. Güçlü, adil umumiyetle alicenap, zorbalığa yeltenen memurlarının cezasını vermekte gecikmez ve yoksullara karşı son derece merhametli bir hükümdar idi. Tarih bilgisi ile uğraşır, geçmişteki kralların ve krallıkların tarihlerine, karakterlerine, müesseselerine ve idare sistemlerine dair, aydınlatıcı eserlerde söylenenleri, büyük bir zevk ve ilgi ile dinlerdi. (Bahsettiği Müslüman tarihçinin kim olduğunu çıkaramadık.)

“Tarih bilgisiyle uğraşmağa düşkün olmasına rağmen, ömrü,”aslan yürekli kahraman” anlamına gelen, adına uygun bir tarzda geçmiş ve Herat'ı, Ermenistan'ı, Gürcistan'ı fethetmiştir. Rum imparatoru 4 ncü Romain, Alparslan'ın on beş bin pişmiş savaçısına karşı, çeşit çeşit insanlardan topladığı, disiplinsiz yüz bin kişi sürmüştür. Selçuk şefi, yerinde bir barış teklifinde bulunmuştur Romain, bu teklife hor bakarak, Malazgirt'te, savaş atılmıştır. Ödlek askerlerinin ortasında yiğitçe savaşan Romain, yenilip yakalanarak, Sultanın önüne getirilmiştir. Alpaslan, kendisine, “talih sana gülseydi, bana ne yapardın?” diye, sormuştur. Romain, “sırtında iz bırakacak kamçuların sayısı, her

halde bin rakamını aşardı.” Cevabını vermiştir. Buna karşılık, Alparslan, Romain’e büyük nezaket göstermiş ve şahane bir fidye vadi aldıktan sonra, kendisini salıvererek, kıymetli hediyelerle memleketine yolcu etmiştik.”

“KASİDE-İ BÜRDE” YAZARININ ŞİİRİ

Önsözümüzde söylediğimiz gibi, genç yazarlarımızı dürtmek için kaleme aldığımız bu kısacık denemeyi, artık, manidar bir şiirle kesiyoruz.

Şiirin yazarı, pek meşhur “Kaside-i Bürde”nin sahibi Busiri’dir. Busiri’nin bahis konusu ettiği Türkler, Mısır’ın Türk Kölemenleri’dir ve Sultan da, El-Eşrel lakabını taşıyan ve Kılavun’un oğlu olan, yaman Türk Sultanı Salahaddin Halil’dir.

Tek yer olarak Suriye’de Frenklerin elinde kalan Akka’nın alınışını (1291) kutlamak için söylenen şiirdeki son iki mısramın manası şudur: “Türkler yola koyulurken, Frenkler’in elinde bir yer bırakmamağa and içtiler.” Meraklıları ilgilendirir düşüncesiyl, tarihi beytlerin tamamını da verelim:

Kad ahaz el –muslimune Akka
Ve eşbau el-kafirine sakka
Ve saaka Sultanena ileyhim
Hayla tedukku el-cibalu dekka
Ve aksame el-Turku munze saaret
La tereku l’il-Firenci melka.

KATALANLAR VE NORMANLAR

Katalan, Katalonya demektir. Katalonya, İspanya'nın kuzey-doğusunda ve Fransa'nın sınırında, başkenti Barcelona olan, pek verimli bir ülkedir. Kartacalılar'dan Romalılar'a, Romalılar'dan Vizigotlar'a, Vizigotlar'dan Araplar'a geçmiş; Charlemagne zamanında, 8 nci yüzyılın sonlarında, Araplar'dan ayrılarak, bağlantısız bir kontluk olmuş; 12 nci yüzyılın ilk yarısında, Aragon Krallığı ile birleşmiş ve 15 nci yüzyılda, İspanya'ya katılmıştır.

Katalonyalılar, Akdeniz kıyılarında, Venedikliler, Cenevizliler, Dobrevnikliler (Ragusa), Amalfililer, Pizalılar, Ankonalıları gibi, bezirgan evleri kurmuş ve dışarılarda konsolosluklar bulundurmış tayfalardandır.

Katalonya nerede, Anadolu nerede? Neden ötürü Katalanlar, 14 nci yüzyılın başlangıcında, Anadolu Selçukluları ile dövüştü? Siyasi konjoktürden, yani bir sürü politik düşünce ve olayın bir araya toplanişı dolayısıyla. Evet Papalığın, Batı İmparatorluğunun, Fransa'nın, İtalyan'ın, Aragon'un, Bizans'n ve Normanlar'ın karışıkları bir sürü politik olay ve düşünce. Buna dair anlatacaklarımızın kolayca kavranabilmesi için, önce, Normanlar'ın İtalya'da kurdukları devletin başlangıcına ve sonlarına biraz temas edelim.

827 Yılında ve Tunus'ta bir Arap devleti kurmuş olan Ağlebiler'in üçüncü hükümdarı Ziyadetullah zamanında, Müslümanlar Sicilya'yı istilaya başlamışlar ve Bizans İmparatorlu-

ğuna bağlı bulunan bu adayı ve talya yarımadasının güneyini ele geçirmişlerdir.

İtalya'nın iki buçuk yüzyıla yakın tutunan Müslümanlar, Napoli'ye, Roma'ya, hatta Cenova'ya kadar başarılı akınlar yapmışlar; 847 yılında, Roma'nın Saint-Pierre ile Sanit-Paul kiliselerini talan etmişler ve bir ara, Napoli şehrinin giriş kapıları önünde bir akıncı kampı bile kurmuşlardır. (Yağma edilen Saint-Pierre kilisesini, Papa 2 nci Jules'in başlattığı meşhur kilise ile karıştırmamalı.)

Müslümanların İtalya'yı istila ettikleri çağlarda memleketin kargaşalık içinde yuvarlandığını ve güneyden kuzeye doğru, Papalık Devletinin topraklarına değin, üç dukalık veya kontluğun ve üç te cumhuriyetin, çok kez Müslümanlarla da anlaşarak, birbirleriyle didiştiklerini göz önünde tutmak gerekir.

Müslümanların da İtalya'daki idareleri keşmekeş içinde geçtiği halde, kültür bakımından durumları çok yüksek olmuştur. Tuhafi, bu yüksek kültürü Avrupa'ya yayanların Tunus'taki Ziri Devleti zamanında Müslümanların işgaline son veren, Normanlar olmasıdır. (Norman, Anglo-Saksonca kuzey adamı demektir ve Fransızca yazılışı Normand şeklindedir.)

“Normand” sözü, 9 ncu, 10 ncu ve 11 nci yüzyıllarda, İskandinavya'dan kalkıp Britanya adaları ile Fransa'nın, İspanya'nın ve İtalya'nın kıyılarını talana koyulan çetin deniz adamlarına Tarih'in taktığı addır.

German olan Normanlar, vaktiyle Danimarka'yı, Norveç'i ve İsveç'i istila eden Vikingler ve 9 ncu yüzyılda Rusya'yı istila edip Kiyef Devleti'ni kuran Vareglerle aynı soydandırlar.

Normanlar, 9 ncu yüzyılda, Normandiya Dukalığını kurarak Fransa'nın kuzey-batısına yerleştikleri gibi, buradan da, 11 nci yüzyılın ikinci yarısında, İngiltere'yi istila etmişlerdir.

11 nci yüzyılın ortalarında, Napoli'nin yakınlarına düşen Aversa kasabasını kuran Normanlar, aşağıya doğru giriştikleri istila hareketini otuz yılda tamamlayarak, 1061 yılından 1268 yılına kadar, Güney İtalya'da ve Sicilya'da hükümet sürmüşlerdir.

İKİ – SİCİLYA DEVLETİ

Normanlar'ın Sicilya Adası ile Güney İtalya'da kurdukları devlet, ufak olmakla beraber, güç, zenginlik ve kültür bakımından pek parlak süreler geçirmiştir. Bu devlete İki – Sicilya Krallığı adını verdiren ve Kuzey Afrika'nın bir çok limanlarını zapteden 2 nci Roger, adada kalan Müslümanlardan ve İslam kültüründen elden geldiği kadar faydalanmış ve resmi dil olarak, Arapçayı dahi kullanmıştır. Ortaçağın en ünlü coğrafyacısı sayılan Hazreti Ali'nin soyundan inen İdrisi, Roger'in hem nedim, hem kültür arkadaşıdır.

Büyük tarihçi ve sosyolog İbn Haldun, İdrisi'nin Roger için topladığı önemli Arapça eserlerinden bir çoğunun adlarını verir. 1184 yılında Mesina'ya çıkıp Sicilya'da dört ay dolaşan Endülüs'lü İbn Cubeyr, tarih yönünden önemli sayılan seyahatnamesinde, Roger'in torunu kral 2 nci Guillaunune'un, Arapçayı okuyup yazdığını ve krallık remzi olarak "Elhamdülillahi ve Lillahilhamd" dövizini kullandığını yazar.

Roger, geniş kültürüne rağmen, kapalı bilgilere de değer vermekten geri kalmamış. Bunu belirten uydurma bir anekdotu, iki cemaatin hoş geçindiğini de açıkladığı için, anlatmaktan geçmeyelim:

Kral Roger, bir gün, sarayının balkonundan nedimleriyle birlikte denizi seyrederken, bir gemi yavaşmış. Gemi Trablusgarb kıyılarına yaptığı başarılı bir akından dönüyormuş. Roger, nedimleri arasında pek sevdiği, çok saydığı ve erenlerden bildiği bir Müslüman'ın, yavaşan geminin getirdiği haberlere hiç kulak vermediğini görünce, "söylenenleri işitmedin mi?" diye

sormuş. “Hayır” karşılığını alınca, söylenenleri kendi tekrarlayarak, “Hıristiyanlar senin ümmetine bunlara yaparken Muhammet neredeydi?”, sözleriyle adama takılmış. Adam, “öğrenmek mi istiyorsun? Urfa’daydı”, cevabını vermiş. İşitenlerin hepsi, bir kahkaha koparmışlar. Kral, birdenbire ciddileşerek, bu sözle zinhar alay edilmemesini, çünkü üstadın verdiği bütün haberlerin doğru çıktığını, söylemiş. Ve çok geçmeden, bahis konusu tarihlerde, Urfa’nın, Musul ve Halep atabeyi İmüdüddin Zengi tarafından geri alındığı haberi ulaşmış. (İlk Haçlı Sefer sırasında Frenklerin eline düşen Urfa’yı, Zengi 1144 tarihinde kurtarmıştır.)

“13 ÜNCÜ YÜZYILIN EN AYDIN HÜKÜMDARI”

İki-Sicilya Devleti'nin üçüncü kralı ve 2 nci Roger'in torunu, 2 nci Guillaume, 1189 yılı, döl bırakmadan ölüyor. Yerine, Roger'in nikahsız bir kadından doğan oğlu Tancrede geçiyor. Roger'in kızı Constance ile evli ve İki-Sicilya tahtına göz diken Batı veya Almanya İmparatoru 6 ncı Henri, bunu fırsat bilerek, 1194 yılında, Sicilya'ya güçlü bir ordu ile inerek, Tancrede'i atıp o yere de konuyor. (Charlemagne'in kurduğu imparatorluğa, Batı İmparatorluğu da, Almanya İmparatorluğu da denir. 6 ncı Henri, Üçüncü Haçlı Sefer'e katılan ve Silifke'den akan Gökusu çayını geçerken 1190 yılında boğulan, Almanya İmparator'u Frederic Barbarousse'un oğludur.)

6 ncı Henri, 1197 yılında ölüyor. İki-Sicilya krallığının niyabetine geçen karısı Constance ta, 1198 yılında ölüyor. Yerine, Papa 3 ncü Innocent'in velilik ettiği Constance'ın dört yaşındaki oğlu, Frederik geçiyor. İşte, günümüzün seçkin tarihçisi Amerikalı Will Durant'ı, “On üçüncü yüzyılın en güçlü ve en aydın hükümdarı, dediği, bu çocuktur.

Otuz yaşında evlenen Constance'ın kırk iki yaşına bastıktan sonra doğurduğu tek çocuğu Frederik'in dünyaya gelişi tuhaftır. Gebeliği ve çocuğunun meşruluğu yönünden ileride bir şüphe doğmasın, diye, Constance, Frederik'i İesi panayırının ortasına kurdurduğu bir çadırda ve herkesin önünde doğurmuştur. Devir, tac ve taht kavgaları devri olduğundan, ileride, çocuk onundu, yok değildi gibi, bir mesele çıkabilir kaygısıyla. (İesi, Adriyatik Denizi kenarındaki tarihi Ankona şehrinin yanı başında ve o zamanlar Papalık Devleti'ne bağlı bulunan, bir kasabadır.)

Papa, velisi olduğu çocuğun yetişmesi ve yetiştirilmesi ile pek ilgilenmemiştir. Bu yüzden Frederik, İki-Sicilya'nın başkenti olan Palermo'nun sokaklarında bŸyŸmüřtŸr. Haline acıyan kimselerin kendisine yiyecek verdikleri bile olmuştur.

Frederik, her çeşit insan barındıran Palermo sokaklarında haşır neşir olurken, ana dili İtalyanca ve baba dili Almanca'dan başka, Arapça'yı ve Yunanca'yı da Ÿđrenmiř ve ŸzŸnde taşıdığı cevher sayesinde, sonraları Latince'yi, fransızcayı, Provansça'yı, İspanyolca'yı ve İbranice'yi de elde ederek, zamanının en bŸyŸk bilginleri sırasına ulaşmıştır.

Daha on iki yaşında iken, Papanın başına diktiği lalaya yol vererek, hŸkŸmeti ele alan; on sekiz yaşında iken, Papalıkla siyasi anlaşmalar yapan; yirmi iki yaşında iken, Aix-La-Chapelle'de imparatorluk tahtına oturan Frederik, savaşla dolu ŸmrŸnŸn ancak sekiz yılını Almanya'da geçirmiştir. Ve İki-Sicilya Krallığı'nın resmi payitahtı Palermo iken, sarayını, kardan Roma'ya daha yakın olan, Foggia'da kurmuştur. (Foggia, Adriyatik kıyılarındaki Bari limanının yakınındadır.)

İmparator ve Kral, devletin yŸnetimiyle ilgili hiç bir şeyi yŸzŸstŸ bırakmamış ve ticaret, tarım, endŸstri bir yana, salhaneler ve umumi hamamlarla da ilgilenmiştir. Hatta, tabiiyyat yŸnŸnden bilgi edinmek amacıyla, bir hayvanat bahçesi bile kurmuştur.

Mısır sultanı Eyyubiler'den Melik el-Kamil ile Arapça ve Bizans imparatoru Vatazes ile Yunanca mektuplaşan Frederik, Foggia'daki sarayını bir kültür merkezi haline getirmiş ve inanç ayrılığı gözetmeksizin, her taraftan topladığı bilginlere, Arap ve Yunan klasiklerini Latince'ye çevirterek Avrupa'ya yaymıştır. (O zamanlar ve daha çok sonraları, Avrupa'da Latince, yazış yönünden kültür diliydi.)

Başlıca kruvazadçı Papalardan, 1216 tarihinde ölen 3. ncü İnnocent'in, "bilgi yönünden yaşlı olduğu kadar, yaş bakımından genç"; 13 ncü yüzyılın ayaklı kütüphanesi sayılan İskoçyalı Michel Scot'un yüzüne karşı, "ey bahtiyar imparator, eğer bir kime bilgisi sayesinde ölümden kurtulabilseydi, o kişinin siz olacağınıza imanım var"; İtalya'ya yaptığı bir yolculukta kendisini tanımış olan Mısır kadısı ve tarihçi Cemalüddin'in, "felsefeye, mantığa ve tıbbaya karşı gösterdiği ilgi bakımından, bütün Frenk hükümdarlardan üstün"; Batının olağanüstü önem verdiği Mısırlı büyük tarihçi Makrizi'nin, "matematik, geometri, aritmetik yönünden pek geniş bilgili bir hükümdar"; çok kıymetli bir eser olan "Sicilya Müslümanlarının Tarihi"nin yazarı İtalyalı Amari'nin, "18 nci yüzyılın, dünyaya 13 ncü yüzyılın başlarında gelmiş adamı" ve günümüzün pek değerli tarihçisi Will Durant'ın, "13 ncü yüzyılın en güçlü, en aydın hükümdarı" ve "dünyanın harikası", dedikleri imparator ve Kral 2 nci Frederic, imparatorluğu, oğlu 4 ncü Conrad'a ve İki-Sicilya krallığını, naib sıfatıyla, nikahsız bir kadından olan oğlu Manfred'e bırakarak, 1250 yılında ölmüştür.

KIŞKIRTANLARIN HOŞLANMADIKLARI KRUVAZAD

Papalığın ardı arası kesilmeyen baskısına uzun süre dayanan, hatta bu yüzden aforoz edilen 2 nci Frederic, sonunda, bir Haçlı Seferine girişmek zorunda kalmıştır. Giriştiği kruvazad, sayı ile anılanların altıncısıdır. (1228-1229).

Frenklerden yana, Haçlı Seferlerin, nispeten en başarılısı, daha doğrusu tak başarılısı, bu olduğu halde, Batının taassubu körükleyen çevrelerini hiç tatmin etmeyi de bu olmuştur. Neden? Asıp biçmeden sona erdiği için. Bunlar, artık, geçmiş şeylerdir, anlatılmağa değmez diyenler ve diyecekler çoktur. Evet, geçmeyen hadise yoktur; fakat, ad ve kalıp değiştirerek, tekrarlananı da çoktur. Cenevre üniversitesi hocalarından Paul Rousset, daha pek yakınlarda yayınladığı bir eserde, kruvazad fikrinin vicdanlarda hala yaşamakta ve bir takım propagandaları yemlemekte bulunduğunu yazar. Biz, yaşamaktan ziyade yaşatılmaktadır, diyip bahis konusu 6 ncı sefere dair söyleyeceklerimize devam edelim.

Eski Türklere, Asya milletlerine ve Haçlı Seferlere dair geniş eserler veren ve geçenlerde ölen Rene Grousset 6 ncı kruvazadı anlatırken, der ki:

“7 Eylül 1228 tarihinde Akka’ya inen 2 nci Frederic, Mısır Sulhanı Melik el-Salih ile dostluğundan faydalanarak, bir tolerans rejimi kurup Haçlı Seferler devrini kapatmak ve Mukaddes Savaşa iki tarafça son verdirmek için, bir antlaşmanın temellerini atmıştır.

“11 Şubat 1129 yılı Yafa’da akit edilen ve o zamanın düşüncelerini pek geride bırakan bu antlaşma gereğince, Mısır

Sultanı, Kudüs, Beytullahim ve Nasıra kasabaları ile Kuzey Filistin’de Tıbbin’i ve Finikya’da Sayda’nın çevresini, Frenkler’e bırakıyordu. Bu topraklar, sırf 2 nci Frederic’in diplomatik zeyrekligi sayesinde, savaşız geri alınmıştır.

“Antlaşmada, dini bakımdan yatıştırıcı hükümler de vardır. Kudüs, politik yönden Frenklere bırakılmakla beraber, iki mezhep için de mukaddes sayılarak, dini bir paylaşma yapılmıştır. Kumame Kilisesi Hıristiyanlara geçmiş ve Kubbet ül-Sahra ile Cami ül-Aksa Müslümanlara kalmıştır. 2 nci Frederic Kudüs’e 17 Mart 1229 da girmiş ve Kumame Kilise’nde Kudüs Krallığı tacını giymiştir.”

Önemli olayın gerisini, seçkin tarihçi Will Durant’tan dinleyelim:

“Hıristiyanlık aleminin yüz yıl boyunca başa çıkaramadığını, aforozlu İmparator sağlayabilmişti. Karşılıklı saygı göstererek, birbirlerini anlamağa yaklaştırılmış bulunan iki kültür, dostça münasebetler kurulmasını mümkün kılıyordu. Arz-ı Mukaddes Hıristiyanları sevinç içindeydiler. Fakat, Papa 9 ncu Gregoire, antlaşmayı Hıristiyanlığa karşı bir hakaret sayarak, onamamakta direnmiştir.

“Frederic’in ayrılışından bir müddet sonra, Filistin’in Frenk beyleri, Hıristiyan ordusunu Mısır sultanına karşı sürmüşlerdir. Mısır sultanı, Harezmi Türklerini yardımına çağırarak ve bunlar, 1244 yılı Kudüs’e girerek, ahalisinin bir çoğunu kıllıçta geçirmişlerdir. İki ay sonrada, Baybars, Hıristiyanları Gazze’de ezmiş ve Kudüs gene Müslümanların eline geçmiştir.”

Okuyucularımızı yormamak için, Grousset'nin ve Durant'ın eserlerinden çıkarıp sunduğumuz pasajları veya fıkraları, gücümüzün yettiği kadar ve kısaca, biz açıklayalım:

1099 yılında, Birinci Haçlı Sefer sırasında ve Fatımiler devrinde, Frenklerin eline düşüp bütün Müslümün halkı kılıçtan geçirilen Kudüs, 1187 yılında, Eyyub oğlu Salahaddin tarafından geri alınmıştı.

Frederic'in Kudüs'te taçlanması, ikinci karısı Isabelle'den ötürüdür. Isabelle, ilk Haçlı Seferde kurulmuş olan Kudüs Frenk krallığının tek varisiymiş.

Seksen yıllarında iken Papa olan ve Engizisyon'u teşkilatlandıran 9 ncu Gregoire'in antlaşmayı bozması, Papaların kendilerini, hukuk yönünden, Haçlı Seferlerin başı saymalarına dayanır.

Harezmi Türkleri, Cengiz Han ordularının önünden çekilen Celalüddin Harzemşah ordusunun artıklarıdır. Bunlar, Cezire'de ve Urfa yakınlarında yerleşip sağa sola akınlar yaparak geçinmekteydiler.

Harzem Türklerini çağıran Mısır Sultanı, Eyyub oğulları'ndan Melik el-Salih'tir.

Tarih boyunca yetişen en büyük kumandanlardan olan Baybars Bundukçari, Kıpçak'lı bir Türk'tür. Çocuk iken esir düşerek satılmış; birkaç el değiştirdikten sonra, Mısır sultanı Melik I-Salih'in adamları arasına girip parlamış; Mısır'a saldıran Frenk ordusunu, 1244 yılı, Gazze'de kesip biçmiş; 1250 yılında, daha pek genç yaşta iken, Frenk evliyasından Fransa kralı 9 ncu Louis'in tutsak düşmesiyle sonuçlanan Mansure Savaşı'nda, 7 nci Haçlı Sefer ordusunu ezmiş; 1260 yılında,

Nablus'un kuzeyine düşen Ayncalut'da, Hulagu Han'ın emektar ve pek yiğit kumandanı Ketboğa'yı yenip yok etmiş; aynı tarihte, Melik el-Zahir 1 nci Baybars ad ve lakabıyla, Bahriyyun veya Türk Müluku'un dördüncüsü olarak, Mısır sultanı olmuş; Haçlı Seferler dolayısıyla Frenklerin elde tuttıkları yerlerin çoğunu geri almış ve 1277 yılında ölmüştür.

MÜTHİŞ KATLIAM

2 NCI Frederic'in Sicilya'da kalan Müslümanlara karşı gösterdiği toleransın ve İslam kültürüne verdiği değerin, o zamanlar, hatta sonraları, Roma kilisesini bürüyen taassup düşünceleriyle bağdaşamayacağı ve bağdaşmadığı şüphe götürmez. Nitekim İmparator ve Kralın bu yönden Papalarla didişmesi, halefleri devrinde de sürüp gitmiştir.

Kaynaşmayı son sınırına vardiyan, Papa 9 ncu Gregoire'in bütün Avrupa'da yaydığı şu söz olmuştur:

Frederic, güya, "Musa, İsa ve Muhammet, dünyayı elde etmiş üç göz bağıcıdır", demiş.

9 ncu Gregoire'dan sonraki Papalar'dan 4 ncü Urbain, Frederic öldükten sonra da durumu dilediği yola sokamayınca, Baybars'ın Mansura'da tutsak ettiği Fransa Kralı 9 ncu Louis'ye başvurarak, kendisini, gelip iki-Sicilya krallığına konmağa davet etmiştir. Louis, bu işi, kardeşi Charles d'Anjou'ya yüklemiştir.

İtalya'nın güneyine 1266 yılı güçlü bir ordu ile inen Charles d'Anjou, krallık eden Manfred'i yenip yok etmiştir. Ertesi yıl da, yardıma gelen Almanya imparatoru 4 ncü Conrad'ın oğlu Conradin'i yenerek, Napoli meydanında idam ettirmiş ve İki-Sicilya krallığının üstüne konmuştur. Devletin başkentini Charles, Palermo'dan Napoli'ye taşımıştır. Manfred'le Conrad, Frederic'in oğullarıdır.

İki-Sicilya krallığına geçen Charles d'Anjou, sonsuz hırsı ve kıyıcılığı ile ün salmıştır. Türlü türlü bahanelerle Kuzey İtalya'nın, Sardunya'nın, Tunus'un, Kudüs'ün ve Bizans İmparatorluğunun üzerlerinde bir hak taslamakla kalmayarak, bu yönden bir sürü harekete de girişmiştir.

Charles'ın sınırsız hırsına, "Vepres Siciliennes" denilen pek acıklı olay son vermiştir. 1282 yılı, Palermo'da, kilisede paskalya günü yapılan ayin sırasında, birkaç Fransız silahşörün, erkeklerin silahlarını sakladıkları bahanesiyle, Sicilyalı kadınların üstlerini yoklayıp memelerini okşamaları üzerine gürültü patırtı kopmuş ve kızışıp ayaklanan halk, papazı, rahibi de dahil, bütün Fransızları öldürmüştür. Biriken acıların doğurduğu öç duygusunun derinliği, şu hareketten anlaşılır: Sicilyalı erkekler, Fransızlardan gebe kalmış kadınların karınlarını deşerek, çıkardıkları döllerini çiğnemişlerdir. Adanın başka yerlerine de saran ayaklanmada, üç bin Fransız öldürülmüştür.

Paskalya katliamı üzerine, Charles d'Anjou'nun, Sicilya'da taş üzerinde taş bırakılmayarak hatıralardan bin yıl silinmeyecek bir öç alacağını söylemesinden ve Papa 4 ncü Martin'in, Sicilya halkını afroz edip aleyhlerine bir Haçlı Sefere girişilmesini vaize koyulmasından ötürü korkmaya başlayan Sicilyalı'lar, başlarını kurtarmanın çaresini Aragon Kralı ve Barselon kontu 3 ncü Pedro'ya sığınmakta bulmuşlardır. (Merkezi Saragoza olan Aragon, İspanya'nın kuzey-doğu'suna düşer. Barselon d, Aragon'un kuzeyine düşen Katalonya'nın merkezidir.)

Sicilyalıların başvurdukları çare, havadan akıllarına gelmiş değildir. Olup bitenlerin, devlet, millet ve hanedan mefhumlarından birbirine karıştığı çağlara rast geldiği göz önünde

tutulursa, Sicilyalılar'ı dürten sebepler kolayca anlaşılır. Birincisi, 2 nci Frederic'in haremî Constance'ın, Aragon kralı ve Barselon kontu 2 nci Pedro'nun kızı oluşudur. İkincisi, başvurdukları 3 ncü Pedro'nun, Frederic'in oğlu Manfred'in kızı Constance'ın kocası olmasıdır. (Şaşırmamak için, 2 nci Frederic'in annesinin, ilk hareminin ve torununun da Constance adını taşıdıklarını göz ününde tutmak gerekir.)

Sicilyalıların dileğini kabul eden 3 ncü Pedro'nun 1282 yılında, İki-Sicilya krallığı istilasından doğan savaşlar, yirmini yıl sürdükten sonra, 1302 tarihinde, Pedro'nun oğlu 1 nci Frederico ve Charles'in oğlu 2 nci Carlo zamanından barışla sona ermiş ve Sicilya adası Federico'ya, İtalya yarımadasının güneyi de Carlo'ya kalmıştır.

ALMOGAVARLAR

3 ncü Pedro'yu ve haleflerini, parlak savaşlar sayesinde Sicilya'a tutunduranlar, Katalonyalı "'almogaver"lerdir. İspanyolca'sı ve bütün Avrupa dillerine geçen şekli "Almogavar"dır. "Akıncı" demektir. Kelimenin aslı Arapçadır ve "mugavir"den gelir. "Mugavir", "mugavere"eden ve "mugavere" akın demektir. Baştaki "al", Arapça tarif harfidir. İspanyolca'ya ve Katalancaya, Arapça'dan alınan pek çok kelime, tarif harfi atılmaksızın girmiştir.

Artık yukarılardan beri sunduğumuz aydınlatıcı bilgilerle yetinerek, şimdi, anlatmak istediğimiz asıl konuya yani bu pek çetin ve acar savaşçıların, Batı Anadolu'daki Türk beylerine saldırılarına ve Türklerle birleşip Trakya, Makedonya ve Yunanistan'da, Rumlara karşı çarpışmalarına geçelim.

Almogavarlar'ı Anadolu'ya sürükleyen, imparator ve kral 2 nci Frederic'in doğancısı Richard de Flor'un oğlu, Roger de Flor'dur. Babası alman ve annesi İtalyan olan Roger, küçük iken öksüz ve yoksul kalınca, kendisini korumayı üzerine alan bir kaptanın yardımıyla, denizciliğe başlamış ve pek genç yaşta, zamanının en ünlü korsanlarından ve savaşçılarından biri kesilmiştir.

Haçlı Seferlerin doğurduğu dinci ve savaşçı tarikatlardan Heykelciler tarikatına giren Roger de Flor, 1291 yılında, Akka iskelesi, Mısır'ın Türk Sultanı Kalavun oğlu Salahaddin Halil'in eline düştüğü sırada, o da limanda bulunmuş ve çoğu pek zengin olan bir sürü Hıristiyanı, gemisine alarak kurtarmıştır. Heykelciler, Roger'in, bu Hıristiyanları kurtarıırken, Tari-

kata geçmesi gereken bir çok değerli eşyaya el konduğunu iddia ederek peşine düşmüşlerdir.

Yakasını kurtarmak için Roger, Heykelciler'i bırakıp kendi hesabına donattığı bir gemiyle, Sicilya kralı 3 ncü Pedro'nun oğlu 1 nci Federico veya Frederic'in hizmetine girmiş ve git gide gemileri ve gücü artarak, Frederic'e önemli yardımlarda bulunmuştur. Kral, hizmetlerine karşılık, kendisini donanmasının kumandanlığına bile çıkarmıştır.

Altı parça ile batı Akdeniz'de giriştiği parlak bir akında, dost düşman demeden, yakaladığı bütün gemilerde değerli ne bulduysa konmuş ve teknelerle içindekileri hep salıvermiştir. Soyduğu dost gemilerin adamlarına, barışa kavuşulup savaşlar dindiğinde ödenmek üzere, borç senetleri vermesi, oldukça tuhaf bir davranıştır.

1302 yılında, Sicilya kralı Frederic ile Napoli kralı 2 nci Carlo veya Charles arasında yapılan barış, Roger de Flor'u düşündürmüştür. Düşmanları olan Heykelcilerin, er geç kendisine bir oyun oynamaları, hatta Papayı kışkırtarak Frederic'ten teslimini istemeleri ihtimalini dahi aklından geçirmiştir. Bu kaygılar karşısında Roger, kurtuluşu, Almagovarları peşine takarak, yeri bir sergüzeşte atılmakta görmüştür.

Tasarladığını yola sokmak için Roger'in ilk işi, Krala açılmak ve muvafakatini ve yardımını dilemek olmuştur. Barışa kavuşmuş olan Frederic, artık işsiz ve kazançsız kalan Almagovarların başına dert kesileceklerini hesaplayarak, Roger'in dileğini sevinçle kabul etmiştir.

Roger, tasarladığı plana şöyle girişmiştir. Güvendiği iki kişiyi seçerek, bunları, iyi donatılmış iki gemiye bindirip ulak olarak, Bizans imparatoru 2 nci Andronik'e yollamıştır. İmparator'a ettirdiği teklif, yiyeceklerini, giyimlerini ve aylıklarını üzerine aldığı taktirde, atlı ve yaya istediği kadar Aragon'lu ve Katalonyalı askerle, Türklere karşı yardıma gelmeğe hazır olduğunu bildirmek. Bizans sarayının gelenekleri bakımından ağır olan, bir şart daha koşmuştur: İmparatorun yeğeni Marie'nin kendisine verilmesi ve "megadük"lüğe atanması. Çok sıkışık bir durumda bulunduğu için Andronik, namı Bizanslar'a kadar yayılmış bulunan, Roger'in tekliflerini kabul etmiştir. (En üstün askeri makam olan Megadük'lük, fiilen önemini kaybetmiş bulunmakla beraber, paye olarak, gene tek ve yüksek idi.)

Almagovarlar'ın saldırısına, doğrudan doğruya olmasa bile, dolayısıyla sebep olan Heykelcileri de, pek kısaca, anlatalım:

Haçlı Seferler sırasında doğan dinci ve savaşçı kurullardan "Templier"ler yani "Heykelciler" tarikatı, sırf Yafa ile Kudüs arasında yolculuk eden Hıristiyan hacıların emniyetini ve istirahatını sağlamak amacıyla kurulduğu halde, gitgide bozulup azıtarak, işi mal mülk edinmeğe dökmüş ve 13 ncü yüzyılda, Avrupa'nın en zengin kurumu haline gelerek, başta Papalık ve krallar olmak üzere, Hıristiyanlık aleminin bankacısı kesilmiştir.

Heykelcilerin topladıkları servet karşısında gözleri kamaşan Fransa Kralı Philippe le Bel, kısmen doğru, kısmen uydurma deliller ortaya sürerek, aleyhlerine dava açıp Paris'in göbeğindeki merkezlerini basmış ve Papa 5 nci Clement'i de, tarikatı lağvetmeye mecbur kılmıştır (1312). Mahkum ettirdiği tarikatın menkul servetini ele geçiren Fransa kralı, kurumun

başında bulunan kimseleri, yaktırarak idam ettirmiştir (1314). Heykeltçilerin gayrimenkul serveti, Rodos şövalyelerine aktarılmıştır.

BİZANS'IN DÜŞÜKLÜĞÜ

Bizans imparatoru 2 nci Andronik, çok sıkışık durumda idi, dedik. Bu kadar sıkışık duruma, kimlerin soktuğunu, Bizans tarihiyle uğraşan yazarların seçkinlerinden olan Fransız Charles Diehl'den dinliyelim:

“İsa'nın yattığı yeri kurtarmak için yola koyulan 4 ncü Haçlı Sefer, İstanbul'un zenginlikleri karşısında doymak bilmeyen hırsları kabaran Venedikliler'in dürtmesi üzerine, Bizans'ın Latinler tarafından alınmasıyla neticelenmiştir. Kuruluşundan beri imparatorluğun başkenti, ilk defa düşman eline düşmüştür. Yıkılan Commeneler'in Bizans İmparatorluğu tahtına bir Latin prensi geçmiş; Atina'da, Mora'da, Latin prenslikleri doğmuş; Venedik, doğu Akdeniz'e, tam manasıyla bir sömürge imparatorluğu kurmuştur. Bizans İmparatorluğundan ne kaldıysa, o da Trabzon İmparatorluğu, İznik İmparatorluğu, Epir Despotluğu gibi, ayrı ayrı devletlere ayrılmıştır. Bizans İmparatorluğunun sonu gelmişe benziyordu. Her halde, 1204 felaketi, imparatorluğun kalkınmasına artık imkan bırakmayan bir hadise olmuştur.”

Venedikliler'in ayartması üzerine, amacından ve yolundan ayrılan 4 ncü kruvazadın, İstanbul'ı çıkararak doğurduğu Latin İmparatorluğu, 1204'ten 1261'e değin elli yedi yıl yaşayıp göçtükten sonra, tekrar dirilen Bizans İmparatorluğunun, artık, belini düzeltemediğini şaşmamak gerekir.

Bizans'ın, Latin imparatorluğu zamanında, yağma yüzünden ve devleti geçindirecek gelir kaynaklarının Venedik ve Cenova bezirgan cumhuriyetlerinin eline geçişi yönünden uğradıkları, toprak bakımından uğradıklarından hafif değildir.

Haçlı Seferlerin seçkin tarihçisi Rene Grousset, İstanbul'un Batı Katolikleri tarafından alınışını anlatırken; "eski Yunan ve Roma medeniyetlerinin yarattıkları eserleri barındıran İstanbul şehrinin alınışını, korkunç bir yağma ve sanat eserlerinin bir daha yerine konmasını mümkün kılmayan, bir kırıp dökme takip etmiştir", der.

Fransalı ve Venedikli seyislerin ve kaba kişilerin sarmaş-dolaşlarından rahibelerin dahi kurtulamadıklarına işaret eden "Medeniyet Tarihi"nin yüksek yazarı Will Durant, "zengin İstanbul şehrinin öyle bir yağmaya koyulmuşlardı ki, Roma bile, Vandallar ve Gotlar tarafından, bunun benzerine hiçbir vakit uğratılmamıştır" ve "Bizans İmparatorluğu, bu darbe yüzünden, artık kalkınamamış ve Latinler tarafından alınışı, İstanbul'un iki yüz yıl sonra, Türklerin eline geçmesini hazırlanmıştır", der.

Bizans'ın uğradığı soygunculuğun ve zararın büyüklüğünü, sefere katılan ve olup bitenleri gözleriyle gören Fransız Geoffrey de Villehardoin ile Bizanslı Nicetas Choniates'in pek makbul tarihleri, bütün açıklığı ile ortaya döker.

İlki, "dünya yaratıldığından beri, hiçbir şehirde böyle talan olmamıştır" ve "Fransa Krallığının en büyük üç şehrindeki evlerin sayısından üstün ev yanmıştır", der.

İkinci kruvazadçılarla bir mukayese yaparak, Müslümanlar için, "onlar, hiç olmazsa, kadınlarımızın ırzlarına geçmiyor, halkı sefalete boğmuyor, soyup sokaklarda çırıl çıplak dolaşmak mecburiyetine sokmuyor, aç bırakarak veya yakarak yok etmiyordu", der.

4 ncü Haçlı Seferin asıl tertipçisi olan sayılı Papalardan 3 ncü İnnocent, olup bitenleri öğrenince, “dine, yaşa, erkeklige, dişilige, kulak asmadan Hıristiyan kanı döken Latinlerden, köpekmişler gibi nefret etmekte Rum’lar haklıdır”, demekten kendini alamamıştır.

Vurguna ve kırıp dökmeye Frenk papazlarının da katıldığını belirten Fransız yazarlarından Paul Lemerle, Bizans’ın zenginlik merkezi olan İstanbul’un ne hale sokulduğunu anlatırken, şunu söyler: “25 Temmuz 1261 tarihinde, Latin imparatoru 2 nci Bauodin ile Latin Patrik’i, Batı’ya kaçarlarken, Michel Paleoloque’un askerleri, kolaylıkla İstanbul’u almışlardır. Göçmekte olan Latin İmparatorluğu, yıllardan beri, sefil ve muvakkat bir ömür sürdürmekte idi. İmparator, geçinebilmek için, muakaddes emanetleri satıyor ve ısınmak için, sarayın kerestesini yakıyordu.

TÜRKLER'LE İLK ÇARPIŞMA

Bizans İmparatoru 2 nci Andronik'le anlaşılan Roger de Flor, 1303 yılının ikinci yarısında, 1.500 bineksiz süvari, 4.000 almogavar ve çoğu karılarını ve çocuklarını da yanlarına alan, 1.000 kadar deniz levendinin başına geçerek, otuz altı parça gemi ile, İstanbul'a doğru yollanmıştır. Esir kürekçiler bir yana, bütün topluluk, aşağı yukarı, dokuz bin kişi kadar. Aralarında Aragon'lu da bulunmakla beraber, çoğunluk Katalanlarda ve Almogavarların hemen hepsi Katalan. Bu yüzden, tarih bunları, "Katalanlar", "Katalan Alayı" veya "Almogavarlar" diye, anar.

Yunanistan'ın güney-doğu kıyılarında kısa bir mola verdikten sonra İstanbul'a varan Roger'i Andronik, iyi karşılayarak, ilk işi, anlaşma gereğince, on altı yaşında buluna prenses Marie ile evlendirmek ve "megadük"lüğe atamak olmuştur. (Marie, Andronik'in kız kardeşi İrene'nin ve Bulgar Kralı 3 ncü Asan'ın kızlarıdır.)

Daha birkaç gün geçmeden, Galata'daki mahalleleri bir surla çevrili bulunan ve devlet içinde devlet kurmuş olan Cenevizliler'in, yeni gelenlerden kuşkulı olmaları üzerine, kanlı bir arbede kopmuştur. Almogavarlar, bir çok Cenevizli'yi cansız yere sermişlerdir.

İçin için sevinmekle beraber, ürken İmparator, ne olur ne olmaz düşüncesiyle, Katalanlar'ı, bir an önce başkentten uzaklaştırmak için, Türklere karşı Erdek'e yöneltmeyi tasarlamıştır.

Bu anlattığımız, Rum ve Konya Selçukileri de denilen Anadolu Selçukilerinin çözülme devrine ve son hükümdarları 2

nci Gıyasettin Mesud'un zamanına rastlar. Selçuk beylerinden bir çoğunun, başlarına buyruk, Ege ve Marmara kıyılarına doğru, tekrar yayılmağa koyuldukları bir devir.

Çetin bir savaşçı olduğu gibi, politika oyunlarının da yabancı olmayan ve bir işe daima adımını tek atarak girişen Roger, giriştiği işin sonrasını da sağlamak için, İmparatorun Ferran d'Eunes'i İmparatorun akrabası bir kızla evlendirip amiralliğe, yani donanmanın kumandanlığına geçirmek. Dilediği yerine gelince, yanına katılan biraz Rum askerini ve biraz da Alan'ı alarak, donanma ile hemen yollanıp Kapudağı Yarımadasına çıkmıştır. (Alanlar veya Alainler, ücretle askerlik etmek için, Karadeniz'in kuzey ve doğu kıyılarından gelen kimselerdir.)

O zamanlar, Kapudağı Yarımadasının berzahına, bir yandan bir yana sur çekilişmiş. Surun dışında, bir Türk topluluğu Rumları sıkıştırmakta ve içeriye dalıp Erdek'i zaptetmek için fırsat kollamaktaymış.

Katalanlar, karaya indiklerinin ertesi sabahı, gelişlerinden haberleri olmayan Türklere, birdenbire saldırmışlardır. Geç davranan ve çoluk çocuklarını kurtarmak için son damlaya kadar savaşan Türklerin hemen hepsi kırılmıştır. Kadınlardan ve çocuklardan tutsak edilenler, peşkeş olara, İstanbul'a saraya yollanmışlardır. (Bu Türkler için, değerli tarihçimiz Uzunçarşılı İsmail Hakkı beyefendi, "Bizans İmparatoru tarafından çağrılmış ücretli Katalanlar'ın, Erdek sahilinde karşılarında, Karasi beyliği kuvvetlerini buldukları şüphesizdir", der.)

Donanmayı, kışlamak ve kıyılarda dolaşan Türk gemilerini kollamak üzere, amiralliğe getirttiği Ferran D'Eunes'in kumandasında Sakız'a yollayan Roger d'Flor, kışı, İstanbul'dan getirttiği hareme prensesle birlikte, Erdek'te geçirmiştir. (kıyılarda gezinen Türk gemileri, Menteşe oğullarına ait olsalar gerek.)

Cenevizlilerle İstanbul'da geçen kanlı kavganın bir benzeri de, bu sefer, Erdek'te patlak vermiştir. Almogavalar, Alanların başı Girgon'un pek genç ve pek yiğit bir delikanlı olan oğlunu vurmuşlardır. Bu olay, aşağılarda görüleceği üzere, Katalanlar'a pek pahalıya mal olmuştur.

Erdek'te kışlayan Katalan alayı, Rumlara etmediğini bırakmamıştır. Alayın en ileri gelen başlarından Ferran Jimenez d'Arenos, azıtanların dizginlerini çekmesini Roger'a öğütlemişse de, sözünü geçiremediğinden, başını alıp arkadaşlarından ayrılmıştır. İmparator, şehrin kapılarını Katalanlar'a açtıklarından dolayı, Karabıgalılar'ı fena halde cezalandırmıştır.

KATALANLAR'IN İÇERİLERE DALIŞLARI

1304 yılının Nisan veya Mayıs'ında Katalan alayı, yanına Rum askerlerini ve ücretli Alanlar'ı da alarak, Erdek'ten güne doğru yürüyüşe koyulmuştur. Yolda geçen bir iki çarkadan sonra, Roger'in ordusu, Alaşehir'e bir gün kala Türklere çatmıştır. Gün doğumundan ikindiye kadar süren çetin bir çarpışmada, Türkler bozularak çekilmek zorunda kalmışlardır. Katalanlar, savaş alanında bir hafta eğlenip etrafı kolladıktan sonra, Bizanslıların elinde bulunan Alaşehir'e girmişlerdir. O zamanlar, Bizans'ın Batı Anadolu'da elde tuttuğu kasabaların en büyüğü ve en önemlisi Alaşehir'miş. Öbür yerlerin başlıcaları da şunlar: Ereğli, İzmit, Bursa, Erdek, Biga, İzmir, Foça, Manisa, Nif, Tire, Germencik, Ayasuluk, Sultanhisar, Akşehir, Kula ve bu yerlerle ilgili iskelelerin çoğu.

Alaşehir önlerinde dövüşenlerin, hangi Türklere oldukları, münakaşa konusudur. Katalan Alayı'nın karargah kumandanlığını yapan, seferin kronik yarı ve vekayiname tarzında tarihini yazan, yiğit ve ağırbaşlı bir adam olan Ramon Muntaner, "Sesa ve Tin Gabelalar'ı"ndan olduklarını söyle. Arapça'dan aldıkları sayısız kelimelerden olan "gabela", o devirde, tıpkı aslı gibi, kabile veya aşiret manasına gelirmiş. Bugün dahi, İspanyolca konuşulan bazı yerlerde, fırka veya parti anlamına gelir.

Esasen münakaşa bundan çıkmıyor, "Tin" den de çıkmıyor, "Sesa" dan çıkıyor. "Tin" inan Aydın olduğu muhakkak; "Sesa"ya da artık, Saruhan diyorlar.

Erdek'ten Alaşehir'e inerken, Katalanların Rumlara yaptıkları eziyetleri, Bizanslı tarihçiler yana yakıla anlatırlar. Roger, Rumlar'ın elinde bulunan bir kalenin, yiğit ve sevilen Bulgar soyundan kumandanı Krisanislav'ı, bir çekişme yüzünden, on iki arkadaşı ile birlikte astırmış. Alaşehir'en Kula'a gittiğinde, Türklerin yaklaştıkları bir sırada kasabadan ayrıldı, diye, valinin kafasını kestirmiş.

Katalanlar'ın beraberlerindeki Rum askerinin kumandanı Nostongos Dukas, Rum halkına yapılan eziyetlere dayanamayarak, Alaydan ayrılıp İstanbul'a dönmüş ve İmparatora acı acı şikayetlerde bulunmuştur.

Bir takım Frenk yazarların büyütmelerine rağmen, Alaşehir çarpışmasının müspet bir sonuç vermediği kolayca anlaşılır. Çünkü, savaş alanında bir hafta geçiren Roger de Flor, asıl amacını, yani Türkleri araştırıp kovalamayı, bir yana atarak, batıya doğru dönmüş ve Bizanslıların tuttıkları yerlerden ayrılmayarak, işi Rum kasabalarına uğramağa ve Rumların başına bile kesilmeğe dökmüştür.

Roger, Aydın ile Kuşadası'nın arasına düşen Güzelhisar veya Germencik'te, Türklerin Tire ovasında göründüklerini öğrenince, Rumların elinde bulunan bu kasabaya geçmiş ve Türklerle karşı, Katalan Alayı'nın ikinci başı olan ve pek sevdiği Corberan d'Alet'i sürmüştür.

Corberan, gafil avlanan Türkleri püskürtmüşse de, kende de vurulmuştur. Muntaner, bu Türklerin, Alaşehir savaşından kaçanlarla birleşen "Menteşe gabela"sından olduklarını yazar.

ROCAFORT'LA BULUŞMAK

Roger, Tire'den, donanma ile Sakız'da bulunan Ferran d'Eunes'e, bütün gemilerini ve adamlarını alıp Sakız'ın karşısındaki Kuşadası limanına gelmesi için haber salmıştır.

Tam bu sırada, hususi işlerinden ötürü kendisiyle birlikte hareket edememiş olan yakın arkadaşı Bernat de Rocafort, Sicilya'da topladığı 1.000 almagover ve 200 bineksiz süvari ile, İstanbul'a çıkıyor. İmparator, kendisini, Roger'in ordusuna katılmak üzere, Sakız'a yolluyor. Ve Sakız'a varan Rocafort, Ferran d'Eunes'le birlikte, Kuşadasına geliyor.

Hem saygı gösterilmesi, hem kollanması gereken bir başbuğu olan Rocafort'un gelişini Tire'den öğrenen Roger, eski arkadaşını karşılamaya ve Ayasuluk'ta buluşmaya davet etmeye, Ramon Muntaner'i görevlendiriyor. Türklerden sakınarak, gizli yollardan giden Muntaner, Kuşadasına iki günde varıp daveti bildiriyor.

Daveti alan Rocafort, adamlarının bir kısmını, oralarda dolaşan Türklerin muhtemel bir saldırısına karşı korunabilmesi için, gemilere kumanda eden Eunes'e bırakıp 500 Almogavar'la yola çıkmış ve dört saatlik mesafeyi, tehlikeler atlatarak ve iki günde zor aşarak, Ayasuluk'a gelmiştir. Dört gün sonra da, Roger, bütün ordusu ile gelmiş ve Rocafort'la buluşarak öpüşüp koklaşmışlardır. Roger, Rocafort'u, Tire önlerinde vurulan Corboran'ın yerine, "senechal" yapmıştır. Görüşme sırasında, Rocafort'un hep sessiz kaldığını ve çok soğuk davrandığını, tarihler kaydeder. Ve bu halinden, daha yüksek emeller beslediği sonucunu varırlar. (O zamanlar, ordunun zapturaptını sağlamağa yetkili kumandana, "senechal" denirmiş.)

Pek önemli ve pek zengin bir dini ziyaretgah yeri olduğu için çok insan çeken Ayasuluk'u, yani Efes'i, baştan aşağı soyduktan sonra, Roger, Rumlardan vurduklarını Germencik'te depo ettirerek, bütün Alayı ile Kuşadasına inmiştir.

FARFARALIK

Katalanlar, Kuşadası'nda iken, aydın Oğulları ile aralarında, kasabanın kapıları önünde çarpışmalar, eksik olmuyor. Adeta çevrilmiş bir duruma düşen Roger, dara konmaktan kurtulmak için, bir çıkış hareketine koyuluyor. Bu hareketi Muntaner, şöyle anlatır:

“Ordu ile Kuşadası şehrinde on beş gün kalan Megadük, bütün Natoli beyliğini görmeyi istediğinden, sancağı çıkartarak, Demir Kapı'ya doğru yollandı. DemirKapı, Natoli beyliğini Armenia beyliğinden ayıran dağların bir geçididir. Buraya ulaştığımızda, Kuşadası önlerinde yerine Atin Oğulları ile başka aşiretlerden gönderilen Türkler, bu dağda toplanmışlardı. On bin kadar atlı ve sekiz bin kadar yaya idiler. Santa Maria d'Agost günü, Megadük'e saldırdılar.” (Santa Maria günü, 15. Ağustos'tur.)

Muntaner, çarpışmanın Katalanlar için büyük başarı ile sonuçlandığını, savaş alanında sekiz gün ve “Demir Kapı”da üç gün kaldığını söyledikten sonra, Kuşadasına döndüğünü yazar.

Bunu, belirtmek istediğimize mukaddime olarak sunuyoruz. Yukarıda, Alaşehir savaşı dolayısıyla, bir takım yazarların mübalağalarına dokundurmuştur. Şimdi anlatacağımızda, mübalağa sözü az gelir. Onun için, farfaralık diyelim. Evet, farfaralığı, şimdi anlatacağımızda görün. Önce, bir iki açıklamada bulunalım.

Bilinmeyen bir dildeki sözleri yazarken ve istinsah ederken, bir çok yanlışlıklar yapıldığı, pek olağan şeylerdendir.

Muntaner'in altı yüz yıldan önce yazdığı eserin manüskirisinde de, yayınlanan kopyalarında da, bu yönden bazı yanlışlıklar bulunacağı, pek tabiidir. Mesela, Aydın, kah "Tin", kah "Atin" şeklinde; Aydın Oğulları, "Nat-Oli" şeklinde; Gerniyan, "Armenia" şeklinde gözükür.

Bunu, konu ile ilgilenen ve yazarın anlattıklarını takip eden bir mektep çocuğu bile anlar. Ama, farfara yazarlar anlamaz veya anlamazlığa vurur. Bu gibilerin başlarında, Leon Gustave Schlumberger ile Luis Nicolau d'liwer gelir. Haydi, Katalonyalı olan ve birincisinin yazdıklarına dayanan ikincisi, kendi milletini övmek hevesine kapıldı diyelim. Ya birincisine, evet, ""Kitabeler ve Tarihi Bilgiler Akademisi""üyesi olan Fransız Schlumberger", ne demeli?

Schlumberger, Muntaner'in yayınlanan kroniklerinde yanlış basıldığı besbelli bir kelimeye dayanarak, sıkılmadan, Katalan Alayı'nı, Büyük İskender'n, eski Bizans ordularının, yüzlerce bin kişilik Haçlı Seferlerin izlerinden yürütüp ve Karahisarları, Konyaları, Ereğilileri aşırıp Toros Dağlarına kadar götürür.

Halbuki Muntaner'in kroniklerinde, Schlumberger'i bu uydurmalara girişmeğe yöneltebilecek tek bir harf yok. Katalanlar'ın bütün yaptıklarını inceden inceye yazan Bizans tarihçilerinin eserlerinde de yok. Esasen, Katalan Alayı'nın Erdek'e çıkışı ile Anadolu'dan ayrılıp Rumeli'ye geçişi, topu topu dört ay sürmüştür. Şu halde, Schlumberger, nasıl böyle bir hafiflik gösterebilmiş? Hepsi, Türk düşmanı ve kruvazadçı üstad, "Armenia" şeklinde çıkan ve hiçbir mana ifade etmeyen yanlış kelimeyi, "Gerniyan" ı bilmediğinden, "Karaman" olarak kabul etmiş. Karaman denince, akla Konya gelir. Konya'da, bir ülkeyi bir ülkeden ayıran dağ, boğaz yok. Anlatılana, bir kahramanlık destanı rengi verebilmek için ülkeler aşırılmak gerekiyor. Hal, ver

eline Toroslar. (Bu söylediklerimizi, yumuşak bir dille, Rene Grousset de belirtir.)

Bu apaçık aldanışın veya uydurmanın üzerinde, neden fazla durduk? 1929 yılında ölen bilgiç Schlumberger'in gençliğimizde, bizde pek beğenilen ve sayılan bir yazar oluşuna dokundurmak için.

ROGER'İN ACIKLI SONU

Anlatacağımız olaylar, inceleyici bir gözle süzülürse, Roger de Flor'un bir an önce Anadolu'dan ayrılmak istediği anlaşılır. Türklerden bir şey koparabileceği yok; Frenk yazarların övdükleri yeynilikler, teraneden ibaret. Kurtarmağa geldiği Rumları soymağa gelince, onun da bir sınırı var. Bu durum karşısında, Ege Denizi'nde bir adayı işgal edip korsanlığa girişmeyi tasarladığına hükmetmek, yanlış olmasa gerek. Bunu düşündüğünü belirten işaretler, yok değildir. Ancak, böyle bir işe girişmeden önce, denizci olmayan Almogavavlar'dan sıyrılması gerektiği şüphesiz.

Her ne hal ise, Kuşadası'nda Roger, çekilme hazırlıklarına girişiyor. Yola düşmeden önce, çapulladığı servetin bir kısmını depo ettiği Germencik'e haber salarak, orduya binek ve para toplamalarını bildiriyor. Bu istek üzerine, artık canlarına tak eden kasaba halkı, Rum olan gamizonla birleşerek, Roger'in hazinesini korumağa yetkili Katalan muhafızları boğazlıyorlar.

Roger koşup kasabaya saldırıyorsa da, püskürtülüyor. Bunun üzerine, su bentlerini yıkmաđa kalkışıyor. Fakat, tetikte bulunan Rumlar, bir çıkış yaparak, bunu da önlüyorlar. Öç almaktan ve kendilerini cezalandırmaktan vazgeçtiğini, sade depo ettiklerinin geri verilmesiyle yetineceğini bildiriyorsa da, kasaba halkı ona da yanaşmıyor. Artık, her yönden durumunun tehlikeye düştüğünü sezince, doğru veya uydurma, İmparatorun kendisini Trakya'ya çağırđığını ileri sürerek, girişmiş bulunduğu yolculuk hazırlıklarını tamamlıyor.

Yanında alıkoyduğu plaçkayı, Kuşadası'nda gemilerine yükleten Roger, donanmasıyla birlikte, gemileri gözden kaybetmeyecek bir tertiple, kıyıyı boylayarak, yukarıya doğru yollanıyor. Ve, gerek adalarda, gerek karada, Rumlara etmediğini bırakmayarak, 1304 Eylülünde Lapseki'e varıyor. Beraberinde bulunan Rum askeri ile Alanlar, kendisinden daha yolda iken ayrılıyorlar.

Bu olayları anlatırken, o devirde yetişen Bizanslı ünlü tarihçi İznikle Pachymere, şunu söyler: "Yaptıkları kötülüklerin derecesini, kimse anlatamaz. Buğdayı, zahireyi, parayı, hayvanları kaldırmakla ve direnenleri öldürmekle yetinmeyerek, evleri soyup kadınlara da saldırmağa koyulmuşlar ve dumandan kaçıp ateşe düşen Rumlara, artık yurtlarını bırakmaktan başka çare kalmamıştır."

Lapseki'den saldığı habere, İmparator'dan, şimdilik Gelibolu'ya geçip orada adamlarını dinlendirsin yolunda bir karşılık alınca, Roger, Alayını Gelibolu'ya geçirmiş ve kendi de İmparatorla görüşmek üzere, İstanbul'a gitmiştir. İstanbul'da, soy sop yönünden çok yüksek bir kişizade olan Sicilya arkadaşlarından Berenguer d'Entenza'nın, beraberinde 300 atlı ve 1.000 Alınogavar getirerek, gelibolu'ya vardığını öğrenmiş ve Berenguer'i, 2 nci Andronik'e takdim etmek için yanına çağırmıştır.

Roger, Berenguer d'Entença'yı çok överek, İmparator'dan, kendi yerine Megadüklüğe geçirilmesini dilemiştir. Bu dileği yerine getiren 2 nci Andronik, aynı zamanda, Roger'i de "Cesar"lığa yükseltmiştir. (Cesar'lık Roma'da, İmparatorun ünvanı iken, 2 nci yüzyılda, veliahta geçmiştir. Ve Bizans'ta,

gitgide kalıp değiştirerek, yabancılara bile verilen, sade şeref bakımından pek yüksek, bir paye haline gelmiştir.)

İstanbul'daki pohpohlar ve dolayısıyla şenlikler, Gelibolu'da kışlayan Alayın karnını doyumadığından, Roger ve Berenguer aleyhinde mırıldanmalar başlamış ve Katalanlar, baş maş dinlemeden, etrafi talana koyulmuşlardır.

Tam bu sırada, Türklerin Sakız'ı vurup Roger'in bıraktığı gamizonu yok ettikleri haberi geliyor. Artık, kendisi için tehlike gösteren bu durum karşısında Roger, İmparatorla müzakereye girişerek, Anadolu'da bir çok yerin ve Ege Denizi'nin bir takım adaların Katalanlar'a tımar olarak verilmesini kabul ettiriyor ve karşılık, Trakya'dan ayrılmayı üzerine alıyor. Planı Almagovarlar' Megadklğe geçen Berenguer d'İntena'ın başına sarmak, kendi de, adalardan birine yerleşip korsanlığa koyulmak.

İmparator 2 nci Andronik, Roger'in İsteklerine peki diyor, ama, başlangıçtan beri Katalan Alayı'na karşı cephe almış bulunan ve Bizans ordusunu elinde tutan oğlu Ortak-İmparator Mişel'e de peki dedirtmek gerekiyor. İşin bu yanını da sağlamak için, Roger, 300 atlı ve 1.000 Almogavar'la, Gelibolu'dan Mişel'in bulunduğu Edime'ye gidiyor. Sözde, sefere çıkmadan önce, Mişel'e bir hoşça kal diyecek. Değerli ve yiğit bir kişi olan ve tertibatını almış bulunan Mişel, 1305 Nisanının 4 nc günü, Edime'de emrindeki Alanlar'a ve "Trkopl'lara, Roger'i ve adamlarını bastırıp hepsini kılıçtan geirtiyor. Bu olayda, bir kilisenin an kulesine sığınan ve adları sanları tarihe geçen,  kişiden başka tek kişi kurtulamıyor. Alanların kumandanının oğlunu Katalanlar'ın Erdek'te vurdukları Girgon ve "Trkopl'lara kumandanının da Mili olduğunu, tarih kaydeder.

(Roma ve Doğu Roma İmparatorluklarında, İmparatorun bir veya daha çok ortağı olabilirdi. “Türköpl”lar, Türklerin Hıristiyan olan bir koludur.)

Roger'in vurulduğunu duyan Katalanlar, Gelibolu'da ve çevresinde ne kadar Rum varsa, kadın, çocuk, çocuk demeden hepsini kesmişlerdir. Rumlar, Edime olayı İstanbul'da öğrenilince, ayaklanarak, şehirde bulunan bütün Katalanyalıları ve Roger'in haremi Bizans Prensesi Marie'yi Gelibolu'dan getirmiş olan Katalanlar'ın deniz kumandanı Ferran d'Eunes'i öldürmüşlerdir.

Boş durmayan Ortak-İmparator Mişel'e gelince, o da, Alanlar'dan ve Türköpl'lardan düzdüğü bir kuvveti, Gelibolu'ya saldırarak, binden üstün Katalan'ı kırdırıştır.

Bu olup bitenlerden sonra, atlı, yaya ve levent, Katalanlar'ın 3.300 kişiye indiklerini, Muntaner yazar.

Bundan sonra, Katalanlar'la, Rumlar, araya Türklerin karıştığı, sürekli bir boğuşmaya girişirler.

KATALANLAR'IN TÜRKLER'LE BİRLEŞMESİ

Ortak-İmparator Mişel'in Gelibolu'ya saldırması üzerine, berzahın kuzeyinde, kah üstte, kah altta kalınmakla biten bir sürü çarpışma olmuş ve sonunda, Katalanlar Gelibolu'da tıklımış bir duruma düşmüşlerdir. Bu durumdan kurtulmak için, Roger'in ölümünden sonra kendini Alayın başı sayan Berenguer d'Entença, 1000 kişiyle denizden bir çıkış hareketine girişmiştir. Bu hareket, çıkarlar için felaketle bittiği gibi, Gelibolu'da katalanlar için de çok zararlı olmuştur. Çünkü, mevcutları büsbütün azılmıştır. Alayın karargah kumandanlığını yapan Muntaner, 206 kişisi bineksiz atlı olarak, topu topu 1.462 kaldıklarını yazar.

Berenguer'in götürdükleri, ne olmuş? Bunlar, ya vuruluyor, ya Cenevizler'e esir düşüyor. Şu biçim: Berenguer, önce uğradığı Marmara Adasında, diri tek bir Rum bırakmadıktan sonra, Tekirdağ'da da, eline geçirebildiklerine tıpkısını yapıyor; topladığı vurgunla Gelibolu'ya dönerken, Mürefte ile Tekirdağ arasındaki Gaziköy kıyılarında, Akdeniz'den gelmekte olan Ceneviz donanmasına rastlıyor; Katalanlar'ın düşük durumlarından bilgileri olan Cenevizler, Berenguer'e çatıyor; çıkan savaşta, Katalanlar'ın bir kısmı vuruluyor, öbür kısmı da yakalanıyor. Tutsak düşen Berenguer d'Entençü, ta Cenova'ya kadar götürülmüştür.

Gelibolu'da takılı kalan Katalanlar'ın durumu, Berenguer'in uğradığı felaketten sonra, büsbütün kötüleşmiştir. Kurtulmak için, iki çare düşünmüşlerdir. Biri, gemilere atlaya-

rak, gidip Midilli'de yerleşmek; öbürü, Sicilya'dan ve Aragon'dan umulan yardım yetişinceye kadar; buldukları yerde dayanmak. İkinci şık kabul edilince, karargah kumandanlığını yapan Muntaner, kimse kaçmasın diye, gemilerin bazı parçalarını söktürmüştür.

Bizans ordusunun saldırıları kesilmediği için, başvuru-
lan çare, davayı halletmiş olmuyor. Başka bir çare araştırıyorlar.
Buldukları, karşı yakada gözüken Türklerle anlaşarak, işbirliği
yapmak, Muntaner, karşıya bir gemi yollayarak, Türklerin baş-
larını, görüşmek için davet ediyor. Gelen Türk şefi ile, bir an-
laşmaya varılıyor. Bu anlaşma üzerine Türk şefi, adamlarını
Katalan gemileriyle Gelibolu'ya geçiriyor.

Türkler Gelibolu'ya, iki partide geçmişlerdir. İlk parti,
şefin getirdiği 800 atlı; ikinci parti, şefin kardeşinin getirdiği 400
atlı ve 200 yaya.

Anlaşmayı yapanlardan Muntaner, uyuştukları Türk
şefinin adına, "Şemelik", der. Ne olursa olsun, Karasi Oğullarına
bağlı boylardan veya oymaklardan birinin başı olması gerekir.
Çünkü o tarihlerde, o yerler, Karasi Beyliğine ait.

Katalan Alayı'nın başlarından olan yiğit, ağırbaşlı, şair
ve tarihçi Ramon Muntaner, Türkler için, şunları söyler: "Eğer,
doğru ve sözünde durur kimseler varsa, bizden yana bunlardır.
Silahşörlük yönünden ve her bakımdan çok yahşi kimselerdi.
Bizimle, hep, kardeş gibi geçindiler. Ve, daima, bizim yakını-
mızda kurdukları bir kampta yatıp kalktılar.

Türkler'le birleşip kalkınan Katalanlar, gecikmeden, saldırılara başlamışlardır. Önce, Gelibolu'yu saran düşmanları püskürtüp Ortak-İmparator Mişel'in ordusuna karşı yürümüşlerdir. Hayrabolu önlerinde yiğitçe çarpışan Mişel, yaralanıp bozulmuştur.

Hayrabolu savaşından sonra, ulufelerini bir türlü alamadıklarından ötürü, Bizans ordusunun ücretli askerlerinden Türkoğulları da, Katalan Alayı'na geçmişlerdir. Tarihler, bu katılanların sayısını, 1.000 ile 1.300 kişi arasında gösterir.

Katalanlar, Türkler ve Türkoğulları birleşince, Trakya'da meydan, artık, kendilerine kalmıştır.

Türkler ve Türkoğulları için, Muntaner, "Akına çıktıkları vakit, şayet bizden de gitmek isteyen kimseler bulunursa, onlara katılırdı. Türkler ve Türkoğulları, bu katılanlara çok saygı gösterirler ve ele geçirdiklerinden bir misli fazla kazançla dönebilmelerini sağlarlardı. Hiçbir vakit, aramızda, en ufak bir geçimsizlik çıkmadı." Der.

(Türkoğul veya Türkoğulları, Türklerin Hıristiyan olanlardır. Selçuk Oğulları gibi, bunlar da Oğuz'dur. Selçuklular'la yakın kardeş olan bu Oğuzlar, Hazar Denizi'nin üstlerinden ve Rusya'nın güneyinden geçip Tuna'yı aşarak, Balkanlar'a inmişlerdir. Selçuklular'ın Anadolu'ya girişlerinden önce Balkanlara inerek Hıristiyanlaşan bu Oğuzlar, Bizans tarihlerine "Türkoğul" veya Türkoğul" adıyla geçmişlerdir.)

Katalanlar'ın Erdek'e çıkarak Türklere saldırışları topu topu dört ay sürmüştür. Gelibolu'ya yani Trakya'ya geçtikten

sonra, Türklerle uzlaşmaya değin, tekrar Anadolu'ya saldırımları daima bahis konusu olmuştur. Türklerle uzlaşıp birlikte hareketlere koyulduktan sonra, böyle bir düşünce, tabiatıyla, ortadan kalkmış ve bizim ele aldığımız konu da, artık, sona ermiş bulunuyor.

Ancak, Katalanlar'ın Doğu Trakya'yı bırakırken ve bıraktıktan sonra, Türk'ü yakından ilgilendiren bir sürü olay geçmiştir. Bunlar, her nedense, bizde hiç işlenmemiştir. Bu sebepten, bunları pek kısaca sunmayı, faydalı saydık.

Anlatmaya başlamadan önce, Katalanlarla Türklerin işbirliğine girişmelerinden sonra Doğu Trakya'da geçen önemli olayların sade bir sayımını yapalım:

Ortak-İmparator Mişel ile Hayrabolu önlerinde çetin savaş; Türkoğulların, Katalan Alayı'na geçişi; Bernat de Rocafort'un, Tekirdağ ve Banatas limanını alışı; Erdek'te ayrılan Ferran Jimenez'in, altı ay çevirdikten sonra, Maydos'u alışı; Rocafort'un, Bizans'ın tersanesi olan İstinyeye kadar parlak bir akını; Roger de Flor'u öldüren Alanların başı Girgon'un sonu; Cenevizler'n, denizden Gelibolu'ya neticesiz hücumu; Aragon kralının araya girmesiyle, Berenguer d'Entenza'nın esaretten kurtularak 5000 kişiyle gelip Alaya tekrar katılışı; Berenguer'in, Saros körfezinin dibindeki Kadıköyü çevirmesi; Rocafort'un , Enez'i sarması...

DOĞU TRAKYA'DAN AYRILIRKEN ŐEFLERİN BİRBİRLERİNE GİRİŞİ

Erdek'te ayrılan Ferran Jimenez ile Cenevizlilerin eline tutsak düşen Berenguer d'Entenza'nın dönüşleri, Katalanlar arasında bir geçimsizlik doğurmuştur. İkisi de, soy sop yönünden üstünlüklerini ileri sürerek, Alaya baş olmak davasında. Bernat de Rocafort'a gelince, Türklerle Türkoğlar'a dayanarak, onların isteklerine aldırış bile etmiyor. Üç başbuğ da, artık, akınlara ayrı ayrı çıkmaya ve ayrı ayrı kamp kurmaya koyuluyorlar.

Durum bu halde iken, Alaya baş olmak için, Mayorka kralının oğlu ve Katalanlar'ı kendisine bağılı sayan Sicilya kralı Federiko'nun yeğeni, Fernando bu isteğe yaşıyorlarsa da, Rocafort diretiyor. Geçimsizliğin sonunda, Doğıu Trakya'yı bırakmak zorunda kalıyorlar.

Neden bırakmak zorunda kaldıklarını, anlattığı devri yaşamış bulunan ünlü Bizans tarihçisi İznik'li Pachymere, Şu sözlerle belirtir: "Harap hale gelen bu toprakları, kıtlık yüzünden olduğı kadar, kimsenin gömmeye yaşımadığı cesetlerin yayıldıkları kokulardan dolayı da, bırakmak zoru doğmuştur."

Muntaner de, "bu toprakların halkını, enine ve boyuna, on gün bütün bir ülke dahilinde, öyle bir kırıp geçirdik ki, ekip biçecek kimseler kalmadı ve bundan ötürü, burasını ister istemez bırakmak gerekti", der.

Katalan Alayının, Doğıu Trakya'dan ayrılışından Atina'ya girişine kadar geçirdikleri ve ettikleri, araya Türklerin de

kariştiğı, hiç te masal olmayan , bir destandır. Pek kısaca anlatacaklarımız bile, bunu belirtir.

1037 yılının tam ortasında başlayan ve ilk hedefi Kavala olan yürüyüşe, şu yolda başlamışlardır: Muntaner, kadınların, çocukların ve yaşlıların çoğunu alarak, otuz altı parça gemi ile, denizden hareket ediyor. Rocafort, Türkleri, Türkoğları ve kendi adamlarını alarak, karadan yollanıyor. Arkasından, atışıp bir tatsızlık doğmasın, diye, bir gün ara ile, prens Fernando, Berenguer ve Jimenez ıkıyorlar.

Sakınılan olay, Kavala'ya iki gün kala, patlak veriyor. Rocafort'un, konakladığı yerden geç ve öbürlerinin, konakladıkları yerden erken çıkmaları yüzünden, iki taraf çatışıyor. Kuşkulanıp ileden çıkan Rocafort, geriden gelenlere saldırarak, Berenguer d'Entenza da dahil, 150 atlı ile 600 yayayı yere seriyor. Ürken Jimenez d'Arenos, 100 kişiyle kaçıp imparator Andronik'e sığınıyor. Prens Fernando'ya gelince, kendisini kıyıdan takip eden, dört ektirmeden kurulu donanmasına atlayarak, Taşos adasına çıkıyor.

Prens'in Taşos'a vardığı gün, Muntaner de, gemilerle adaya varmış bulunuyor. Muntaner'le Fernando'nun Taşos'a vardıkları tarih, Tenunuz 1307'dir.

MUNTANER'İN DEĞERİNİ BELİRTEN

Muntaner'in Taşos Adası'nda gördüğü ummadık ikram ve kolaylık, başlı başına bir hikaye konusudur. Meğer, Taşos'ta indiği kasabayı elinde tutan, Tedisio Zaccaria adında, Cenovalı bir korsanmış: Muntaner, Gelibolu'da iken, kendisine başvuran bu adama, Rumlar'ın elinde bulunan İzmir körfezinin girişindeki Foça'ya akın edebilmesi için, yardım etmiş. Tedisio, Foça'yı vurduktan sonra, Taşos'a gidip Muntaner'in ve Fernando'nun indiklere kaleye konmuş.

Prens Fernando, kendisinden ayrılmamasını, Muntaner'den istemiştir. Aragon hanedanına candan bağlı bulunduğu için bu dileği kabul eden Muntaner, beraberindeki çoluğu çocuğu teslim etmek, ordunun eşyasını vermek ve olup bitenleri öğrenmek için prenten müsaade alarak, Alayın ulaştığı karşı yakadaki yere çıkmıştır.

Muntaner, Rocafort'la uyuşarak, Alaydaki Katalanlar'dan, İmparatora sığınmış olan Jimenez'e katılmak isteyenleri, Jimenez'e göndermiş; Alayda kalmak isteyenleri orduda bırakmış ve artık, kalmak istemeyenleri, memleketlerine kavuşturmak üzere, gemilere bindirip Eğriboz'a yollamıştır. (Bu olaydan sonra Katalan Alayı'ndaki çoğunluğun, fazlasıyla Türklerle Türkopller'e geçtiğini gözden kaçırmamak gerekir.)

Kendisini görünce düğün bayram eden Türkler ve Türkopller için, Muntaner, der ki: "Bütün Alaydakiler, kendilerinden ayrılmamaklıgını dilediler. Hele, beni baba, gibi sayan Türkopller'le Türkler, ağlayarak yanıma gelip, bizi bırakma, diye yalvardılar. Beni, hep Türkçe baba demek olan "kata" sö-

zyle ağırlardı. Doğrusu benim, onlardan yüreğim çok dep-
rendi. Çünkü aramıza, benim emrime girerek katılmışlardı. Ve
ordudaki Hıristiyanlar içinde, en çok bana gvenirlerdi. Kendile-
rine, efendim sayılan prense karşı saygısızlıkta bulunamayaca-
ęımdan, kalamayacağımı bildirdim.”

Muntaner, yapacaklarını yapıp, Taşos'ta kendisini bek-
leyen Fernando'nun yanına dönmüştür.

Prens Fernando'nun, Taşos'tan ayrıldıktan sonra, şıma-
rıklık, bilgisizlik ve Muntaner'i dinlememek yüzünden, yaptıkları
ve uğradıkları, başlı başına bir tarihtir. Fernando, Volos krfe-
zindeki Halmisar'ı yakıp yıktıktan; Skopelos adasını vurduktan;
Eğriboz adasında, Muntaner'le birlikte, Venediklilerin eline
tutsak düştükten; Napoli'ye götürüldükten ve Napoli'de, bir yıl
tutsak kaldıktan sonra, babası Mayorka kralının teşebbüsleri
zerine kurtulmuştur.

MUNTANER'İN UĞRADIKLARI

Kavala'nın yakınlarında geçen olaylardan sonra, artık rakipsiz kalan Bemat de Rocafort, dayanacak durumda olduğunu öğrendiği kasabaya sataşmadan,, batıya doğru yoluna devam etmiş ve Selanik muntikasına vardığında, Halkidikya yarımadasının üç dilinden biri olan Kesendre'ye, bayağı yerleşircesine konmuştur.

Tam bu sıralarda, araya, yeni elemanlar karışıyor: Haçlı Seferler yüzünden zengin olan Heykelciler Tarikatı'nın çanına ot tıkayan Fransa Kralı Philippe le Bel'in kardeşi Charles de Valois ile Venedikliler.

Papa'nın bol keseden yaptığı bir tevcihe dayanarak, Aragon Krallığı ve bir takım akrabalıklar ileri sürerek, Mukaddes Roma İmparatorluğu üzerinde hak iddia eden ve haremünün soyundan dolayı da, "İstanbul İmparator"u unvanını takınan, ünlü kumandan, fakat, tehlikeli, haris Charles de Valois, Venediklilerle uyuşarak, adamlarından Thibaud de Chepoy'u Eğriboz'a yolluyor.

Thibaud'nun görevi, Bizans İmparatorluğu'na karşı birlikte bir harekete girişmek için, Katalan Alayı ile temasa geçmek. Venediklilerin düşündükleri, bambaşka. Onların kurdukları, kendilerine sonsuz kazançlar sağlayan ve İstanbul'un alınması ile sonuçlanan, yüz yıl önceki 4 ncü Haçlı Sefer oyunun tekrarlama.

Taşoz'dan ayrılan Muntaner'le prens Fernando, 1307 yılının 31 Temmuz günü, Venediklilerin elinde bulunan Eğriboz'a ulaşmışlardır. Sekiz kadırgalık bir Venedik donanmasının refakatinde yola çıkan Thibaud da, tam o sırada, Eğriboz'a varmıştır. Fernando'nun, Venediklilerin eline düşerek, Napoli'ye götürüldüğünü söyledik. Gelelim, Fernando ile beraber yakalanıp tepeden tırnağa soyulan, Muntaner'in başına gelenlere.

Muntaner'le birlikte tutulan kişilerden bazıları, Rocafort'la buluşmağa hazırlanan Thibaud'ya, bir öğütte bulunuyorlar: Rocafort'un emniyetini kazanmak için, düşmanları olan Muntaner'le Garcia Gomez Palacin'i, kendisine teslim etmek. Bu öğüte kanan Thibaud, ikisini de yanına alarak, Kesendre'ye gidiyor ve ilk iş olarak, Rocafort'a teslim ediyor. Öğüt yarı yarıya doğru çıkıyor; çünkü, Rocafort, Palacin'in kafasını kestiriyor ve Muntaner'e kollarını açıyor.

Muntaner'i görünce koşuşan Türkler ve Türkoğulları, ellerine sarılıp öperek, sevinçlerinden ağlamışlar ve yanlarında kalacağı inniyle, her bir topluluk, kendisine yirmi at ve bin altın armağan etmiştir. Rocafort da, seçme bir atla bir ester hediye etmiş ve her bakımdan ağırlamıştır.

Muntaner'e gösterilen saygı karşısında, Thibaud ve kendisini Eğriboz'da soyan Venedik gemicileri, korkulu anlar geçirmişler ve Venedikliler, Muntaner'den Eğriboz'da alınan şeyleri geri verilmeyi üzerlerine almışlardır.

ROCAFORT'UN VE BAŞINI YİYENLERİN SONU

Berenguer'i yok ettikten ve Fernando'yu yürüttükten sonra Aragon hanedanıyla arası açılan Rocafort, gerektiğinde bir yere dayanabilmek için, Charles de Valcis'nin himayesini kabul etmiş gözükerek, Thibaud de Chepoy'un, Katalan Alayı'nın başı olarak, Kesendre'de kalmasına razı olmuştur.

Anlaşma üzerine, işini bitmiş sayan Venedik donanması, Kesendre'de kalmak istemeyen Muntaner'i de alarak, ayrılmıştır.

Bu sefer, Venedikliler'den büyük saygı gören, daha otuz yıla yakın yaşayan ve değerli kroniklerini 1328 yılına değin yürüten Ramon Muntaner'in bundan sonra geçirdikleri, başlı başına bir tarihtir.

Hiçbir işe karıştırılmayan Thibaud, Kesendre'de bir yıl kadar kalmıştır. Sonu gelmeyen maceralardan ve Rocafort'un dikine ve sert davranışlarından usanç getiren Katalonya'lı başbuğların bir çoğu, kurtulmağa birlikte bir çare araştırmak için, Thibaud'ya açılmışlardır. Thibaud, önceleri, hiçbir harekete girişmeye yanaşmamıştır. Fakat, Napoli'den beklediği oğlu, altı Venedik kadırgasıyla çıkagelince, artık ihtiyatı bırakarak, sızlanmaları kendi dürtüştürmeğe koyulmuştur. Ve, aralarında kurdukları plan gereğince yaptıkları bir toplantıya, Rocafort'u da çağırıp birdenbire üzerine çullanmışlar ve kısıvrak ederek, kardeşi Esbert'le birlikte, Thibaud'ya teslim etmişlerdir.

Olay duyulunca, şaşkınlık doğurmuşsa da, bir reaksiyon yaratmamıştır. Ama, memnunlukla da karşılanmadığını gören Thibaud ürkmüş ve iki kardeşi gizlice gemilere bindirip, kendi de beraber, Kesendre'den sıvışmıştır. Napoli Kralı Robert d'Anjou'ya teslim edilen Rocafortlar, zindana atılarak, açlıktan öldürülmüşlerdir.

Rocafort'un götürüldüğü haberi yayılır yayılmaz, Katalanlar ayaklanarak, suikastı tertipleyen on dört başbuğu köşe bucak araştırıp bulmuşlar ve taraftarları ile birlikte, yok etmişlerdir. Alayda, artık kumandan olabilecek belli başlı kimse kalmayınca, idareyi, aralarından seçtikleri dört kişilik bir heyete vermişlerdir.

Rocafort'la ve Rocafort'suz, Kesendre'de geçirdiği iki yıl zarfında, Katalan Alayı, tıpkı Doğu Trakya'daki gibi, sağa sola saldırarak, Halkidikya yarımadasını soyup soğana çevirmişti. Bir ara, Bizans'ın elinde bulunan Selanik'i zapta kalkıştığı gibi, Aynaroz manastırlarına da sataşmıştır. Değerli bir kumandan olan Chandrinos tarafından püskürtülen Alay; Selanik ve Aynaroz manastırlarına sataşırken, Slav manastırı önlerinde, epey kayıp vermiştir. (Anlattıklarımız dikkatlice okunursa, Alayda, Katalan olarak, topu topu ancak birkaç yüz kişi kaldığı anlaşılır.)

ATINA DUKASI'NIN MADRABAZLIğI VE SONU

Doğu Trakya'da olduğu gibi, geçim zorluğu baş gösterince, Katalanalayı, 1309 yılının sonlarına doğru, Teselya'ya geçiyor. Kışı, o zamanlar, başına buyruk bir Rum beyliği olan Teselya Despotluğu'nun kuzey taraflarında ve eren ilkbaharı da, güney taraflarında geçiriyor.

1310 yılının ortalarına erişildiğinde, 4 ncü -Haçlı Seferin doğurduğu Atina Dukalığı'nın başında bulunan Gautier de Brienne, Katalan Alayı'nı, ücretli asker olarak hizmetine alarak Livadya mıntikasına konduruyor.

Tek duramayan ve etrafındaki beyliklerle didişen Gautier, durumunu Katalan Alayı'nın yardımıyla perçinledikten sonra, alaydaki Türklerle Türkopller'i, başından atmak yoluna sapıyor.

Gautier bu işe, iki yoldan girişiyor. Bir yandan, sayıları 200 kadar atlı ile 300 kadar yayayı bulan, Katalanlar'ı, tımar sahibi kılarak, Alaydan ayırıyor. Bir yandan da, kuvvet topluyor. Başvurduğu komşu beylerin çoğu, işe dini fanatizm de girdiğinden, yardıma kendileri koşuyor. Toplanan kuvvet için, Bizanslı seçkin tarihçi Hicephore Gregoras'ın verdiği sayı, "800 Fransız şövalyesi, 6,400 atlı ve 8.000 yaya"dır. Şövalyelerden 200 ünün "Altın Mahmuzlu" olduğunu tarihler yazar. (Ortaçağda, Fransız asilzadelerinin en yüksek sınıfı böyle anılırdı.)

Hazırlıklarını tamamlayan Gautier de Brienne, Türklerle Türkoğpler'e, derhal topraklarından uzaklaşmalarını bildiriyor. Türkler ve Türkoğpler, anlaşma gereğince alacaklı oldukları ücretler verilmek şartıyla, ayrılmayı kabul ediyorlar. Gautier, çok laf etmeden çekilip gitmelerini, yoksa, hepsini ipe çektireceğini söylüyor.

1311 yılının 17 Mart günü, Thebes'in yakınlarındaki Topolya veya Kopayis gölünün kenarlarında geçen vuruşma, kesin sonuç veren savaşlardan sayılır.

Çarpışma başlamadan önce, altı yıl, geceli gündüzlü silah kardeşliğı ettikleri arkadaşlarına karşı işlenecek kötülükten ötürü, içleri yanan Katalanlar, gelip Gautier de Brienne'e, yapma etme, diye yalvarmışlarsa da, azgın bir kişi olan ve topladığı kuvvete güvenen Gautier, bunları da tehdit ile karşılamıştır.

"Altın Mahmuzlular"ın başına geçen Gautier de Brienne'in saldırışı, tetikte olan ve kendi usullerine göre saflanmış bulunan, Türklerle Türkoğpler'in hücumu ile karşılaşmıştır. Daha başlangıçta sarsılan Frenkler, Gautier'nin kafasını, bir Türkoğpl erinin kargısının ucunda sallanır görünce, büsbütün bozularak, kaçmağı koyulmuşlarsa da, bataklıklara düşüp saplanmışlar ve hemen hemen, hepsi yok edilmişlerdir. Bu hali görünce ve duyunca, öbürleri de kaçmak yolunu tutmuşlar ve kovalanarak, pek çok telefata vermişlerdir.

Bu parlak yeğniyi Türklerle Türkoğpler'e mal etmemek için frank yazarlar, savaşı karmakarışık edip anlatırlar. Katalanlar'ı, Gautier'in hizmetine girenler ve girmeyenler, diye, ikiye ayırırlar. Türkleri ve Türkoğpler'i, önce savaşa karıştırmayıp bir kenara çekerler; sonra, ister istemez, savaşa sokarlar ve ıkınıp sıkınarak, bir sürü sapıtmalara girişirler.

Katalanlar'ı, nasıl ayırabiliriz? Beş yüz kişiyi, Gautier hizmetine aldıktan sonra, Katalan kaldı mı? Topu topu bey yüz

kişiyi bulan ve aralarında hiçbir fark olmayan bir topluluğu, durup dururken ikiye ayırarak, bir kısmını öbür kısım aleyhine tımar sahibi kılmak, hiç mümkün mi? (Bu hususta, fazla söz söylemeğe değmez. Asıl üzerinde durulacak nokta, birbirlerinin gözlerini oymağa uğraşan Frenk beylerinin, birdenbire birleşmesidir. Onun nedenini de bizler biliriz.)

Topolya felaketinden sonra, Atina Fransız Dukalığı, ortada sahipsiz kaldığından, ister istemez, Katalan Alayı'nın eline düşüyor. Bütün başbuğlarını kaybede ede Atinalara kadar gelmiş bulunan Katalanlar, aralarında, başa geçirilebilecek bir kimse bulamıyorlar. Bulamayınca, baş olmayı, Topolya savaşında ellerine tutsak düşen Eğirboz beylerinden Bonifacio de Verona'ya ve Bonifacio reddedince, o da Topolya'da ellerine düşen ve Roussillon'lu olduğu için yakınları ve hemşehrileri sayılan, Roger de Laure'a teklif ediyorlar. Roger kabul ediyor. Topolya'da, yüksek şövalyelerden, esir olup sağ kalan, yalnız bu ikisidir.

4 ncü Haçlı Sefer'in doğurduğu Atina Dukalığı, 1205 yılından 1311 yılına kadar, Fransızlar'ın elinde kalmıştır. Katalanlar'ın eline geçtiği 1311 tarihinden 1387 tarihine kadar da, Katalan Dukalığı adıyla, Aragon hanedanından olan Sicilya krallarına bağlı bulunmuştur.

TÜRKÖPLLER'İN KURTULUŞU VE TÜRKLER'İN PEK ACIKLI SONU

Kim olduğunu, ne olduğunu, nerede olduğunu bilmedikleri ve duymadıkları Sicilya Kralı Federika hesabına, yüz küsur yıllık Atina Fransız Dukalığı'nı yıkan Türkler'le Türköpller'in, sonunu kısaca anlatarak, yazımızı bitirelim.

Olup bitenlerden sonra, Yunanistan'da kalmanın, kendileri için güç olduğunu inanına varan Türkler'le Türköpller, Katalanlar'dan kardeşçe ayrılarak, geldikleri yolu tutturup dönüşe koyulmuşlardır.

Türköpller, artık İmparator'un hizmetine giremeyeceklerinden, Sırp Kralı Milutin ile bir şarta bağlanıp uyuşarak, sırbistan topraklarında yerleşmişlerdir. Şart, kral kendilerini çağıracağı zaman, emrinde sasvaşmak.

Türler'e gelince, bir süre Makedonya'da eğelendikten sonra, Çanakkale Boğazı'ndan Anadolu'ya geçirilmeleri şartını koşarak, İmparator'la anlaşıp Gelibolu'ya inmişlerdir. Anlaşma gereğince kendilerini Anadolu'ya geçirecek gemileri beklerken, üçbin kişilik atlı bir Bizans ordusunun saldırısına uğramak üzere bulduklarını görmüşler ve hemen, Karasi beyliğinin tuttuğu karşı yakaya haber salarak, derme çatma kayıklarla, ufak tefek yardım almağa başlamışlardır.

Ortak-İmparator Mişel, çoğalmalarına meydan vermeden yokedilmelerini sağlamak amacı ile, üzerlerine yürümüştür. Vurgun elde etmek hevesine kapılan bir sürü köylü de, ordusuña

katılmıştır. Türkler kadınlarını, çocuklarını ve eşyalarını, berkittikleri bir yere bırakıp, 700 atlı olarak, Mişel'in ordusunu karşılamışlardır. Sayıca çok üstün olmasına rağmen, Bizans ordusu, bahusus köylüler yüzünden, çabuk bozulmuş ve Mişel güç kurtulmuştur. Ortak-İmparator'un pek yüksek kıymetteki tacı bile, Türklerin eline geçmiştir.

Bu yeynilik üzerine Türkler, gene akınlara koyulmuşlardır.

İmparator Andronik, yabancıardan asker toplamağa çabalarken, kötüleşmiş durumu düzeltmeyi, akrabasından Files Paleolog üzerine almıştır. Evinden çıkmayan, etliye sütlüye karışmayan ve çekingen bir adam olarak tanınan Files, ordunun başına geçince, askeri canlandırmış, hatta giriştiği savaşlarda kendi de yaralanmış ve bozulan anlaşmayı yeniden berkiterek, Türkler'in, Anadolu'ya geçmek üzere, Gelibolu'ya çekilmelerini sağlamıştır. Çekildikleri Gelibou'da uğradıkları hıyaneti, doğrudan doğruya Muntaner'den dinleyelim:

Türkler, Çanakkale Boğazı'na geldiklerinde, İmparator'un emriyle kendilerini karşı yakaya geçirmek üzer, on Ceneviz kadırgası yanaşmıştır. Cenevizler, türkler7i, dört mil tutmayan Boğaz'ın öbür yakasına sağ ve salim geçireceklerine dair, Mukaddes İnciller'e el basarak, and içmişlerdir. Gemilere, ilk parti olarak, alelade kişiler binmiştir. İlk partinin geçirildiğini gördükten sonra, önemli silahlarını, ayrı bir gemiye yerleştirmek üzere, Cenevizlere teslim etmişlerdir.

"Türkler silahsız kalınca, üzerlerine Ceneviz gemicileri çullanarak, yarısını öldürmüşler ve yarısını ambarlara tıkmışlardır. Ve böylece, ele geçirdikleri değerli kimseleri, önce

Cenova'ya ve oradan Pulya'ya, Kalabriya'ya ve Napoli'ye götürüp satmışlardır. Geliboluda kalanlara gelince, bunlardan tek bir kişi bile sağ bırakılmamıştır. Çünkü bunları da, İmparator, İstanbul'dan yolladığı askerlere öldürtmüştür. Türklerin, Cenevizler tarafından ne gibi desiseyle ve nasıl hainlikle yokedildiklerini grün işte. Bunu öğrenen Atina'daki Katalanlar, çok üzüntü duymuşlardır.

“Bizden ayrılmış olan Türklerin sonu, bu yolda bitmiştir.”

UFUK YAYINLARI :

**1-OSMANLI İMPARATORLUĞUNDA ENFLASYON
VETOPLUMSAL DÜZENE ETKİLERİ Ziya Uygur**

2-GERÇEKLERİN YAŞAMI

Gustave Le Bon /Prof. Vural Altın

**3-OSMANLI ARŞİV BELGELERİNDE FİLİSTİN SORUNU
VE SİYONİZM Ziya Uygur**

4-ULUSLARIN YÜCELİŞİNİN PSİKOLOJİK YASALARI

Gustave Le Bon / Mehmet Demirezer

5-GÜNÜMÜZÜN ÖZLÜ SÖZLERİ

Gustave Le Bon/M. Demirezer

6-ZAMANIMIZIN BELİRSİZLİKLERİ

G.Le Bon / M.Demirezer

7-DÜN VE YARIN

Gustave Le Bon / Mehmet Demirezer

8-HÜRRİYET'İN İLANI VE II ABDÜLHAMİD

Nizameddin Nazif Tepedelenlioğlu

9-HAÇLI SEFERLER VE KRUVAZADLAR

Fuad Carım

**10-I.DÜNYA SAVAŞINDAN ALINAN PSİKOLOJİK
DERSLER G.Le Bon**

11-TARİH FELSEFESİ Gustave Le Bon

12-DÜNYA GÜÇ DENGELERİNİN BOZULMASI G. Le Bon